

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE
ÚSTAV GERMÁNSKÝCH STUDIÍ – ODDĚLENÍ NEDERLANDISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Problémy překladu nizozemské zahradnické terminologie do češtiny

Problems in translation of Dutch horticultural terminology

Bc. Hana Zubrová

Vedoucí práce:

Prof. PhDr. Jana Rakšányiová, CSc.

Konzultant:

Ing. Aleš Holík

Praha, 2012

Poděkování:

Děkuji paní prof. PhDr. Janě Rakšányiové, CSc. za spolupráci a odborné vedení při psaní této diplomové práce a za veškerý čas, který mi ve svých konzultacích věnovala. Dále bych chtěla poděkovat konzultantovi této práce panu Ing. Aleši Holíkovi za odborné podněty z oblasti botaniky a v neposlední řadě děkuji mé rodině a přátelům za podporu a velkou trpělivost.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu, a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 29. 11. 2012

Bc. Hana Zubrová

Resumé

V této diplomové práci jsem se zabývala problematikou překladu nizozemských zahradnických textů do češtiny, a to jak textů odborných a populárně naučných, tak i překlady textů právních a pragmatických.

Cílem této diplomové práce bylo analyzovat různé druhy textů z oblasti zahradnictví z translatologického hlediska a vysledovat některé problematické jevy, které vznikají při recepci a překladu těchto textů. Soustředila jsem se též na vztahy ekvivalence mezi nizozemskou, latinskou a českou terminologií u názvů rostlin, zápis odborných názvů a zhodnocení vybraných textů z hlediska textové lingvistiky.

První kapitola je věnována teoretickým částem z oblasti lingvistiky a translatologie vztahujícím se k dané problematice a je založena převážně na rešerši literárních pramenů.

Dále jsem se zabývala vybranými překladatelskými problémy, s nimiž se překladatel setkává v oblasti odborné a populárně naučné literatury. Prvním problémem byly nomenklaturní názvy, jednotlivé botanické kategorie a pravidla pro zápis názvů rostlin, jakožto specifická část zahradnické terminologie. Ze srovnání názvů rostlin v odborných publikacích vyplývá, že způsob zapisování těchto názvů je shodný v obou jazycích a odpovídá mezinárodním pravidlům. V případě názvů rostlin jsem pak porovnávala i motivaci jejich národních ekvivalentů a to na příkladu sortimentu jarních cibulovin. Dalším oříškem v této části byl překlad kompozit, která jsou v nizozemštině velmi častá a pro která čeština většinou nemá jednoslovný ekvivalent. Na ten pak navazuje otázka překladu výrazů, v nizozemštině označovaných jako tzv. „valse vrienden“, čili slov či jejich částí, které nám připadají známé nebo se v našem jazyce též vyskytují, ale ve skutečnosti zde mají jiný význam.

Následující kapitola je věnována oblasti textové lingvistiky a analýze různých typů textů a jejich překladů nebo textů paralelních, spojených se zahradnickou problematikou, a to textu legislativního, odborného, populárně- naučného a pragmatického. Jednotlivé typy textů byly vybrány tak, aby zde byly zastoupeny různé stupně odbornosti textu. Pro účel analýzy jsem zvolila těchto sedm kritérií textuality podle německé textové lingvistiky: koheze, koherence, intence, akceptabilita, informativnost, situativnost a intertextualita. Vybrané texty byly zhodnoceny na základě těchto parametrů a následně přiřazeny k příslušnému druhu textu (text informativní, operativní, expresivní či smíšená forma). Z tabulkového srovnání je patrné, že nejčastěji se setkáváme se smíšenými formami, v této oblasti tedy texty informativně-operativními. Kromě toho jsem se v rámci dané kapitoly pokusila i o zdokumentování

strojového překladu – dva vybrané nizozemské texty byly zadány do internetového překladače a výsledné překlady byly poté zhodnoceny pomocí výše zmíněných kritérií. Tento experiment potvrdil, že překlady vytvářené dostupnými překladači jsou stále velmi nekvalitní a tedy jen stěží akceptovatelné.

Šestá kapitola se zabývá analýzou překladů pragmatických textů z translatologického hlediska se zaměřením na nivelizaci, interferenci, terminologii, jazykové defekty, nežádoucí významové posuny i na koherentnost textu.

Nakonec jsem vytvořila na základě odborné literatury malý zahradnicko-botanický glosář názvů květin a dřevin, s rozsahem kolem 130 hesel v každé kategorii. Z gramatických kvalifikátorů je uveden pouze člen, glosář má tudíž pomocnou funkci.

V samém závěru práce jsem se pak snažila shrnout a zhodnotit nasbírané poznatky.

Klíčová slova: zahradnictví – terminologie - překlady – textová lingvistika

SUMMARY

In this diploma thesis I concerned myself with translations of Dutch horticultural texts into Czech language, both professional and popular-science texts, as well as legislative and pragmatic.

The aim of my thesis was to analyse different kinds of horticultural texts from a translational point of view and to find out some problematic phenomena, which arise by the reception and translation of these texts. I concentrated also on relations of equivalence between Dutch, Latin and Czech terminology by the names of plants, writing of the scientific names and evaluation of selected texts in terms of text linguistics.

First chapter is devoted to theoretical parts of linguistics and translation related to this problematic and it is mainly based on research of literary sources.

Further I concerned myself with some translational problems, which a translator meets in the area of professional and popular-science literature. First of them was the problem of nomenclatural names, individual botanical categories and rules for writing of the names of plants. From comparison of plant names in expert publications it arose that the way of writing of these names is in both languages the same and according to the international rules. By the botanical names I compared also on the example of assortment of spring bulbs the motivations of their national equivalents. The other problems discussed in this part were a problem of translation of compounds, which have mostly no one-word equivalent in Czech language and should be translated by periphrases and the question how to translate words which are called as „false friends“. These words seem to be similar to something what we know, but in fact they have another meaning.

The following part is devoted to the area of text linguistics and to analysis of different types of texts and their translations or parallel texts, associated with horticultural issue. Individual types of texts (legislative, professional, popular-science and pragmatic) were selected in order to represent different levels of expertise. For the purpose of analysis, I chose these seven criteria of textuality from German text linguistics: cohesion, coherence, intentionality, acceptability, informativity, situationality, intertextuality. Selected texts were evaluated under these parameters and then assigned to the relevant type of text (informative, operative, expressive or a combination). A table of comparison indicates that the most common type in this area is the informatively-operative text. In addition, I have in this chapter attempted also to document a machine translation – I chose two Dutch texts that were translated by an Internet translator; the results of this translation were then evaluated using the

above-mentioned criteria. This experiment confirmed that translations made by available machine translators are of poor quality and therefore unacceptable.

The sixth chapter deals with the analysis of translations of pragmatic texts from translational point of view, with a focus on nivelization, interference, terminology, language errors, undesirable shifts in meaning and on coherence of the text.

Finally I created on the basis of professional literature a small horticultural-botanical glossary of the names of flowers and timber species, with the range of around 130 words in each category. From grammatical qualifiers is mentioned only the article, so it has just an auxiliary function.

At the end of my thesis I attempted to summarize and evaluate the collected information.

Key words: horticulture – terminology – translation – text linguistics

Obsah

1. Úvod	10
2. Cíl práce	10
3. Lingvisticko - translatologická východiska	11
3. 1 Problematika překladu	11
3. 2 Teorie ekvivalence	12
3. 3 Teorie skoposu	14
3. 4 Interference	16
3. 5 Zásady terminologie	17
4. Vybrané problémy	20
4. 1 Klasifikace, nomenklatura a zápis odborných názvů	20
4. 2 Nizozemské a české ekvivalenty latinských názvů	24
4. 3 Problém překladu kompozit	29
4. 4 Falešní přátelé	32
5. Analýza textů z hlediska textové lingvistiky	35
5. 1 Textová lingvistika a kritéria textuality	35
5. 2 Druhy textů	36
5. 3 Legislativní text	38
5. 3. 1 Překlad právních textů	38
5. 3. 2 Analýza legislativního textu	43
5. 4 Odborný text	44
5. 4. 1 Odborné texty	44
5. 4. 2 Analýza paraleních odborných textů	46
5. 5 Populárně-naučný text	50
5. 5. 1 Paralelní populárně-naučný text z publikace	50
5. 5. 2 Paralelní populárně-naučný text z časopisu	55
5. 6 Pragmatický text a jeho překlad	60
5. 7 Strojový překlad	63
5. 7. 1 Strojový překlad odborného textu	63
5. 7. 2 Strojový překlad populárně-naučného textu	67
5. 8 Diskuse k analýze dle kritérií textuality	70
5. 9 Tabulkové srovnání textuality	72

6. Kritická analýza překladů pragmatických textů	
z translatologického hlediska	73
6. 1 Příbalové informace rostlin	74
6. 2 Diskuse	87
6. 3 Tabulkové srovnání překladů	91
7. Malý zahradnicko-botanický glosář	92
8. Závěr	101
9. Seznam použité literatury	103
10. Příloha – analyzované materiály	107

1. Úvod

Překlad je důležitou součástí komunikačního procesu. Při každém překladu dochází k určitým jazykovým posunům, které jsou nezbytné díky rozdílnosti jednotlivých jazykových systémů a kulturních prostředí. Ve specifických oblastech odborně zaměřené literatury, jako je zahradnictví, však často dochází i k posunům nežádoucím, zvláště pak v oblasti překladů pragmatických textů, které bývají mnohdy prováděny neodborně nebo na základě překladů z jiných jazyků.

Ráda bych proto v této práci skloubila svou specializaci v oboru zahradnictví se specializací jazykovou a chtěla bych vysledovat některé potenciální i stávající překladové problémy. V této práci se budu zabývat jak překlady odborné či populárně-naučné literatury, tak i texty legislativními a pragmatickými.

2. Cíl práce

Cílem této diplomové práce je analyzovat různé druhy textů z oblasti zahradnictví z translátologického hlediska a vysledovat některé problematické jevy, které vznikají při recepci a překladu těchto textů. Budu se též věnovat vztahům ekvivalence mezi nizozemskou, latinskou a českou terminologií u názvů rostlin, zápisu odborných názvů a analýze textů z hlediska textové lingvistiky. Na závěr bych ráda vytvořila i malý zahradnicko-botanický glosář. Zjištěné poznatky mohou být inspirací nejen pro překladatele, ale i pro tvůrce publikací či zadavatele překladů.

3. Lingvisticko - translatologická východiska

3. 1 Problematika překladu

Překládáním nazýváme proces, který nastává při přenosu sdělení mezi mluvčím a příjemcem, kdy zamýšlený efekt není dosažitelný díky rozdílnosti komunikačních systémů, kterými účastníci této komunikace vládnu. V takovém případě je nezbytná přítomnost překladatele ovládajícího oba jazykové systémy, který zde působí jako zprostředkovatel sdělení mezi mluvčím a příjemcem. Jedná se vlastně o komplikovanější formu komunikace, na které se podílejí minimálně dva různé komunikační systémy a nejméně jeden prostředník.¹

Vztahy mezi jazyky lze všeobecně označit jako dvousměrné, ačkoli ne vždy symetrické. Překlad jako proces je naproti tomu vždy jednosměrný, v daném směru od výchozího jazyka k jazyku cílovému.² Je to nezvratný proces a vztah mezi dvěma termíny je též asymetrický.³ Překlad lze definovat jako nahrazení textového materiálu v jednom jazyce ekvivalentem textového materiálu v jazyce jiném.⁴

Problémy překladu

Problémy, se kterými se setkáváme při překladu, lze rozdělit do dvou skupin:

- 1) subjektivní – závisí na schopnostech a znalostech překladatele, jeho časových možnostech či pomůckách, které má k dispozici;
- 2) objektivní:
  - a) vyplývající z kvality textu – výchozí text může být defektní; tzv. princip „GIGO“ (*garbage in - garbage out*), schvalující přesun chyb z výchozího do cílového textu, má stále více odpůrců. Chyby do překladu nepatří a překladatel by je měl dle svého vědomí eliminovat upozorněním zadavatele výchozího textu anebo opravou po konzultaci s ním.⁵
  - b) jiné socio-kulturní prostředí – odlišné normy a konvence, které musí překladatel respektovat;

¹ Broeck, R. van den, Lefevere, A. *Uitnodiging tot de vertaalwetenschap*. Coutinho, Muiderberg, 1979, s. 9.

² Catford, J. C. *A Linguistic Theory of Translation*. Oxford University Press, London, 1967, s. 20.

³ Broeck, R. van den, Lefevere, A. *Uitnodiging tot de vertaalwetenschap*. Coutinho, Muiderberg, 1979, s. 12.

⁴ Catford, J. C. *A Linguistic Theory of Translation*. Oxford University Press, London, 1967, s. 20.

⁵ Rakšányiová J., Štefková, M. *Rozvoj prekladateľskej kompetencie v oblasti odborných textov*. Vydavateľstvo STU, Bratislava., 2009, s. 10.

c) jazykové problémy - v případě nizozemštiny a češtiny jsou to např. členy, rozdíly ve slovosledu, času, vidu či stylu (pronominální x verbální).

Překladatelská praxe není jen oblastí, na kterou je možné aplikovat názory a výdobytky teorie překladač. Mezi teorií a praxí v tomto případě neexistuje přímý kauzální vztah. Teorie překladač se nezabývá otázkou, jak řešit určitý překladačský problém v konkrétním případě, protože každé řešení předpokládá nějaký pragmaticko-politický postoj, který faktické vyjádření získává v rámci normativního konceptu překladače. Role překladačské teorie tedy spočívá v tom, že dává překladači technické vodítko při hledání optimální metody řešení.⁶

V rámci teorie překladač se setkáváme se dvěma výchozími teoriemi, které vymezují přístup k překladač, a to teorií ekvivalence a teorií skoposu.

3. 2 Teorie ekvivalence

Hlavním problémem překladačské teorie je definování původu a podmínek ekvivalence překladač.⁷ Teorie překladač od svých počátků hledala mimo jiné také termín, jímž by obecně vyjádřila optimální vztah přeloženého textu k jeho originálu. Tento vztah byl nazýván jako *věrnost* či *adekvátnost*, nejnověji pak *ekvivalence*.⁸

Tento pojem se objevuje v období po druhé světové válce v souvislosti se strojovým překladač. V této době byla ekvivalence vymezována ve striktně vědeckém až matematickém významu: jako vztah absolutní symetrie a zaměnitelnosti. Ve skutečnosti se dá ale jen zřídka mluvit o „*één-op-één relatie*“ mezi slovy, skupinami slov a větami v různých jazycích. Někteří lingvisté jako např. Snel-Hornby, Kade, Koller nebo Nida se proto dále snažili tento pojem znovu definovat.⁹

Protagonisté vědy o překladač jako lingvistické disciplíny, představitelé tzv. Lipské školy Gert Jäger, Otto Kade a Albrecht Neubert usilovali o vytvoření jakési „ překladačské

⁶ Broeck, R. van den, Lefevere, A. *Uitnodiging tot de vertaalwetenschap*. Coutinho, Muiderberg, 1979, s. 162.

⁷ Catford, J. C. *A Linguistic Theory of Translation*. Oxford University Press, London, 1967, s. 21.

⁸ Kufnerová, Z. *Čtení o překladač*. Nakladatelství H & H Vyšehradská, s.r.o., Jinočany., 2009, s. 29.

⁹ Leuven-Zwart, K. M. van 1992. *Vertaalwetenschap: Ontwikkelingen en perspectieven*. Coutinho BV, Muiderberg, s. 51-52.

gramatiky“, která by postavila systém pravidel, jaká platí při porovnávání dvou jazykových systémů a která by překladatel musel dodržovat. Podobný systém pravidel však může fungovat pouze v odborném či technickém překladu, anebo v případě existence „ideálního překladatele“ – osoby, která by nezávisle na sociální a psychofyzické podmíněnosti byla schopná používat systém pravidel překladatelské gramatiky.¹⁰

Kade s ohledem na denotativní význam rozlišil čtyři druhy ekvivalence:

- a) totální (één-op-één-relatie) – stejná slova např. dny v týdnu
- b) fakultativní (één-op-veel-relatie) – výrazy se částí významu překrývají
- c) aproximativní (één-op-deel-van-één-relatie) – slovo má v jiném jazyce více významů
- d) nulová (een „lege plaats“ in het lexicon) – dané slovo v jiném jazyce neexistuje.

Jeho kolegové Nida a Koller nevymezovali pojem ekvivalence výlučně s ohledem na jeho denotativní význam a ve vztahu k 'langue', ale též vůči 'parole'. Koller (1987) vyčlenil pět druhů ekvivalence – denotativní, konotativní, textnormativní, pragmatickou a formální. Nida potom dále vymezuje rozdíl mezi tzv. formální a dynamickou ekvivalencí, kde se ve druhém případě zasazuje o překlad, který by působil na čtenáře co nejpřirozenějším dojmem a který by vyvolal stejný efekt jako původní vyjádření.¹¹

Teorie ekvivalence byla však později vystavena kritice, neboť eliminovala adresáta v cílovém textu a cílové kultuře a zužovala pohled translatoLOGŮ. Existence jednoho originálu a více rovnocenných, ale rozdílných verzí v cílovém jazyce vyvrací rigorózně normativní model ekvivalence. Translačně-lingvistický model překladu sedmdesátých let byl postupně překonán a dynamická koncepce ekvivalence ho postupně uvolnila, výchozí text a jeho struktura však zůstaly i nadále rozhodujícím kritériem hodnocení překladu.¹² Protesty vůči termínu ekvivalence znamenaly přechod k novému směru v rámci lingvisticky orientovaného zkoumání překladu, který Mary Snell-Hornby označila jako „Neuorientierung“. Na rozdíl od zastánců ekvivalence, kteří kladli důraz pouze na výchozí text, příznivci „Neuorientierung“ se zaměřují i na cílový text – podle nich se překlad stává překladem, teprve když v cílové kultuře funguje jako text. Avšak i z těchto pokusů vzešla opět určitá normativní pravidla.¹³

---

¹⁰ Rakšányiová, J., Štefková, M. *Rozvoj prekladateľskej kompetencie v oblasti odborných textov*. Vydavateľstvo STU, Bratislava, 2009, s. 22.

¹¹ Leuven-Zwart, K. M. van 1992. *Vertaalwetenschap: Ontwikkelingen en perspectieven*. Coutinho BV, Muiderberg, s. 52-53.

¹² Rakšányiová, J., Štefková, M. *Rozvoj prekladateľskej kompetencie v oblasti odborných textov*. Vydavateľstvo STU, Bratislava, 2009, s. 25-26.

¹³ Leuven-Zwart, K. M. van 1992. *Vertaalwetenschap: Ontwikkelingen en perspectieven*. Coutinho BV, Muiderberg, s. 55-58.

V současné translatologii se pro vyjádření optimálního vztahu překladu k jeho originálu jeví jako nejvýstižnější termín *funkční ekvivalence*, poukazující na veškerou relativitu jakékoliv ekvivalentnosti, neboť optimální funkce každého jednotlivého překladu jakožto jedné z možných variant výchozího invariantního textu je v konkrétních situacích závislá na řadě jazykových i mimojazykových faktorů. Tato relativita je dána jak objektivně – povahou jazyka jako takového i jeho specifickými rysy ve vztahu mezi konkrétním výchozím a cílovým jazykem – tak i subjektivně, stanoviskem každého jednotlivého čtenáře.¹⁴

Teorie ekvivalence se uplatňuje při překladu odborných či technických textů – terminologie, která je charakteristickým rysem těchto textů, je z hlediska ekvivalence měřitelná.

3. 3 Teorie skoposu

Teorie skoposu vzniká v souvislosti s pragmatickým obratem v oblasti teorie překladu v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století, kdy se pozornost obrací k mimojazykové situaci a jejímu vlivu na překlad. Teorie, jejíž název je odvozen od řeckého výrazu skopos, neboli účel, funkce či cíl, představuje přesun od lingvisticky a formálně zaměřených teorií k funkčně a kontextově chápaným koncepcím. Zakladatel této teorie Hans J. Vermeer nově definuje překlad jako translaci, která obsahuje písemné i ústní formy překladu a klade důraz na překlad jakožto cílenou činnost. Hlavní zásadu teorie skoposu, označovanou též jako funkční translatologie, lze definovat vztahem:

$$\text{Trl.} = f(\text{Sk}) - \text{translace je funkcí skoposu.}^{15}$$

Podle Vermeera není překlad určován jen originálem a jeho jazykovou podobou, ale má svůj vlastní cíl, který je vymezen potřebami konečného uživatele překládaného textu, jeho situací a kulturním zázemím. Originál je zde chápán jako informační pobídka pro překladatele, který se ocitá ve funkci textaře. Překladatel musí nejprve stanovit cíl, který má translát plnit v cílové kultuře. Funkce textu ve výchozím a cílovém prostředí však nemusí být identická a dokonce více překladačů může určit více různých funkcí. Určujícím faktorem pro překlad je tudíž překladačská objednávka. Vermeer však vymezil v rámci této teorie také dvě základní kritéria, která musí překlad splňovat, aby byl uznán translátem daného textu:

---

¹⁴ Kufnerová, Z. *Čtení o překládání*. Nakladatelství H & H Vyšehradská, s.r.o., Jinočany, 2009, s. 29- 30.

¹⁵ Rakšányiová, J., Štefková, M. *Rozvoj prekladateľskej kompetencie v oblasti odborných textov*. Vydavateľstvo STU, Bratislava, 2009, s. 28, 31.

- a) zákon koherence – překlad musí být koherentní s jinými texty přijímající kultury, tedy srozumitelný pro čtenáře či posluchače v novém prostředí;
- b) zákon věrnosti – týká se intertextové koherence – mezi překladem a originálem musí existovat identifikovatelná shoda ve významu a obsahu sdělení.¹⁶

Vermeer dále rozvíjel svoji teorii ve spolupráci s Katharinou Reissovou. V jejich pojetí je překlad vnímán dynamicky jako translační činnost směřující k určitému cíli. Na rozdíl od teorie ekvivalence zde není rozhodujícím prvkem výchozí text jako takový, ale předem vymezený cíl translačního procesu. Autoři zdůrazňovali, že každý translát (bez ohledu na funkci a žánr) představuje v cílovém jazyce a cílové kultuře informační pobídka o informační pobídce originálu ve výchozím jazyce a kultuře. Informační pobídka jedné translace se tedy vyjadřuje jako odrazový transfer výchozí pobídky.¹⁷

V rámci teorie skoposu je translace vnímána jako mezikulturní transfer – jedná se o přenos informací, který probíhá v kontextu kultury a má svůj smysl. Překlad se od originálu liší už tím, že je jinak vnímán a vyvolává odlišné kulturní asociace, musí být tedy především v novém prostředí srozumitelný. Podle této teorie je třeba se odpoutat od „posvátného originálu“ a text přeložit tak, aby se zachoval jeho účinek, nebo případně účinek, který si přeje zadavatel. Překladatel se snaží předvídat nebo předurčit účinek cílového textu na příjemce. Avšak ani v rámci této teze se překladatel nemůže rozhodovat úplně volně, ale musí respektovat řadu faktorů, od jazykových přes kulturní až po sociologické a společenské. Translát jako rozhodující činitel tedy musí být expertem na interkulturní komunikaci.

Teorie skoposu zasazuje text do kulturního a historického kontextu a zavrhuje představu jediného významu textu, který je třeba reprodukovat. Originál se zde dostává do pozice jednoho z faktorů, které vstupují do translačního procesu a jeho konkrétní ztvárnění se projeví v každém translačním případě zvlášť.

Avšak i teorie skoposu byla vystavena kritice, protože ani ji nelze aplikovat na všechny žánry překladu. Tato teorie se uplatňuje zejména při překladu pragmatických textů.¹⁸

---

¹⁶ Rakšányiová, J., Štefková, M. *Rozvoj prekladateľskej kompetencie v oblasti odborných textov*. Vydavateľstvo STU, Bratislava, 2009, s. 29-31, 34.

¹⁷ Rakšányiová, J., Štefková, M. *Rozvoj prekladateľskej kompetencie v oblasti odborných textov*. Vydavateľstvo STU, Bratislava, 2009, s. 30-33.

¹⁸ Rakšányiová, J., Štefková, M. *Rozvoj prekladateľskej kompetencie v oblasti odborných textov*. Vydavateľstvo STU, Bratislava, 2009, s. 33-38.

3. 4 Interference

Od překladu se všeobecně očekává, že v rámci komunikace dokáže nahradit originál, pro nějž byl vytvořen. Je tedy jakýmsi náhradním prostředkem, který přebírá místo a funkci původního textu. Určitá míra shody s originálem je tudíž pro překlady nezbytná. Na druhé straně odchylky od původního textu jsou pro tento fenomén stejně tak přirozené. Díky tomu mohou vznikat různé překlady vycházející ze stejného originálu.¹⁹

Důležitým faktorem každého překladu je jazyková interference. Teorie překladu pod tímto termínem chápe ovlivňování jazyka, do něhož překládáme, jazykem originálu, což je proces, jemuž je při práci s cizím jazykem vystaven každý překladatel.

Rozlišujeme dva základní typy interference:

- a) tzv. kvantitativní chyby - přejímání vazeb a výrazů, které se v cílovém jazyce, tedy v češtině, sice vyskytují, ovšem s jinou stylistickou platností nebo frekvencí než v jazyce originálu;
- b) tzv. kvalitativní chyby – přejímání vazeb a výrazů, které v češtině vůbec neexistují. Jde o překladové chyby v pravém smyslu slova, v krajním případě zacházející až k doslovnému překladu.

Tlak výrazové stránky jazyka originálu je pravděpodobně tím silnější, čím jsou si oba jazyky bližší, ale především – čím menší je překladatelova zkušenost. Proto se s různými typy interference (mechanicky přejatými výrazy v rovině pravopisné, gramatické, lexikální i frazeologické) nejčastěji setkáváme v přeložených reklamních a informačních textech i ve sdělovacích prostředcích, které čerpají ze zahraničních zdrojů.²⁰

---

¹⁹ Broeck, R. van den, Lefevere, A. *Uitnodiging tot de vertaalwetenschap*. Coutinho, Muiderberg, 1979, s. 12-13.

²⁰ Kufnerová, Z. *Čtení o překládání*. Nakladatelství H & H Vyšehradská, s.r.o., Jinočany, 2009, s. 45-46.

3. 5 Zásady terminologie

Odborné názvosloví se liší od neoborné slovní zásoby tím, že k porozumění termínům je třeba určitého stupně vzdělání, nebo alespoň povšechného rozhledu v daném oboru. Odborné názvy tvoří často ucelené systémy, které samy o sobě představují důležité vědecké informace a teoretické myšlenky; v některých oborech (např. biologie, chemie) k nim směřuje velká část odborné teoretické práce.²¹

Terminologie tedy popisuje jazyk, který je specifický pro určitý obor. V dané odborné oblasti existuje mnoho pojmů, entit, činností, dějů atd., které jsou vyjádřeny slovem, skupinou slov, vlastním jménem nebo zkratkou. To jsou **termíny**. Termíny se používají k vyjádření pojmů či konceptů v určité specifické oblasti.²²

Obecně lze termín označit jako pojmenování pojmu v systému pojmů některého vědního či technického oboru, jehož charakteristickými rysy jsou jednoznačnost, nociónálnost, neexpresivnost a nezávislost na kontextu. Jako termíny fungují jednak slova pro potřebu daného oboru zvláště vytvořená (např. v botanice: okvěť) nebo slova, jejichž význam se v daném oboru zúžil (např. slovo částice ve fyzice má úplně jiný význam než v jazykovědě). Stane-li se některé slovo převzaté z běžného jazyka termínem, vymaní se ze svých dřívějších významových vztahů a vstoupí do sítě významových vztahů v soustavě daného oboru.²³

Poštolková, Roudný a Tejnor kromě klasických termínů dále rozlišují ještě tzv. profesionalismy a slangová pojmenování. Jako **professionalismy** označují stylově neutrální názvy, vytvořené spisovnými prostředky, které se většinou objevují jako kratší synonyma popisných termínů. Patří sem např. různé odvozeniny, složeniny, zkratky, substantivizovaná adjektiva nebo slova přejatá. Naproti tomu **slangová pojmenování** mají expresivní stylové zabarvení – řadí se mezi ně slova přejatá ve zkomolené podobě, odvozeniny s výrazně slangovými příponami či expresivní metaforická pojmenování. Ale zatímco profesionalismy mohou do vrstvy termínů pozvolna pronikat, zůstává vrstva expresivního slangu právě pro tento emocionální charakter, který je v přímém rozporu s racionálností a intelektuálností odborných projevů, zřetelně odlišena.²⁴

²¹ Poštolková, B., Roudný, M., Tejnor, A. *O české terminologii*. Academia, Praha, 1983, s. 10-11.

²² Görög, A., Vliet, H. van den. *Cursus terminologiebeheer* [online]. 2000 - 2012[cit. 2012-03-27].

²³ Poštolková, B., Roudný, M., Tejnor, A. *O české terminologii*. Academia, Praha, 1983, s. 24-25.

²⁴ Poštolková, B., Roudný, M., Tejnor, A. *O české terminologii*. Academia, Praha, 1983, s. 32.

Vymezení termínu v češtině a v nizozemštině:

Termíny = názvy (lexémy) užívané jednoznačně pro denotáty specifické v určité vědě, oboru, ale i řemeslu či speciálním povolání. Jedná se o výrazy s pevným územím a jednoznačným významem, nutné zvláště v exaktních vědách. Význam každého termínu je exaktně definován a stabilizován.

Lingvistické rysy, do kterých se promítají jednotlivými obory vyžadované vlastnosti termínu, jsou:

- 1) aby v rámci jednoho oboru byl jednoznačný, tj. bez polysémie, ale i
- 2) bez související expresivity a modality, stejně tak i
- 3) bez homonymie a byl přítom
- 4) ustálený a deskriptivní, resp.
- 5) popisný, který tedy svůj denotát má pojmenovávat výstižně a přesně a
- 6) systematický, tj. má adekvátně zapadat do celého systému, resp. mikrosystému termínů v dané oblasti.²⁵

Termen en concepten

Een term wordt gedefinieerd als linguïstische expressie van een concept uit een specifiek domein. Termen worden per definitie gebruikt door kenners, door vakspecialisten. Een term is de verwoording van een brokje vakkennis. Een woord is géén term als het:

- niet door vakmensen, maar alleen door leken wordt gebruikt

(zoals *kleuterjuf*) en

- verwijst naar een begrip dat niet specifiek is voor het domein

(zoals *schoolplein*).

In beide gevallen ontbreekt natuurlijk de noodzaak om de woorden op te nemen in een terminologisch bestand, ze staan in elk goed vertaalwoordenboek.²⁶

Concepten

De brokjes vakkennis, de begrippen, entiteiten, acties etc., zijn de concepten. Een concept moet inhoudelijk gefixeerd zijn en onderdeel uitmaken van de conceptuele structuur van het te

---

²⁵ Čermák, F. *Lexikon a sémantika*. Lidové noviny, Praha, 2010, s. 132-133.

²⁶ Görög, A., Vliet H. van den. *Cursus terminologiebeheer* [online]. 2000 - 2012 [cit. 2012-03-27].

beschrijven domein. Met andere woorden, concepten moeten inhoudelijk duidelijk afgebakend zijn, specifiek voor een vakgebied zijn en tezamen in onderlinge relatie een inhoudelijke beschrijving van dat vakgebied vormen.²⁷

Od termínů se někdy odlišují nomenklaturní názvy. Jde o pojmenování systémových jednotek uspořádaných podle určitého klasifikačního principu a tvořených někdy i podle předem dohodnutých pravidel.

Odborná terminologie je vždy součástí slovní zásoby národního jazyka a rovněž po stránce slovtvorné s ní z valné většiny splývá. Výjimkou je latinské názvosloví v lékařství a v biologii, které má ráz mezinárodně zabarvených citátů z cizího jazyka.²⁸

---

²⁷ Görög, A., Vliet H. van den. *Cursus terminologiebeheer* [online]. 2000 - 2012[cit. 2012-03-27].

²⁸ Poštolková, B., Roudný, M., Tejnor, A. *O české terminologii*. Academia, Praha, 1983, s. 10-11, 30.

4. Vybrané problémy

4. 1 Klasifikace, nomenklatura a zápis odborných názvů

Proces poznávání a seskupování v rámci vědeckého studia rozmanitosti živých organismů dal vzniknout odvětví biologie, známému jako systematika. Úkolem systematiky je vytvoření systému klasifikace, který by co nejlépe vyjádřil různé stupně podobnosti mezi živými organismy. Systém vychází ze skutečnosti, že všechny živé organismy jsou vzájemně provázány vyšším či nižším stupněm evolučního vývoje a právě tento evoluční vztah umožnil vytvoření významných systematických skupin.²⁹

Systematiku dělíme do dvou částí:

- a) **klasifikace** = proces zakládání a definování systematických skupin
- b) **nomenklatura** = přidělení názvů takto vzniklým skupinám

Klasifikace předchází taxonomii neboli pojmenovávání, avšak nomenklatura je do jisté míry nezávislá na klasifikaci. Nicméně je nezbytné vzít nejprve v úvahu určité aspekty klasifikace živých organismů, které jsou zásadní pro porozumění způsobu jejich pojmenování.

Skupiny vzniklé v rámci klasifikace jsou dále hierarchicky členěny. Hierarchické uspořádání systematických skupin však nevzniklo jen kvůli snadnému zapamatování, ale jednotlivé úrovně, označované jako *taxony*, odrážejí různé stupně evoluční divergence. Počet těchto úrovní je nutné přizpůsobit proměnlivosti živé přírody, současné rozdělení vychází z praktických zkušeností za posledních dvě stě let.³⁰

Základní úrovně hierarchického uspořádání v rámci botaniky:

<u>latina</u>	<u>angličtina</u>	<u>nizozemština</u>	<u>čeština</u>
regnum ³¹	kingdom	rijk	říše
divisio	division	divisio	oddělení
classis	class	klasse	třída
ordo	order	orde	řád
familia	family	familie	čeleď
genus	genus	geslacht	rod
species	species	soort	druh

²⁹ Jeffrey, Ch. *Biological Nomenclature*. Edward Arnold Limited, London, 1973, s. 1-2.

³⁰ Jeffrey, Ch. *Biological Nomenclature*. Edward Arnold Limited, London, 1973, s. 2-4.

³¹ Latinské a anglické názvy: Jeffrey, Ch. *Biological Nomenclature*. Edward Arnold Limited, London, 1973, s. 3.

Pod taxonem druh však existuje ještě podrobnější členění, které je zvláště v zahradnickém oboru velmi důležité. Jedná se o **poddruh** (subspecies), **varietu** (varietas), což je varianta, která vznikla přirozeně např. v jiné oblasti výskytu druhu a **formu** (forma).

Specifickou kategorií u kulturně pěstovaných rostlin je **kultivar**. Tento taxon vymezuje rostliny vyšlechtěné člověkem z původního druhu, které se liší např. habitem, listy nebo barvou květů. Kultivary vznikají buď vegetativním namnožením určité odchylky ve výsadbě, nebo přímým šlechtěním rostliny k získání určitého znaku.

Zápis odborných názvů

Základní pojmenování rostlin se skládá z rodového a druhového jména v latině. Dále pak mohou následovat poddruh, varieta nebo kultivar a případně forma. Každá z těchto částí má však jiná pravidla zápisu v textu:

- 1) **rodový název** – latinský název rodu - substantivum v jednotném čísle psané kurzívou s velkým písmenem na začátku; jako jediný může být uveden samostatně např. *Rosa*, *Pinus*, *Tilia*;
- 2) **druhový název** – latinský název druhu, většinou adjektivum, psané též kurzívou, ale s malým počátečním písmenem – např. *Tilia cordata*;
- 3) další kategorie:
  - a) **poddruh** – zkratka subsp., následuje latinský název psaný kurzívou s malým písmenem na začátku – např. *Acer tataricum* subsp. *ginnala*;
  - b) **varieta** – zkratka var., následovaná opět latinským jménem v kurzívě, s malým počátečním písmenem – např. *Pseudotsuga menziesii* var. *glauca*;
  - c) **kultivar** – uveden zkratkou cv. nebo jednoduchými uvozovkami; jméno se píše s velkými počátečními písmeny. Názvy kultivarů jsou nápaditá pojmenování v moderních jazycích, většinou uváděná v jazyce země původu; mohou ale být i přepsána či přeložena. Musí se však lišit od botanických či obecných rodových a druhových jmen. Názvy kultivarů upravuje International Code of Nomenclature of Cultivated Plants.³² Např. *Acer platanoides* 'Crimson King';
  - d) **hybrid** – zvláštní zápis mají jedinci vzniklí mezidruhovým křížením, identifikačním znakem je vždy „x“. U mezidruhových kříženců v rámci stejného rodu jsou

---

³² Jeffrey, Ch. *Biological Nomenclature*. Edward Arnold Limited, London, 1973, s. 41-42.

většinou uváděna jména rodičovských druhů spojená identifikačním znakem např. *Digitalis purpurea* x *D. lutea*; ale mohou mít i vlastní název, složený z názvu rodu a přízviska křížence, opět však odděleného znakem „x“ – např. *Verbascum* x *schiedeanum*. Pokud se jedná o mezirodové hybridy, pak se uvádí jména rodů, jejichž křížením rostlina vznikla nebo jsou tato spojena do jednoho tvaru, jemuž předchází identifikační znak.³³

Např. x *Fatschedera lizei* (*Fatsia* x *Hedera*).

- v rámci značení kříženců je možné v názvu uvést i jen hybridní skupinu, do které patří, v názvu by však mělo být označení hybrid

– např. *Impatiens* New Guinea-hybrid;

- e) **chiméra** – pro hybridy vzniklé z meristémových kultur (v angličtině nazývané též „graft hybrids“) platí stejná pravidla zápisu jako u výše zmíněných klasických hybridů, ale v tomto případě je identifikačním znakem „+“.

Např.: + *Crateagomespilus dardarii*

/ *Crateagus monogyna* + *Mespilus germanica*³⁴

Porovnání zápisu názvů v nizozemské a české publikaci:

Nizozemská publikace: *Lysimachia ciliata* 'Firecracker'

Euphorbia amygdaloides var. *robbiae*³⁵

Česká publikace: *Cyanus segetum* 'Nana'

Brassica oleracea var. *sabauda*³⁶

Jacqueline van der Kloet píše ve své knize: „V rostlinné říši se používají latinské názvy, protože mají ve všech zemích stejný význam. Díky tomu nemůže nikde na světě dojít k nedorozumění ohledně uvedených druhů.“³⁷

Latinské názvy jsou bezesporu klíčovým spojovacím prvkem a měly by být uváděny nejen v naučné literatuře, ale i v materiálech komerčních. Velmi bych uvítala, kdyby například

³³ Jeffrey, Ch. *Biological Nomenclature*. Edward Arnold Limited, London, 1973, s. 43-44.

³⁴ Jeffrey, Ch. *Biological Nomenclature*. Edward Arnold Limited, London, 1973, s. 44.

³⁵ Kloet, J. van der. *Bloembol et Co*. Kosmos-ZetK Uitgevers B. V., Utrecht, 2006, s. 35.

³⁶ Rybková, R., Haager, J. *Nejhezčí letničky našich zahrad*. Ottovo nakladatelství, Praha, 2002, s. 37, 66.

³⁷ Kloet, J. van der. *Bloembol et Co*. Kosmos-ZetK Uitgevers B. V., Utrecht, 2006, s. 13.

firmy nabízející rostliny prostřednictvím katalogu, vždy uváděly i celý latinský název, což dosud není samozřejmostí.

V poslední době se na náš trh dostává řada exotických rostlin, které se v našich klimatických podmínkách dříve nepěstovaly, a v češtině pro ně většinou není zažitý národní ekvivalent. V komerčních materiálech se pak objevují pod různými názvy typu „zázračné bobule“, „pokojový bambus“ nebo „čokoládové víno“, které zvyšují atraktivitu rostlin, avšak mnohdy neodpovídají druhové specifikaci a zákazník pak může být nemile překvapen. Jeden příklad za všechny – před třemi roky jsem si takto objednala „převíslý pokojový bambus“. Ve skutečnosti se však nejednalo o druh bambusu, ale o psineček výběžkatý, což je druh trávy, který se běžně používá např. v travních směsích pro golfové trávníky.

Jistě lze namítnout, že většina běžných spotřebitelů nezná rostliny pod latinskými názvy, ale pokud je tento název uveden, může si i laik danou rostlinu snáze dohledat v literatuře nebo se obrátit s dotazem na odborníka.

Avšak ani latinské názvy nejsou vždy úplně spolehlivé, protože i v názvosloví dochází postupem času ke změnám v souvislosti s novými vědeckými poznatky. Nejčastěji bývají změny u zařazení do botanických kategorií, hlavně čeledí, ale mění se i názvy rostlin jako takové. Stává se pak třeba, že starší generace zná stejnou rostlinu pod jiným latinským názvem, než pod jakým je uváděna v současnosti.

Příklad názvu stejné rostliny ve starší a novější publikaci:

Rhododendron yedoense var. *poukhanense* Nakai³⁸ (1987)

*Rhododendron poukhanense*³⁹ (2006)

Proto je velmi přínosné, pokud odborné publikace uvádějí pod současným latinským názvem i názvy dřívější – viz příklad:

Epipremnum pinnatum

České jméno: Šplhavice, potos.

Synonymum: *E. mirabile*, *E. pinnatum*, *Pothos aureus*, *Rhapidophora aurea*, *Scindapsus aureus*.⁴⁰

---

³⁸ Heursel, J. *Japanse Azalea's*. Kluwer Algemene Uitgeverijen België M & I nv, Deurne, 1987, s. 19.

³⁹ Koblížek, J. *Jehličnaté a listnaté dřeviny našich zahrad a parků*. Sursum, Tišnov, 2006, s. 366.

⁴⁰ Bürki, M., Fuchsová, M. *Pokojové a nádobové rostliny*. Euromedia Group, k. s. – Knižní klub, Praha, 2007,

4. 2 Nizozemské a české ekvivalenty latinských názvů

Stejně jako v nizozemštině ani v češtině neexistují národní ekvivalenty ke všem latinským názvům rostlin nebo se jedná pouze o počestělé latinské výrazy, ale u rostlin, které se u nás běžně vyskytují, tyto ekvivalenty máme a pro laickou veřejnost bývají klíčové. Národní názvy však bývají odlišné a různě motivované. Zde je porovnání na příkladu sortimentu jarních cibulovin:⁴¹

Nizozemský ekvivalent:	Latinský název:	Český ekvivalent:
sierui	<i>Allium</i>	česnek (okrasný)
bosanemoontje (de grootbloemige veredelde soort)	<i>Anemone blanda</i>	sasanka půvabná
voorjaarsanemoon bosanemoontje (de echte, wilde soort)	<i>Anemone coronaria</i> <i>Anemone ranunculoides</i>	sasanka věncová sasanka pryskyřníkovitá
sneeuwroem	<i>Chinodoxa</i>	ladonička
holwortel	<i>Corydalis</i>	dymnivka
winterakoniet	<i>Eranthis</i>	talovín
hondstand	<i>Erythronium</i>	kandík
keizerskroon	<i>Fritillaria imperialis</i>	řebčík královský
kievitsbloemetje	<i>Fritillaria meleagris</i>	řebčík kostkovaný
sneeuwkllokje	<i>Galanthus</i>	sněžěnka
boshyacint	<i>Hyacinthoides</i>	hyacintovec
oude wijfjes	<i>Ipheion</i>	není
zomerklokje	<i>Leucojum aestivum</i>	bledule letní
lenteklokje	<i>Leucojum vernalis</i>	bledule jarní
blauwe druifjes	<i>Muscari</i>	modřenec
knikkende vogelmelk	<i>Ornithogalum nutans</i>	snědek nicí
ster van Bethlehem	<i>Ornithogalum umbellatum</i>	snědek chocholičnatý
sterhyacint	<i>Scilla</i>	ladoňka

---

s. 132.

⁴¹ Nizozemské a latinské názvy: Kloet, J. van der. *Bloembol et Co*. Kosmos-ZetK Uitgevers B. V., Utrecht, 2006, s. 13.

Motivace národních ekvivalentů

Rostliny jsou uvedeny pod latinským názvem v pořadí dle předchozí tabulky. Následuje komentář k nizozemskému ekvivalentu doplněný ilustrativním doslovným překladem a komentář k motivaci českého názvu.

Allium

Nizozemský ekvivalent: sierui - tento výraz bych přeložila jako „okrasná cibule“, což odpovídá kombinaci latinského výrazu pro cibuli a účelu, pro který je rostlina pěstována;

Český ekvivalent: česnek - ale taktéž se jedná o česnek okrasný.

Anemone

Nizozemský ekvivalent: voorjaarsanemoon - je motivován jarním obdobím, kdy tato rostlina vykvetá, zatímco slovo bosanemoontje se odvíjí od místa přirozeného výskytu těchto rostlin. Je zajímavé, že v nizozemštině se tento výraz používá pro dva různé botanické druhy bez dalšího rozlišení.

Český ekvivalent: sasanka – výraz sasanka patrně souvisí s arabským *susan*, v řečtině *soûson* a persky *susân* ve významu „lilie“.⁴² V češtině se jednotlivé druhy sasanek liší druhovými jmény, která vychází z latinských – sasanka věncová (*A. coronaria*) a sasanka priskyňníkovitá (*Anemone ranunculoides*). Sasanka půvabná (*A. blanda*) pak vděčí za své pojmenování svému dekorativnímu vzhledu. U nás je však nejběžnějším divoce rostoucím druhem *A. nemorosa* – sasanka hajní, což téměř odpovídá nizozemskému výrazu bosanemoontje.

Chinodoxa

Nizozemský ekvivalent: sneeuwroem – tento výraz by se dal přeložit asi jako „sláva sněhu“ a patrně se odvozuje od modrobílé barvy květů;

Český ekvivalent: ladonička - český výraz vychází ze vzájemné podobnosti této rostliny s větší ladoňkou.

Corydalis

Nizozemský ekvivalent: holwortel – doslova „dutý kořen“ - v nizozemštině je rostlina pojmenována podle duté kulovité hlízy, ze které vyrůstá.

Český ekvivalent: dymnivka – české rodové jméno se nejspíš odvíjí od čeledi

---

⁴² Rejzek, J. Český etymologický slovník. Leda, Voznice, 2001, s. 562.

zemědýmovitých, do níž byla rostlina původně řazena, a která byla později zrušena. Nyní patří do čeledi mákovitých. Její druhové jméno je též dutá.

Eranthis

Nizozemský ekvivalent: winterakoniet – v překladu „zimní oměj“ – *Eranthis* je jednou z prvních jarních cibulovin, která vykvétá spolu se sněženkami často už na konci zimy. Oměj (*Aconitum*) i *Eranthis* patří do stejné čeledi pryskyřníkovitých.

Český ekvivalent: talovín zimní - druhový název odráží opět raný výskyt této rostliny, u rodového názvu lze motivaci však jen těžko vysledovat.

Erythronium

Nizozemský ekvivalent: hondstand – neboli „psí zub“ vychází z latinského pojmenování evropského druhu *E. dens-canis*.

Český ekvivalent: kandík - tento rodový název vznikl podle mého názoru počestěním latinského slova *canis*; v češtině se mu rovněž lidově říká „psí zub“.

Fritillaria imperialis

Nizozemský ekvivalent: keizerskroon – doslova „císařská koruna“ - opět odráží latinskou předlohu, ale také uspořádání květů na vrcholu stonku do tvaru okolíku, jež v kombinaci se shlukem listů nad nimi může připomínat korunu.

Český ekvivalent: řebčík královský - svým druhovým názvem též odpovídá jak latinské předloze, tak vskutku královskému vzhledu této rostliny; motivace rodového názvu však není zřejmá.

Fritillaria meleagris

Nizozemský ekvivalent: kievitbloemetje – slovo „kievitsei“ znamená vejce čejky chocholaté; vajíčka tohoto ptáka jsou výrazně mramorovaná, proto se domnívám, že pojmenování rostliny vzniklo na základě této barevné podobnosti.

Český ekvivalent: řebčík kostkovaný - se rovněž odvíjí od zbarvení květů tohoto druhu, které jsou z vnitřní strany výrazně mramorované.

Galanthus

Nizozemský ekvivalent: sneeuwkllokje – v překladu „sněžný zvoneček“ – v tomto výrazu se snoubí jak časný výskyt této cibuloviny často ještě na sněhu, tak i barva a zvonkovitý tvar jejích květů.

Český ekvivalent: sněženka - u nás nejběžnější druh sněženka podsněžník (*G. nivalis*) také oběma svými názvy evokuje bílé kvítky vykukující zpod sněhového příkrovu.

Hyacinthoides

Nizozemský ekvivalent: boshyacint – neboli „lesní hyacint“ – tato cibulovina připomíná svým vzhledem hyacint; nejlépe se jí daří v podrostu opadavých stromů.

Český ekvivalent: hyacintovec – rostlina patří do čeledi hyacintovitých a stavbou květu se podobá hyacintu; (tato rostlina byla původně řazena pod rod *Scilla*, česky ladoňka, takže se občas můžeme ještě setkat i s tímto názvem).

Ipheion

Nizozemský ekvivalent: oude wijfjes – expresivně by se dal tento výraz přeložit jako „stará otrava“ a jeho motivace se patrně odvíjí od skutečnosti, že se tato rostlina v teplejších oblastech velmi rychle rozrůstá;

Český ekvivalent: žádný - v českém sortimentu cibulovin není tato jihoamerická rostlina příliš běžná, a proto pro ni nemáme národní ekvivalent.

Leucojum aestivum / vernum

Nizozemský ekvivalent: zomer- / lenteklokje – doslova „jarní / letní zvoneček“ inspirováno zvonkovitým tvarem květů a obdobím, kdy tyto druhy vykvétají;

Český ekvivalent: bledule jarní / letní - též odráží hlavní vegetační dobu těchto cibulovin, rodový název pak odkazuje na bledou (bílou) barvu květů.

Muscari

Nizozemský ekvivalent: blauwe druifjes – neboli „modré hrozinky“ - tato cibulovina má hroznovité květenství zářivě modré barvy, název je tedy motivován tvarem a barvou květů;

Český ekvivalent: modřeneček - je spojen pouze s modrou barvou květenství.

Ornithogalum nutans

Nizozemský ekvivalent: knikkende vogelmerk – v překladu „přikyvující Betlém“ – motivace v tomto případě není zřejmá, ale patrně nějak souvisí s biblickou symbolikou;

Český ekvivalent: snědek nicí – rodový název snědek patrně vychází se slova snědený, ale jeho motivace není zřejmá. Výraz „nicí“ ve staročestně znamená s hlavou skloněnou k zemi.⁴³ Květy tohoto druhu jsou na krátkých stopečkách a hrozen je vždy částečně jednostranný.⁴⁴ Díky tomu květenství není úplně vzpřímené, ale většinou se sklání ke straně. Květy na stopečkách také směřují dolů.

Ornithogalum umbellatum

Nizozemský ekvivalent: ster van Bethlehem – doslova „Betlémská hvězda“ - rod *Ornithogalum* se vyznačuje květy hvězdičkovitého tvaru; u tohoto druhu se bílé květy otevírají až koncem dne a na noc se opět zavírají.⁴⁵ Zazáří tak oproti ostatním jen na krátkou dobu.

Český ekvivalent: snědek chocholičnatý – typem květenství této rostliny je chocholík, proto chocholičnatý.

Scilla

Nizozemský ekvivalent: sterhyacint – neboli „hvězdný hyacint“ - tyto drobné cibuloviny patří do čeledi hyacintovitých a mají hvězdovitý tvar květů;

Český ekvivalent: ladoňka – tento název ve mně evokuje slovo ladný a ladnost se této rostlině určitě nedá upřít. Avšak ve staročestně se objevuje též výraz lado, značící neobdělvanou půdu či pláň,⁴⁶ což by odkazovalo na místo přirozeného výskytu těchto cibulovin. U nás je asi nejběžnějším druhem ladoňka sibiřská (*S. siberica*).

---

⁴³ Vokabulář webový. [online]. 1. listopadu 2011. [cit. 2011-11-14].

⁴⁴ Bryan, J. E. *Cibuloviny*. Euromedia Group, k. s. – Knižní klub, Praha, 2010, s. 161.

⁴⁵ Bryan, J. E. *Cibuloviny*. Euromedia Group, k. s. – Knižní klub, Praha, 2010, s. 160, 164.

⁴⁶ Vokabulář webový. 1. listopadu 2011. [cit. 2011-11-14].

4. 3 Problém překladu kompozit

Pro český jazyk jsou typická víceslovná pojmenování – nejčastěji v těchto kombinacích:

- Substantivum + adjektivum – *např. zerav západní*
- Substantivum + předložka + substantivum – *hnojivo pro orchideje*
- Kombinace dvou substantiv, 2. bývá v genitivu – *např. stabilizace genotypu*

Naproti tomu nizozemština si libuje ve složeninách, či odvozeninách např. při tvorbě slov z cizích výrazů např. *'t golfterrein*, které v češtině nejsou možné a musí se řešit opisem. Na následujících příkladech vidíme, že někdy lze tyto výrazy přeložit jednoduše rozložením na substantivum a adjektivum, ale mnohdy u těchto slov, pro která čeština nemá jednoslovný ekvivalent, vznikají problémy:

bodembedekkers⁴⁷ – půdopokryvné rostliny

bolgewassen – porosty cibulovin

bollen-op-pot – cibuloviny v květináči / nádobě

bubbeltjesplastic (noppenfolie) – bublinková fólie

buitenpot – venkovní nádoba

combinatiebeplanting – kombinovaná výsadba

kleuraccent – barevný odstín, tón, akcent

kleurengeweld – tento výraz bych přeložila jako barevné šílenství

kleursamenstelling – smíchání / kombinace barev

laagblijvende – málo vzrůstné, nízké

lentegevoel – jarní atmosféra

meerjarenbloei – kvetení po více let

naambortjes – cedulky s názvy a někdy i krátkou charakteristikou

plantenwereld – rostlinná říše

planttijd – doba výsadby

potmaat – velikost květináče

tuinonderhoud – zahradní údržba

voorjaarsbloei – rostliny kvetoucí na jaře

windbestendigheid – odolnost vůči větru

winterkou – zimní chlad

zonaanbidders – rostliny vyžadující slunné stanoviště

---

⁴⁷ Nizozemské výrazy: Kloet, J. van der. *Bloembol et Co.* Kosmos-ZetK Uitgevers B. V., Utrecht, 2006, s. 11-69.

bloemzaden⁴⁸ – květinová semínka
boerentuin – venkovská zahrada
bronsteen – kamenná fontánka
buxushaagjes – nízké plůtky ze stříhaných zimostrázů
dwergappelboom – zakrslá jabloň (pěstovaná ve formě zákrsku)
fruitboom – ovocný strom
groeivormen – růstové formy
humusgehalte – obsah humusu
jaargetijden – roční období
klimplantenrek – konstrukce pro popínavé rostliny
kuiplanten – hrnkové květiny
liefhebberstuin – zahrada zaměřená na oblíbený druh (druhy) rostlin
luchtvochtigheid – vzdušná vlhkost
milieubeschermers – ochránci životního prostředí / ekologové
moestuín – zeleninová zahrádka
moesplanten – rostlinné řízky
onderhoudsintensief – náročný na údržbu
ontspanningsoase – oáza klidu
perkomlijstingen – ohraničení / okraj záhonu
plantenbakken – nádoby na rostliny
schaduwgever – rostlina poskytující stín (strom, keř)
siergrassen – okrasné trávy
sierperk – okrasný záhon
struikrozen – keřové růže
tuingedeelten – zahradní plochy
tuinontwerp – návrh zahrady
tuinplezier – potěšení ze zahrady
tuinvijver – zahradní jezírko
tuinvormgeving – zahradní architektura/design
veelsoortig – druhově rozmanitý
voedingsgewassen – užitkové rostliny
vormgevingselementen – formující prvky

---

⁴⁸ Nizozemské výrazy na této stránce: *Praktische gids Kleine tuinen*, Naumann & Göbel Verlagsgesellschaft mbH, Keulen, s. 9-198.

Pro jiné nizozemské výrazy naopak čeština jednoslovný ekvivalent má a mnohdy i svým složením či odvozením přesně korespondující s nizozemskou variantou nebo dokonce v podobě jednoduchého slova:

(groene) afvalcontainer⁴⁹ – kompostér

bloembollen - cibuloviny

bloemscherm – okolík

composthoop – kompost

dubbelbloemig - plnokvětý

groenblijvend - stálezelený

leliebloemig - liliokvětý

roodbladig - červenolistý

rotstuintje - skalka

onnatuurlijk – nepřirozený

standplaats – stanoviště

schaduwminnende – stínomilné

schaduwrijke – stinné, zastíněné

uitgebloeid – odkvetlý

voedingstoffen - živiny

voortuintje – předzahrádka – v tomto případě je v obou jazycích zachována i zdrobnělá forma

beekloop⁵⁰ – potůček

boomstam - kmen

foliekas - fóliovník

grasveld - trávník

halfzonnig – polostín / v polostínu

kieselstenen – oblázky / kačírek

overwintering - přezimování

pruimenboom – švestka / slivoň

plantenperk - sazenice

zomerbloemen – letničky

---

⁴⁹ Nizozemské výrazy, 1. odstavec: Kloet, J. van der. *Bloembol et Co.* Kosmos-ZetK Uitgevers B. V., Utrecht 2006, str. 21-109.

⁵⁰ Nizozemské výrazy, 2. odstavec: *Praktische gids Kleine tuinen*, Naumann & Göbel Verlagsgesellschaft mbH, Keulen, s. 32-199.

4. 4 Falešní přátelé (valse vrienden)

Některá nizozemská slova či slovní spojení se podobají výrazům, které se vyskytují i v češtině a svádí tak k přímému překladu stejně znějícím „ekvivalentem“. Někdy je ale tato ekvivalence pouze zdánlivá a v daném kontextu neodpovídá obsahu původního sdělení. Tato slova bývají často odvozena od výrazů převzatých z jiných jazyků, např. angličtiny a v nizozemštině se jim přezdívá „valse vrienden“ neboli falešní přátelé. Zde jsou některé příklady:

Sandwichsysteem⁵¹ – tady se přímo nabízí varianta sendvičový systém, ale v našem prostředí by tento výraz zněl nepřírozeně a bez dalšího kontextu by nebylo jasné, co je tím vlastně myšleno.

Jde o způsob vysazení cibulovin do různé hloubky – většinou bývají tři vrstvy nad sebou. Rostliny v nejmenší hloubce vzházejí a vykvétají jako první. Když odkvetou, nahradí je rostliny z další vrstvy, které mezitím dorostly. Díky tomu zůstává záhon rozkvetlý po dlouhou dobu. Tento způsob je v Nizozemsku velmi oblíbený a používá se i v asi nejznámějším květinovém parku Keukenhof. Do češtiny bych tento termín přeložila výrazem „víceúrovňová výsadba“.

Lasagnebeplanting – těstoviny lasagne známe určitě všichni; pokud bychom je ale ponechali v kombinaci s osázením záhonu, výsledek by byl v češtině přinejmenším humorný. Jedná se opět o výše zmíněnou víceúrovňovou výsadbu.

Plantenlijst – slovo lijst připomíná český list, což v kombinaci s výrazem planten = rostlinný zní velmi logicky.

Nejedná se však o list rostlinný, ale papírový – je to seznam rostlin.

Buitenboeketten – slovo boeket = buket je v češtině i v nizozemštině spojováno s vinným aroma; v nizozemštině má však tento výraz dva významy a v tomto případě se jedná právě o druhý význam slova boeket = kytice. Toto spojení by se dalo přeložit jako „venkovní kytice“ – jedná se o kytice z řezaných květin, které

---

⁵¹ Nizozemské výrazy na této stránce: Kloet, J. van der. *Bloembol et Co*. Kosmos-ZetK Uitgevers B. V., Utrecht 2006, s. 45-93.

ovšem nejsou umístěné v interiéru, ale například u vchodu do domu nebo jako výzdoba terasy a snesou pobyt venku.

Levenselixier⁵² – při slově elixír si představím lahvičku se zázračnou tekutinou; tato složenina se však v daném textu vztahuje ke slunci, proto bych tento výraz nepřeložila jako životní elixír, ale spíš jako „životodárnou energii“.

Kromě klasických „falešných přátel“ bych do této části zařadila i slova nebo slovní spojení, která nelze převést pouhým překladem částí, z nichž se skládají. Důvody mohou být různé, např. daný výraz má v jednom z jazyků širší význam, výraz se v druhém jazyce vůbec nevyskytuje nebo by takový překlad působil v cílovém prostředí nepřirozeně. V takových případech je pak též nutné hledat jiné řešení.

Beste buren⁵³ – v překladu nejlepší sousedé – přestože toto spojení vystihuje zamýšlenou podstatu sdělení, do češtiny bych to ve spojení s květinami takto nepřeviedla. Přeložila bych to jako „nejlepší / osvědčené kombinace“.

Levend parfum – „živý parfém“ je v našem prostředí poněkud netradiční spojení; v nadpisu by bylo možné je ponechat jako exotizující prvek pro upoutání pozornosti. Ale lze jej rovněž převést do přirozenější podoby např. omamné vůně / svět vůní.

Bruidsborders – doslova „svatební okraje“, ale takové spojení se v češtině nevyskytuje. Jedná se o květinové výsadby tvořící rámec pro svatební fotografie se zahradním pozadím. Tuto kombinaci bych přeložila jako „výsadby pro svatební aranžmá“.

Disgenoten – v překladu „stolovní společníci“ nebo „společníci u stolu“, což opět nedává jasné určení, co má autor na mysli. V tomto případě bych zvolila rozšířený opis a nazvala bych to jako „aranžmá pro všední i sváteční tabuli“.

Binnenkomertjes – doslova „vnitřní misky“ – zde se jedná o misky, květináče či jiné menší nádoby osázené kvetoucími rostlinami a určené k výzdobě interiéru. Tento

---

⁵² *Praktische gids Kleine tuinen*, Naumann & Göbel Verlagsgesellschaft mbH, Keulen, s. 52.

⁵³ Následující nizozemské výrazy: Kloet, J. van der. *Bloembol et Co*. Kosmos-ZetK Uitgevers B. V., Utrecht, 2006, s. 30-92.

výraz je opět nutné řešit širším opisem např. hrnkové výsadby pro rozkvetlý interiér.

Sneeuw- en andere witte klokjes – v nizozemštině „sněžné a jiné bílé zvonečky“; do češtiny ale danou kombinaci takto převést nelze, protože české ekvivalenty názvů těchto cibulovin nejsou motivovány tvarem květů, takže by označení „zvonečky“ mohlo vést k záměně s jinými rostlinami. Jedná se o sněženky a bledule.

Sneeuwkløkjesfanaten – doslova „sněžekoví fanatici“; slovo fanatic má však v českém jazyce negativní zabarvení, proto bych ho nahradila výrazem nadšenci nebo milovníci – sněžekoví nadšenci / milovníci sněžek.

Snoeptuin⁵⁴ – snoep znamená sladkost nebo pamlsek a tuin je zahrada, ale kombinace „zahrada sladkostí“ by se mohla v české verzi jen těžko uplatnit. Pro tento výraz není v češtině ekvivalent na rozdíl od zeleninové nebo bylinkové zahrádky, takže bych jej přeložila opět opisem např. jako „zahradu, kde je vždy něco k sezobnutí“.

---

⁵⁴ *Praktische gids Kleine tuinen*, Naumann & Göbel Verlagsgesellschaft mbH, Keulen, s. 32.

5. Analýza textů dle kritérií textové lingvistiky

5. 1 Textová lingvistika a kritéria textuality

Textová lingvistika, která se objevuje společně se sociolingvistikou a pragmalingvistikou v souvislosti s již zmiňovaným pragmatickým obratem v lingvistice, se věnuje reflexi jazyka v pragmatické rovině. Pohybuje se nad hranicí větné syntaxe a zkoumá souvislosti v rámci komunikace. Text je zde vnímán jako jednotka výpovědi, tedy komunikační jednotka a zároveň jako prostředek sociální interkomunikace. Úkolem textové lingvistiky je popsání podmínek vzniku textu, ale i vytvoření určitých pravidel pro jeho tvorbu.

Textoví lingvisté Beaugrande a Dressler rozlišili v roce 1981 sedm základních kritérií, která by měl text splňovat⁵⁵:

- 1) Koheze = způsob, jakým jsou spojeny komponenty textu, založený na gramatických souvislostech (tzv. „formální souvis“); týká se gramatiky a jejích pravidel.
- 2) Koherence = sémantická souvislost v textu; týká se sémantiky a logiky – text musí dodržet kontinuitu smyslu a zároveň musí být přizpůsoben předpokládané úrovni znalostí a schopností cílového příjemce.
- 3) Intence = snaha, pozice, východisko či úmysl tvůrce textu; emitent musí přesvědčivě verbalizovat myšlenku.
- 4) Akceptabilita = snaha získat si pozitivní přijetí u příjemce, naklonit si ho; přizpůsobení textu příjemci, důležité např. při tvorbě učebnic, lexikonů či úředních dokumentů.
- 5) Informativnost = dle typologie textu; platí základní pravidlo, že nové informace by měly navazovat na známé či očekávané a neměly by tvořit více než 50% textu.
- 6) Situativnost = text musí být vnímán na pozadí komunikační situace; týká se faktorů, které dávají textu určitou relevanci – téma by mělo být společné, zajímavé pro příjemce atd.
- 7) Intertextualita = vztah k jiným textům – odkazování na již existující texty; zabudována i skrytě v každém textu.

Následující texty budou analyzovány z hlediska těchto kritérií textuality a na základě toho budou zařazeny do příslušné kategorie.

---

⁵⁵ Beaugrande, R.-A. de, Dressler, W. *Introduction to Text Linguistics*. [online]. 2002. [cit. 2012-11-29].

5. 2 Druhy textů

Texty či zprávy v jazyce podle van den Broecka nepředstavují jen určité situace ve světě, ale vypovídají též o způsobu použití signálů jazykového systému (kódu) mluvčím či pisatelem k vytvoření této zprávy a o tom, do jaké míry mohou tyto signály ovlivnit příjemce. Specifická funkce použití jazyka vzniká, když je kladen důraz na jeden z prvků komunikace.

Autor rozlišuje šest druhů funkcí:

- a) referenční – důraz je kladen na předmět sdělení, odkazující na určitou situaci ve skutečnosti
- b) expresivní – vyjadřující pocity a postoj mluvčího / pisatele
- c) apelativní – ovlivňující postoj příjemce
- d) estetická – použití jazyka zaměřené na uměleckou hodnotu
- e) metajazyková – použití jazyka odkazující na jazykový systém (kód) jako takový
- f) fatická – pro udržení komunikace, obsah není důležitý

Zřídka je však použití jazyka čistě referenční, expresivní, apelativní atd. Většinou se setkáváme se smíšenými formami, v nichž jedna nebo druhá funkce převládá.⁵⁶

Z tohoto aspektu teorie translatologie rozeznává tři základní druhy textů:

- 1) informativní text – jeho funkcí je popis, vyjádření skutečnosti a jeho intencí je informovat;
- 2) operativní text – jeho funkcí je apelovat a jeho záměrem je přesvědčovat a nabádat k činu;
- 3) expresivní text – umělecky organizuje obsah,⁵⁷ převládá estetická funkce.⁵⁸

Druh textu, jeho záměr a hlavně funkce, kterou text plnil ve výchozím prostředí, překladateli naznačují jeho funkci v prostředí cílovém. Zde pomůže rozdělení textů na dvě reprezentativní skupiny:

1. primárně informativní texty – v centru věcného informativního textu stojí konkrétní nebo abstraktní předmět, např. článek, literatura faktu, doklad-dokument, patent, zpráva tiskové agentury či obchodní korespondence. Míra interpretace je u těchto textů minimální až nulová.
2. primárně operativní (apelativní) texty – v centru je příjemce a funkcí těchto textů je apelovat na příjemce, dávat mu impulzy, inspirovat až manipulovat s ním, řídit jeho

---

⁵⁶ Broeck, R. van den, Lefevre, A. *Uitnodiging tot de vertaalwetenschap*. Coutinho, Muiderberg, 1979, s. 36-37.

⁵⁷ Rakšányiová, J. *Preklad ako interkultúrna komunikácia*. AnaPress, Bratislava, 2005, s. 25-26.

⁵⁸ Broeck, R. van den, Lefevre, A. *Uitnodiging tot de vertaalwetenschap*. Coutinho, Muiderberg, 1979, s. 37.

jednání. U těchto textů je důležité sociokulturní pozadí a mentalita příjemce. Jsou to např. reklamní a propagační texty, oznámení.⁵⁹

Podle druhu textu se pak překladatel rozhoduje pro jednu ze dvou forem překladu:

1. dokumentární překlad (typ A) – všechny dokumentární překlady si zachovávají většinu aspektů textu výchozího, čtenář v cílové kultuře „cítí“ přítomnost cizích prvků. Takový překlad se též „vizualizuje“, doplňuje poznámkami, předslavy či vysvětlivkami, takže čtenář nepodléhá iluzi, že čte původní útvar. Dokumentární překlad je vlastně protokolem výchozího textu.
2. instrumentální překlad (typ B) – instrumentální překlady mohou mít naopak stejnou funkci, jakou mají „nepřeložené“, autentické texty. Čtenáři zachovávají iluzi, že čte originál. Zde je výchozí text víceméně inspirací a překlad funguje v nové cílové situaci jako „instrument“. Příjemce necítí, že jde o reprodukci, nerozezná původní funkci.⁶⁰

V této práci je pozornost zaměřena především na texty primárně informativní.

---

⁵⁹ Rakšányiová, J. *Preklad ako interkultúrna komunikácia*. AnaPress, Bratislava, 2005, s. 26.

⁶⁰ Rakšányiová, J. *Preklad ako interkultúrna komunikácia*. AnaPress, Bratislava, 2005, s. 26 -27.

5. 3 Legislativní text

5. 3. 1 Překlad právních textů a jejich členění

Překlad právních textů má v rámci odborného překladu specifické postavení z hlediska stylistického i terminologického, protože v tomto případě se nejedná jen o překlad z výchozího jazyka do jazyka cílového, ale jde o překlad z jednoho právního stylu do jiného právního stylu. Lingvistická kompetence překladatele právních textů musí zahrnovat znalosti a schopnosti vycházející z kompetence:

- a) stylistické – stylistické zařazení právních textů v uvedených jazykových oblastech, schopnost analýzy a použití charakteristických syntaktických konstrukcí a textotvorných konvencí;
- b) terminologické – schopnost analýzy a komparace pojmových systémů právní terminologie, stanovení stupně ekvivalence, posouzení možných a přípustných způsobů interpretace.⁶¹

Z pragmatického hlediska představuje právní systém mimojazykovou skutečnost, která do značné míry ovlivňuje vlastnosti právních textů. Není ani možné zkoumat legislativní texty určité jazykové oblasti jako celku, protože zvláště u větších jazyků narážíme na existenci dvou a více právních systémů v rámci jedné jazykové oblasti; každá země z daného jazykového společenstva si vytvořila svojí právní tradici vycházející z vlastní struktury státu a společnosti, což se odrazilo v její právní terminologii např. v odlišných názvech státních orgánů, institucí atd.

Slovní zásoba používaná v právních textech tvoří poměrně samostatný registr v rámci slovní zásoby jazyka. Pragmatický aspekt právní komunikace podmiňuje vznik tohoto registru a jeho použití v konkrétních komunikačních situacích, které se vyznačují specifickým stylistickým variantem. Komunikační situace v právní oblasti odrážejí čtyři základní faktory: rozdělení úloh v komunikační situaci, práva účastníků komunikační situace, institucionalizaci komunikační situace a cíl komunikační situace. Tyto faktory ovlivňují použití registru, který mají účastníci v rámci právní komunikace k dispozici. Ne každý text je použitelný v libovolné komunikační situaci v rámci právní komunikace. Díky tomu je možné stanovit určitou hierarchii právních textů.⁶²

---

⁶¹ Rakšányiová, J., Štefková, M. *Rozvoj prekladateľskej kompetencie v oblasti odborných textov*. Vydavateľstvo STU, Bratislava, 2009, s. 45.

⁶² Rakšányiová, J., Štefková, M. *Rozvoj prekladateľskej kompetencie v oblasti odborných textov*. Vydavateľstvo STU, Bratislava, 2009, s. 44, 48-49.

Použití jazyka v právních textech je převážně preskriptivní či normativní s cílem ovlivnit nebo usměrnit jednání účastníků komunikace. Jazyková stránka právních textů se vyznačuje jistou stereotypností a lexikální a syntaktickou strohostí. Hlavními znaky jsou neosobnost, snaha o objektivnost, věcně zaměřená slovní zásoba, neexpresivní vyjádření a ustálené výrazy daného stylu. Ze syntaktického hlediska převažují neosobní konstrukce, genitivní přívlasky, parentézy a složená souvětí. Jedná se o texty nasycené informacemi, které jsou velmi náročné i z terminologického hlediska, protože na rozdíl od klasických odborných textů, zaměřených na určitou terminologickou oblast, právní texty normují konání člověka ve všech oblastech lidské činnosti, čímž se do právních textů dostává terminologie z nejrozmanitějších oborů. Právní termíny pojmenovávají i často neuchopitelné a abstraktní hodnoty společnosti, zároveň je však na ně kladen požadavek jednoznačnosti, přesnosti a jasnosti, která by měla zabezpečit co nejmenší míru interpretovatelnosti právního termínu. Charakteristickým rysem právních termínů je též jejich podobnost či shoda s výrazy všeobecné slovní zásoby, v sémantické rovině se však od těchto výrazů značně liší.⁶³

Klíčovými aspekty při překladu právních textů jsou ekvivalence a interpretovatelnost právních termínů. Při hledání vhodného ekvivalentu je překladatel nevyhnutelně vystaven konfrontaci s různými způsoby interpretace právních termínů při jejich používání v právní praxi. Překlad právních textů lze přirovnat k mezinárodnímu porovnávacímu právu, kdy stejně jako v tomto případě jde v první řadě o poznání a pochopení právního systému výchozího a cílového jazyka, na základě kterého se pak překladatel rozhoduje v procesu interpretace a aplikace právního textu. V rámci sémantického překladu se v oblasti právních textů rozlišují dva základní vztahy výchozího textu a cílového překladu:

- 1) Kontrastivní překlad systém – systém – aplikuje se především při překladu textů z různých právních systémů. Překladatel v tomto případě vychází z porovnání pojmů ve výchozím a cílovém jazyce, dále určuje ekvivalenci právních termínů na základě porovnání právních systémů a zohledněním dalších kritérií, jako je např. postavení překladu v cílovém právním prostředí.
- 2) Překlad ve vícejazyčném právním systému – uplatňuje se u překladu právních textů v rámci jednoho státu s více úředními jazyky nebo při překladu v rámci mezinárodního právního systému (např. právní systém EU). Překladatel zde vychází z jednotného právního systému, nemusí tudíž interpretovat význam pojmů a určovat stupeň ekvivalence.⁶⁴

---

⁶³ Rakšányiová, J., Štefková, M. *Rozvoj prekladateľskej kompetencie v oblasti odborných textov*. Vydavateľstvo STU, Bratislava, 2009, s. 54-57, 69.

⁶⁴ Rakšányiová, J., Štefková, M. *Rozvoj prekladateľskej kompetencie v oblasti odborných textov*. Vydavateľstvo STU, Bratislava, 2009, s. 69-70, 92.

Příkladem nadnárodní legislativy je legislativa Evropské unie, označovaná jako *Acquis communautaire*, která tvoří komplexní systém, závazný pro všechny členské státy. Obsahuje principy, zákony, politiky a stanovené cíle a je členěna do tří oblastí:

1. oblast primárního práva – jedná se o základní smlouvy EU a ostatní dohody, mající podobný status. V současnosti ji tvoří soubor devatenácti aktů.
2. oblast sekundárního práva - patří sem nařízení, směrnice, rozhodnutí a různá doporučení;
3. rozhodnutí Soudního dvora⁶⁵

Text analyzovaný v následující části spadá do oblasti práva sekundárního. Jako stručný příklad jsem použila prováděcí nařízení Komise (EU), publikované v Ústředním věstníku EU L 200, 3. 8. 2011, s. 18:

---

⁶⁵ Rakšányiová, J., Štefková, M. *Rozvoj prekladateľskej kompetencie v oblasti odborných textov*. Vydavateľstvo STU, Bratislava, 2009, s. 89.

UITVOERINGSVERORDENING (EU) Nr. 769/2011 VAN DE COMMISSIE

van 2 augustus 2011

tot vaststelling van een toewijzingscoëfficiënt voor de tijdelijke buitengewone maatregelen van de Unie ter ondersteuning van de sector groenten en fruit

DE EUROPESE COMMISSIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie,

Gezien Verordening (EG) nr. 1234/2007 van de Raad van 22 oktober 2007 houdende een gemeenschappelijke ordening van de landbouwmarkten en specifieke bepalingen voor een aantal landbouwproducten ("Integrale-GMO-verordening")⁽¹⁾,Gezien Uitvoeringsverordening (EU) nr. 585/2011 van de Commissie van 17 juni 2011 tot vaststelling van tijdelijke buitengewone maatregelen ter ondersteuning van de sector groenten en fruit⁽²⁾, en met name artikel 7, lid 3,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) Bij Uitvoeringsverordening (EU) nr. 585/2011 zijn tijdelijke buitengewone maatregelen ter ondersteuning van de sector groenten en fruit ingevoerd ingevolge een uitbraak van *Escherichia coli* (*E. coli*) in Duitsland die de markt voor groenten en fruit van de Unie zeer ernstig heeft verstoord.
- (2) Uit de door de lidstaten overeenkomstig artikel 7, lid 2, van Uitvoeringsverordening (EU) nr. 585/2011 verstrekte informatie blijkt dat de verzoeken om steun van de Unie niet meer bedragen dan het in artikel 2 van die verorde-

ning vastgestelde maximumbedrag van de steun. Derhalve dient voor deze verzoeken een toewijzingscoëfficiënt van 100% te worden vastgesteld.

- (3) Met het oog op de transparantie dienen producentenorganisaties en niet-aangesloten producenten die om steun van de Unie hebben verzocht, spoedig op de hoogte te worden gesteld van de door de Commissie vastgestelde toewijzingscoëfficiënt. Daarom en met het oog op een efficiënt beheer van de maatregel dient de verordening in werking te treden op de dag van de bekendmaking ervan,

HEEFT DE VOLGENDE VERORDENING VASTGESTELD:

Artikel 1

De verzoeken om steun van de Unie die voor de periode van 26 mei 2011 tot en met 30 juni 2011 door de lidstaten zijn ontvangen en overeenkomstig artikel 7, lid 2, van Uitvoeringsverordening (EU) nr. 585/2011 door de bevoegde autoriteiten van de lidstaten aan de Commissie zijn gemeld, worden ingewilligd met toepassing van een toewijzingscoëfficiënt van 100%.

Artikel 2

Deze verordening treedt in werking op de dag van de bekendmaking ervan in het *Publicatieblad van de Europese Unie*.

Deze verordening is verbindend in al haar onderdelen en is rechtstreeks toepasselijk in elke lidstaat.

Gedaan te Brussel, 2 augustus 2011.

Voor de Commissie,
namens de voorzitter,
José Manuel SILVA RODRÍGUEZ
Directeur-generaal Landbouw en
plattelandsontwikkeling

⁽¹⁾ PB L 299 van 16.11.2007, blz. 1.

⁽²⁾ PB L 160 van 18.6.2011, blz. 71.

⁶⁶ EUR – Lex *Provděcí nařizení komise (EU) č. 769/2011* [online]. 2. srpna 2011. [cit. 2012-10-15].

PROVÁDĚCÍ NAŘÍZENÍ KOMISE (EU) č. 769/2011

ze dne 2. srpna 2011,

kterým se stanoví přidělový koeficient pro dočasnou mimořádnou podporu Unie pro odvětví ovoce a zeleniny

EVROPSKÁ KOMISE,

s ohledem na Smlouvu o fungování Evropské unie,

s ohledem na nařízení Rady (ES) č. 1234/2007 ze dne 22. října 2007, kterým se stanoví společná organizace zemědělských trhů a zvláštní ustanovení pro některé zemědělské produkty („jednotné nařízení o společné organizaci trhů“)⁽¹⁾,s ohledem na prováděcí nařízení Komise (EU) č. 585/2011 ze dne 17. června 2011, kterým se stanoví dočasná mimořádná podpora pro odvětví ovoce a zeleniny⁽²⁾, a zejména na čl. 7 odst. 3 uvedeného nařízení,

vzhledem k těmto důvodům:

- (1) V návaznosti na vypuknutí nákazy bakterií *Escherichia coli* (*E. coli*) v Německu, které vedlo ke značnému narušení trhu Unie s ovocem a zeleninou, zavedlo prováděcí nařízení (EU) č. 585/2011 dočasnou mimořádnou podporu pro odvětví ovoce a zeleniny.
- (2) Na základě informací oznámených členskými státy podle čl. 7 odst. 2 prováděcího nařízení (EU) č. 585/2011 lze usoudit, že žádosti o podporu Unie nepřekročily maxi-

mální výši podpory stanovenou v článku 2 uvedeného nařízení. Pro tyto žádosti je proto nutné stanovit přidělový koeficient ve výši 100 %.

- (3) V zájmu transparentnosti by o přidělovém koeficientu stanoveném Komisí měli být rychle informováni producenti, kteří o podporu Unie zažádali, a to organizace producentů i producenti, kteří nejsou členy organizace producentů. Z tohoto důvodu a s cílem zajistit účinné řízení opatření by toto nařízení mělo vstoupit v platnost dnem vyhlášení,

PŘIJALA TOTO NAŘÍZENÍ:

Článek 1

Žádosti o podporu Unie, které členské státy obdržely v období od 26. května 2011 do 30. června 2011 a které příslušné orgány členských států podle čl. 7 odst. 2 prováděcího nařízení (EU) č. 585/2011 oznámily Komisi, se přijímají a použije se na ně přidělový koeficient ve výši 100 %.

Článek 2

Toto nařízení vstupuje v platnost dnem vyhlášení v Úředním věstníku Evropské unie.

Toto nařízení je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech.

V Bruselu dne 2. srpna 2011.

Za Komisi,
jménem předsedy,

José Manuel SILVA RODRÍGUEZ
generální ředitel pro zemědělství a rozvoj venkova

⁽¹⁾ Úř. věst. L 299, 16.11.2007, s. 1.
⁽²⁾ Úř. věst. L 160, 18.6.2011, s. 71.

⁶⁷ EUR – Lex *Prováděcí nařízení komise (EU) č. 769/2011* [online]. 2. srpna 2011. [cit. 2012-10-15].

5. 3. 2 Analýza legislativního textu

Prováděcí nařízení 769

1) Koheze – gramatická souvislost textu je v souladu s jazykovými pravidly; text se vyznačuje dlouhými souvětími, přesahujícími rámec odstavců a použitím ustálených výrazů, typických pro právní styl. Odkazování je zde realizováno pomocí ustálených formálních vazeb, např. *s ohledem na, v návaznosti na* atd. V obou textech je dodržena jazyková koheze.

2) Koherence - ze sémantického hlediska má text jasně zřetelnou návaznost – v úvodu textu je zdůvodnění nařízení, pak následuje vlastní opatření, pokyn pro jeho zavedení a na závěr informace, kdy nařízení vstupuje v platnost. Text má v obou jazykových mutacích i totožnou strukturu, z čehož je patrná snaha o unifikaci těchto textů ve všech jazykových variantách.

3) Intence - jedná se o závazné nařízení s vykonávací pravomocí pro resort zemědělství, platné pro všechny členské státy.

4) Akceptabilita - text je určen pro odbornou veřejnost; setkáváme se zde s tzv. pre-informací - u cílového příjemce se předpokládá odborná připravenost a tedy i schopnost recipovat a akceptovat tento složitý text.

5) Informativnost – tento právní text je velmi koncentrovaný; jedná se o stručné, jasné, neexpresivní vyjádření, obsahující pouze informace relevantní k danému problému.

6) Situativnost - text je vždy vnímán na základě širšího kontextu, který v tomto případě tvoří právní systém EU; nařízení reaguje na vzniklý mimořádný stav skutečnosti, který základní právní normy neupravují.

7) Intertextualita – návaznost na jiné texty je zde velmi vysoká; téměř polovinu textu tvoří odkazy na jiná zákonná ustanovení a předchozí rozhodnutí či nařízení, vztahující se k dané problematice, na něž toto nařízení navazuje.

Nizozemský i český legislativní text shodně dodržují kritéria textuality a nenacházíme mezi nimi rozdíly, protože jako texty právního systému EU jsou tvořené odborníky podle přesně vymezených kritérií. Tento druh textu bych označila jako informativně – operativní.

5. 4 Odborný text

5. 4. 1 Odborné texty

Odborné (vědecké a popularizační) texty představují nejčistší druh tzv. informativních textů - vypovídají o situaci ve skutečnosti, odkazují na něco, popisují, charakterizují a klasifikují předměty, stavy a děje. Použití jazyka v textech tohoto funkčního stylu je tedy především referenční. Odborné texty se skládají z řady tvrzení, která v různém stupni spojují autora s pravdivostí jeho výroků. Jejich obsah je, alespoň v případě skutečně vědeckých vyjádření, sémanticky a logicky analyzovatelný a ověřitelný.

Odborné texty lze obecně rozdělit na technické popisy, vztahující se ke skutečnostem, které jsou spojené s našimi smysly (popisují věci či jevy, které jsou viditelné, hmatatelné apod.) a čistě teoretické spisy, jejichž tvrzení nejsou smysly ověřitelná a stojí na hypotetickém základě.

Tradičně se však v souvislosti s mírou technické specializace objevuje v nizozemské lingvistice ještě rozdělení na texty z oblasti přírodních věd (tzv. beta-wetenschappen) a texty z oblasti věd sociálních (tzv. alfa-wetenschappen). V rámci vysoce specializovaných vědeckých textů se tyto dva typy od sebe z hlediska překladu liší, a to jak formou či vyjádřením, tak i variabilitou sémantického obsahu, která je pro terminologii sociálních věd typická. Zatímco v případě vědecko-technických textů vykazuje přenos znalosti prostřednictvím jazyka vysokou stabilitu, v oblasti sociologické, antropologické, politické a kulturní je překladatel konfrontován s proměnlivým komunikačním médiem.

Rovněž okruh čtenářů obou typů těchto informativních textů je rozmanitý. Vedle čistě vědeckých, teoretických či technických popisů, určených odborníkům daného oboru, existuje celá řada variant na stejné téma, od popularizačních žurnalistických příspěvků až po vulgarizovaná a nezřídka i osobně zbarvená pojednání. A konečně i obsahová stránka odborných textů je velmi variabilní. Enormní mnohostrannost dnešních vědeckých poznatků a technologie je příčinou výskytu velkého množství specifických odborných témat, díky nimž se v rámci daného oboru vyčleňuje řada podoblastí, které vyžadují specifické znalosti dané problematiky.⁶⁸

Hlavní problémy, se kterými se překladatel střetává při překladu těchto textů, lze rozdělit do čtyř kategorií:

---

⁶⁸ Broeck, R. van den, Lefevere, A. *Uitnodiging tot de vertaalwetenschap*. Coutinho, Muiderberg, 1979, s. 162-165.

- 1) problémy spojené s vědecko-technickým použitím jazyka, tedy dodržení funkčního stylu, typického pro tento druh textů;
- 2) znalost terminologie specifické pro daný obor;
- 3) zvolení odpovídající formy sdělení, s ohledem na cílového příjemce – odborné texty se vyskytují jak v knižní formě, tak např. ve formě článku či krátkého sdělení; výsledný překlad se pak dle překladatelské objednávky může pohybovat od textu odpovídajícího formou i obsahem originálu, přes stručné shrnutí až po obsahově zjednodušené či naopak rozšířené přepracování;
- 4) stupeň technické specializace, který daný text vyžaduje – z hlediska překladatelské kompetence je při překladu odborných textů často potřebná znalost, přesahující základní rámec technického povědomí.⁶⁹

Překlad odborného textu u málo rozšířených jazyků

Specifikem překladu odborného textu u menších jazyků, jako nizozemština, je nedostatek kvalitních lexikografických a technických překladatelských pomůcek a kompetentních odborníků i konzultantů a redaktorů na tento druh překladu. Pokud je překladatel převážně odkázaný na práci s paralelními texty a vyhledávání ekvivalentů přes třetí jazyk, pak nevyhnutelným předpokladem jeho práce jsou znalosti z oblasti interpretace a ekvivalence termínů a využívání textové dokumentace na abstrakci termínů, jakož i harmonizace pojmových ekvivalentů.⁷⁰

---

⁶⁹ Broeck, R. van den, Lefevere, A. *Uitnodiging tot de vertaalwetenschap*. Coutinho, Muiderberg, 1979, s. 165.

⁷⁰ Rakšányiová, J., Štefková, M. *Rozvoj prekladateľskej kompetencie v oblasti odborných textov*. Vydavateľstvo STU, Bratislava, 2009, s. 6, 43.

5. 4. 2 Analýza paralelních odborných textů

Nizozemský text:

Noorse esdoorn *Acer platanoides*

Europa tot Kaukasus, maar niet inheems op de Britse eilanden (daar ingevoerd in 1683) en ook niet in Nederland (wel in O.-België); van nature meer in gebergten. Wel overal aangeplant en geregeld verwilderd.

KENMERKEN **Vorm** netjes koepelvormig, dichtbebladerd; tot 30 m. **Schors** lichtgrijs; regelmatig fijn-geribbeld, bij oude bomen ruwer. **Loten** glanzend bruin. **Knoppen** breed, roodbruin. **Bladen** sierlijk, vlak, met schaarse, lange, merendeels genaalde tanden (naalden afslijtend); van onderen met okselbaardjes, verder kaal. Herfstkleur geel (zelden eerst purperachtig, later rood). Plant met melksap (op gebroken bladsteel drukken). **Bloemen** tegelijk met bladen verschijnend, in kleine, gifgele, opgerichte, vertakte pluimen (vgl. Italiaanse esdoorn).

VERGELIJK Suikeresdoorn; Calabrische esdoorn; Miyabe's esdoorn.

VARIANTEN 'Drumondii' (1903; algemeen): ronde kroon; witbont loof (geel uitlopend); loopt geleidelijk terug en gaat dan sneller groeien. 'Goldsworth Purple' (1936; zeer algemeen, haalt al 17 m): loof dieppurper (van onderen groener, in de herfst groenzwart); ook de winterknoppen zijn intens purper, evenals de bloemstelen en de schutbladen onder de oranje bloeiwijze. 'Crimson King' (1946) en 'Faasen's Black' (1936) zijn vrijwel identiek; de recentere 'Crimson Column' groeit meer rechtop. 'Schwedleri' (1870) komt nog veel voor als grote, oudere boom (tot 28 m); hij loopt purperrood uit (ook met rode bloemstelen en schutbladen); het loof wordt 's zomers grijsgroen met een vleugje lila; herfstkleur purper. 'Reitenbachii'(zeldzaam?) blijft lager en vormt veel stamlot; bladen smaller, 's zomers iets roodachtig. 'Palmatifidum' ('Lorbergii'; 'Dissectum') is een complex van zeldzame klonen, alle met dichte, laag koepelvormige kroon en diep handdelige bladen. 'Laciniatum'(zeldzaam) is slank en groeit rechtop; de forse bladtanden zijn als kluwen omlaaggekroomd. 'Cucullatum' (ca. 1880; vrij zeldzaam) groeit ook rechtop en wordt 25 m hoog, met talrijke gerafelde lobben. 'Columnare' dient af en toe als straatboom: tot 25 m, met kortgelobde bladen en een smalle, dichte, vaak onregelmatig trechter- of zuilvormige kroon. De (zeldzame?) klonen 'Olmsted' (1952) en 'Almira' zijn breder maar netter van vorm. Kogelesdoorn, 'Globosum' (zeker zeldzaam) vormt een ronde kroon, als een lolly.⁷¹

---

⁷¹ Johnson, O. & More, D. *ANWB Bomengids van Europa*. ANWB Media, Den Haag, c2005, s. 372.

Paralelní český text 1:

***Acer platanoides* – javor mléčný.** U nás roste hlavně v nižších polohách. Na vhodných stanovištích vystupuje asi do výše 800 m n. m. Dorůstá výšky 20 – 30 m. Korunu má rozložitou, stinnou. Neloupavá borka je podélně rozbrázděná. Listy má pětilaločné, oddáleně zubaté, oboustranně zelené a vespod lesklé, laloky protáhle zašpičatělé. Na podzim se zbarvují žlutě až načervenalé. Přetržené mladé řapíky roní mlékovitou šťávu. Kvete před olistěním. Květy jsou žlutozelené, sestavené v kytkovité latě. Nejlépe se mu daří v hlubších, mírně vlhkých půdách, dosti dobře však snáší sucho. Je citlivý vůči zasolení. Má všestranné použití. Z kultivarů se nejčastěji pěstují 'Globosum' (malý, ploše kulovitý Ø 5-6 m), 'Cleveland' (s menší oválnou korunou), 'Columnare' a 'Olmsted' (sloupovité až oválné), 'Crimson King' a 'Faassen's Black' (po celou vegetaci výrazně tmavě červenolisté), 'Schwedleri' (listy červeně zbarvené jen na jaře), 'Drummondii' (pomalu rostoucí s listy žlutobíle lemovanými), 'Laciniatum' (pomalu rostoucí s hluboce dělenými listy) apod.⁷²

Paralelní český text 2:

***A. platanoides* L. – j. mléčný (j. mléč)**

Strom 20-30 m vys., s široce vejcovitou až kulovitou korunou, borka mělce podélně brázditá. Letorosty červenohnědé, lesklé lysé, pupeny červené. L. 5-7 laločné až 5-7 klané, 6-18 cm šir., laloky hrubě ostře vykrajovaně zubaté; řapík mléčící. K. žluté, v koncových chocholících. IV-V, před listy. Nažky 4-5 cm dl., křídla pod tupým až přímým úhlem. – Evropa, Malá Asie, Kavkaz. Teplomilná dřevina, dosti odolná k suchu. 'Crimson King' má listy až do podzimu tmavohnědě purpurové. 'Dissectum' má listy téměř k bázi členěné, v dospělosti tmavozelené a letorosty červenohnědé. 'Drummondii' má listy na okraji široce bíle až žlutobíle lemované. 'Globosum' má velmi hustou, zploštěle kulovitou korunu. Vhodný jako alejový strom. 'Palmatifidum' velmi se podobá 'Dissectum' ale listy jsou i v dospělosti světle zelené a letorosty žlutozelené, později žlutohnědé. 'Schwedleri' má listy při rašení krvavě červené, později tmavočerveně zelené až olivově zelené.⁷³

---

⁷² Hurych, V. *Okrasné dřeviny pro zahrady a parky*. Květ, Praha, 2003, s. 37.

⁷³ Koblížek, J. *Jehličnaté a listnaté dřeviny našich zahrad a parků*. Sursum, Tišnov, 2006, s. 50.

Analýza odborného textu:

Odborný popis *Acer platanoides*

1) Koheze – gramatická souvislost textu je v případě odborného popisu specifická, charakteristickým rysem jsou krátké, často neslovesné věty a několikanásobné rozvíjející se větné členy tvořené hlavně adjektivy a adverbii - viz příklad:

Př. nizozemština: „*Bladen sierlijk, vlak, met schaarse, lange, merendeels genaalde tanden;*“

Př. čeština: „*Listy má pětilaločné, oddáleně zubaté, oboustranně zelené a vespod lesklé,...*“

Narážíme zde i na zkrácené výrazy a množství číselných údajů, týkajících se převážně délky.

Nizozemský i první paralelní český text jsou shodně kohezní.

Druhý paralelní český text je však i v rámci těchto odborných popisů oproti ostatním nekohezní – díky velkému množství zkratk není text plně soudržný a najdeme zde i chyby v interpunkci či slovosledu. Např.: „*K. žluté, v koncových chocholících. IV-V, před listy.*“

Druhou část nelze považovat za větu a bez přísudku navíc toto spojení ztrácí souvislost.; např.

„*'Palmatifidum' velmi se podobá 'Dissectum' ale listy jsou i v dospělosti světle zelené...*“ –

v první větě je špatný slovosled, zvrtná část slovesa by měla být na druhém místě (správně by mělo být: „*'Palmatifidum' se velmi podobá...*“) a druhá věta souvětí není oddělena čárkou.

2) Koherence - ze sémantického hlediska mají všechny porovnávané texty zřetelnou návaznost – i když se od sebe tyto texty v detailu liší, vlastní popis rostliny má jak v nizozemštině, tak v češtině stejnou strukturu a znaky jsou uváděny v daném pořadí: habitus, borka, letorosty, listy, květy, plody; za hlavní charakteristikou rostliny pak následuje výčet vybraných kultivarů s jejich specifikací. (V případě nizozemského a druhého paralelního českého textu nejsou plody uvedeny, protože byly okomentovány v úvodní charakteristice rodu.) Mimo to zde najdeme i informace o původu či výskytu rostliny a jejích nárocích, ty se však neřídí pevným schématem a jsou proloženy v textu.

3) Intence - jedná se o odborný popis rostliny s výčtem jejích charakteristických znaků; záměrem textu je tedy vytvoření klíče k určení a zařazení rostliny a zároveň poskytnutí relevantních informací odborníkům, kteří s těmito rostlinami dále pracují.

4) Akceptabilita - nizozemský text i oba české texty jsou určeny pro odbornou veřejnost; setkáváme se tu opět s nutností tzv. pre-informace, tedy předpokladem odborné znalosti v daném oboru. Obzvláště druhý paralelní text z české publikace vyžaduje vysokou znalostní

úroveň, protože text obsahuje velké množství zkratk a termínů, které by pro laika byly jen těžko srozumitelné.

5) Informativnost – nizozemský i český odborný text podobně jako texty právní je koncentrovaný; jedná se opět o stručnou, neexpresivní charakteristiku, obsahující pouze informace vztahující se k danému tématu.

6) Situativnost - kontext těchto textů tvoří rámec oboru dendrologie, v širším měřítku pak zahradnictví. Text je svým zaměřením i obsahem relevantní k tomuto odbornému prostředí.

7) Intertextualita – návaznost na jiné texty je u odborných publikací vysoká, i když v tomto případě (na rozdíl od právního textu) není patrná na první pohled - jedná se o výčet již nashromážděných poznatků o daném druhu; v každé odborné publikaci se navíc uvádí seznam literatury, na kterou tato navazuje a odkazuje.

Nizozemský a první paralelní český text jsou v daných parametrech shodné, ale druhý paralelní český text má díky špatné kohezi menší akceptabilitu. Tyto texty lze zařadit do kategorie textů věcně informativních.

5. 5 Paralelní populárně - naučný text

5. 5. 1 Populárně - naučný text z publikace

Nizozemský text:

Rijkelijk stromend water

Het is alsof iemand deze kruik per ongeluk heeft neergelegd en het water er nu uitstroomt. De kruik ligt op steentjes in een bak waarin een pomp is verborgen.

BENODIGHEDEN

- Urn van keramiek of terracotta
- Plastic of andere kunststof bak
- Dompelpomp
- Stevig draadgaas
- Onkruidwerend doek
- Stenen of kinderkopjes

BEPLANTING

- 1) *Caltha palustris* 'Flore Pleno'
- 2) *Iris leavigata* 'Variegata'
- 3) *Lobelia x speciosa* 'Queen Victoria'
- 4) *Mimulus x hybridus* 'Malibu'

Voor dit ontwerp is de pomp discreet onder in de kruik weggestopt en stroomt het water vrijelijk over de rand. Om te voorkomen dat het water wegstroomt, moet de kruik dus in zijn geheel in een bak met water worden gelegd.

Elk soort bak is geschikt, al dan niet in de grond ingegraven. De bak dient niet alleen als reservoir vanwaaruit het water wordt rondgepompt, maar kan ook worden gebruikt om oever- en moerasplantjes te planten.

Een ingegraven bak kan zijn gemaakt van sterk plastic of van polypropyleen en is dus meestal licht en gemakkelijk te verplaatsen. Zet de pomp op de bodem van de bak en verberg het snoer onder steentjes of kiezels of achter planten op de plek waar het de bak verlaat. Zet de planten in manden op de bodem van de bak en leg daaroverheen sterk draadgaas dat de hele bak bedekt en waar de planten net doorheen steken. Leg daarover onkruidwerend doek en knip gaten op de plaatsen waar de planten erdoorheen moeten groeien. Maak wat extra sneden zodat het water naar onderliggende bak kan lopen. Bedek het geheel met stenen. U kunt of alleen de bak met stenen bedekken of ook de omgeving eromheen, zodat het lijkt alsof de urn op de grond ligt.

Hoewel dit een aardig element is, ziet het aantrekkelijker uit als het wordt aangekleed met verschillende soorten planten. Denk bijvoorbeeld aan de dubbelbloemige dotter *Caltha palustris* 'Flore Pleno', die vroeg in het voorjaar al bloeit. Zodra de dotter is uitgebloeid, komt de blauwbloemige *Iris leavigata* op met zijn zwaardvormige bladeren, die prachtig afsteken tegen het donkerrode blad van de *Lobelia x speciosa* 'Queen Victoria'. De gemakkelijke, langdurig bloeiende *Mimulus x hybridus* 'Malibu' vervolmaakt het geheel. Andere planten die in aanmerking komen, zijn *Caltha palustris* 'Alba' en de dwergglisdodde *Typha minima* met zijn grasachtige bladeren en kleine bruine zaadhoofden.⁷⁴

Paralelní český text:

Kaskády – stupeň za stupněm

Z keramické vázy na fotografii vytéká voda rovnoměrně a tiše do keramické mísy naplněné valounky. Množství vody je stále stejné, těsně pod okraj mísy. Malé čerpadlo s hadicí pro zpětný oběh zajišťuje, aby voda neustále vytékala ze džbánu, aby ale mísa nikdy nepřetekla. Tato vodní hříčka je originální dekorací pro kout na balkoně nebo na zahradní stůl.

Odstupňování

Voda se zurčením padá z jednoho stupně na druhý. Odstupňování lze různě obměňovat. Zásobník vody tvoří podzemní plastová vanička, naplněná těsně pod okraj. Do vody položte cihlu, na kterou postavíte keramickou misku o nepatrně menším průměru, než je průměr plastové vaničky. Napřed ale musíte do mísy vyvrtat otvor, aby voda přitékající seshora mohla opět téci dolů do plastové vaničky. Mísu a okraj okolo ozdobte dekorativními oblázky. Za misku v mírně zvýšené poloze uložte do štěrku keramickou vázu. Měla by být asi 10 cm nad mísou, aby bylo vidět a hlavně slyšet padající a zurčící vodu. Doprostřed mísy vyvrtejte malý otvor, kterým protáhnete hadici od čerpadla do hrdla vázy. Otvor ještě utěsněte, aby jím nemohla unikat voda. Do podzemní plastové vaničky naplněné vodou umístěte čerpadlo; musí být zcela ponořené. Přes okraj vaničky položte elektrický kabel, natáhněte jej k nejbližší zásuvce a kabel zamaskujte štěrkem. Po zapnutí čerpadla se voda čerpá ze spodní vaničky do keramické vázy, odkud vytéká do keramické mísy. Při zkušebním spuštění pozorujte hlavně vytékání vody z vázy: hladina vody by měla dosahovat asi 2 cm pod horní okraj mísy. Pokud voda vytéká příliš prudce, musíte snížit výkon čerpadla, jestliže jen kape, výkon čerpadla zvýšíte.

Nádoby nad sebou

Náročnější kaskádová stavba vznikne ze dvou rozpůlených sudů na víno, umístěných nad sebou. Horní sud se postaví nahoru a upevní, jak vidíte na obrázku vpravo. Voda přitéká trubkou zapuštěnou do stěny přes starodávnou výpušť. Ta by měla mít výšku přizpůsobenou výšce sudů a být

⁷⁴ Swindells, P. *Tuinieren met Waterelementen*. Zuid Boekproducties, Lisse, c2001, s. 53.

v dostatečné vzdálenosti nad horním sudem. Do spodního sudu se vloží čerpadlo zajišťující nepřetržitý oběh vody. Tento sud musí mít dva dobře utěsněné otvory: jeden pro elektrický kabel a jeden pro hadici na vodu. Hadice spojuje na jedné straně čerpadlo a na druhé straně zapuštěnou trubku s vodovodním kohoutkem. Tento rustikální vodní prvek dotvářejí vodní rostliny. Do sudů vložte zeminu, vysadte vodní rostliny a nakonec zakryjte zeminu vrstvou štěrku. Pro výsadbu se však nehodí vzplývavé vodní rostliny s plovoucími listy, jako jsou např. leknín, plavín nebo kalatka, protože nesnášejí proudící vodu. Oba dřevěné sudy se nyní naplní vodou těsně pod okraj. Až bude voda opět čirá, můžete spustit čerpadlo. Voda bude čerpána ze spodního sudu nahoru a poteče z vodovodního kohoutku do horního sudu. Jakmile se horní sud naplní, začne voda vytékat malým výřezem v okraji sudu do spodní nádoby. Výška vody by se měla udržovat asi 5 cm pod okrajem sudu.

TIP Nákup pěkných kamenů

Pěkné oblázky (valounky) můžete koupit ve stavebninách. K dispozici je velký výběr: jsou k dostání ve všech velikostech, jednotlivě nebo v pytlích.⁷⁵

---

⁷⁵ Christmann, A. Jezírka a fontánky v nádobách. Grada Publishing, a.s., Praha, 2006, s. 44-45.

Analýza paralelních populárně-naučných textů z publikace

1) Koheze – oba paralelní texty jsou z gramatického hlediska kohezni; v českém textu je pouze ve třetí větě špatný slovosled – viz př. „*Malé čerpadlo... zajišťuje, aby voda neustále vytékala ze džbánu, aby ale nikdy nepřetekla.*“

2) Koherence - jak v případě nizozemského tak i u českého textu se jedná o návod na vytvoření daného vodního prvku, který má jasnou logickou posloupnost a krok za krokem popisuje celý postup. Text v obou případech začíná úvodním komentářem k vyobrazenému prvku, dále následuje výběr příslušné nádoby, detailní popis umístění a propojení jednotlivých částí fontánky a pokyny pro osázení. Nizozemský text mimo to uvádí přehledný seznam věcí, které potřebujeme pro vytvoření tohoto vodního prvku a seznam rostlin pro navrženou výsadbu. Český text na rozdíl od nizozemského obsahuje postup pro vytvoření druhého podobného prvku, zmiňuje pouze rostliny, které nejsou pro tuto variantu vhodné a na závěr radí, kde pořídit obložky.

3) Intence - jde o popis daného vodního prvku a zároveň návod na jeho vytvoření. Záměrem těchto textů je poskytnout příjemci ve srozumitelné podobě takové informace, aby si podle nich mohl sám zhotovit popisovaný předmět.

4) Akceptabilita - nizozemský i český text je určen pro laickou veřejnost; u cílového příjemce se nepředpokládá žádná vstupní znalost a text je tomu přizpůsoben – daný postup je v obou textech podrobně popsán.

5) Informativnost – nizozemský i český text obsahuje podrobný popis postupu pro vytvoření daného vodního prvku, doplněný praktickými radami.

6) Situativnost - kontext těchto textů tvoří oblast populárně-naučné literatury, v tomto případě z oboru zahradnictví, oba texty jsou relevantní pro cílového příjemce.

7) Intertextualita – intertextualita u populárně-naučné literatury je nízká, protože je určena především laické veřejnosti a tudíž se nepředpokládá, že čtenář bude pátrat po dalších zdrojích; cílový příjemce si pořizuje populárně-naučnou publikaci s předpokladem, že v ní najde všechny informace, které potřebuje.

Oba paralelní populárně-naučné texty pocházejí z podobných publikací a v daných kritériích vykazují shodu; jsou též odpovídajícím způsobem přizpůsobeny laickému čtenáři a jsou tudíž shodně akceptabilní. Tyto texty bych zařadila mezi informativně-operativní.

5. 5. 2 Populárně-naučný text z časopisu

Nizozemský text:

Meer SEIZOENEN mooi

Dropplant (*Agastache*)

Agastache is niet zo'n voor de hand liggende keuze voor deze rubriek. Hij vormt geen vruchten, heeft geen uitzonderlijk mooi blad. Wat maakt hem dan wel meerdere seizoenen mooi? Een hele lange bloeitijd en een heel langzaam afsterven met veel grandeur. En dat is heel wat waard!

Agastache of dropplant heeft een meesterlijk winterbeeld. Ik weet het, daar willen we het nu in juli helemaal niet over hebben, maar als we over een paar maanden onze kale tuin in kijken en de dropplant nog steeds fier overeind zien staan, in een stoere, donkere aardetint, dan lopen we er wél warm voor. Zolang het nog hoogzomer is, is het vooral de oneindige bloei die telt. En die ook nog een ontelbaar veel insecten aantrekt. De bladeren van *Agastache* smaken wat anijsachtig en niet echt naar drop. De plant wordt 'dropplant' genoemd omdat de geur wel wat doet denken aan de smaak van drop. De aromatische blaadjes worden al eeuwenlang als keukenkruid gebruikt; lekker als thee of in salades. Diverse dropplanten gebruikt men daarnaast vanwege hun antibacteriële werking ook veel als medicinaal kruid.

Vrijwel alle *Agastache*-soorten komen uit Noord-Amerika. Uitzondering is *Agastache rugosa*, die afkomstig is uit Zuidoost-Azië en ook wel Koreaanse munt genoemd wordt. De verspreiding van de Noord-Amerikaanse soorten is vrij divers: van het zuiden van de VS en Mexico tot het noorden van Canada. De winterhardheid verschilt dan ook van soort tot soort. *Agastache foeniculum* is extreem winterhard, op de voet gevolgd door *A. rugosa* en *A. nepetoides*. De laatste jaren zien we steeds meer niet erg winterharde, maar zeer fraaie dropplanten op de markt verschijnen. Met name de uit Mexico afkomstige *A. aurantiaca* is de voorouder van veel nieuwe cultivars. Prachtig, maar meestal niet erg langlevend. Wie een echt betrouwbare borderplant wil, kan beter een van de winterharde soorten kiezen. Geef ze doorlatende grond en een zonnige plek. Droogte is geen probleem, maar heeft niet de voorkeur. Er kan dan weleens meeldauw ontstaan. Een paar keer flink water geven kan helpen, maar giet dan alleen op de grond, niet op de bladeren.

Bijzondere cultivars

De cultivars van *Agastache aurantiaca*, als 'Apricot Sprite', en *Agastache mexicana*, als 'Red Fortune', zijn erg trendy en chique, maar vallen vanwege hun vorstgevoeligheid onder de liefhebbersplanten. Wel winterhard, zeer tuinwaardig en met een prachtig winterbeeld zijn de volgende cultivars: de groen-witte *Agastache rugosa* 'Alabaster', de diepblauwe 'Blue Fortune' en de dieppaarse 'Black Adder', beide populaire kruisingen tussen *A. rugosa* en *A. foeniculum*.

***Agastache* door de seizoenen**

Het blad van de dropplant is niet zo heel bijzonder om te zien, maar ruikt wel heerlijk. In het voorjaar is het dus vooral een feest voor de neus, maar minder voor het oog. Vanaf de bloei in juni-juli maken ze de late start ruimschoots goed. De bloei kan wel drie maanden aanhouden. De uitgebloeide aren hebben een wollige, zachtgroene tot paarse gloed. Naarmate de zaden rijpen, kleuren de aren langzaam donkerbruin. In de winter ontpoppen ze zich tot structuurmakers ven de tuin en blijven de aren fier overeind staan.⁷⁶

Paralelní český text:

Tymián a rozmarýna

Pěstujete-li v záhonech nebo květináčích STŘEDOMOŘSKÉ BYLINKY, můžete se po celé léto oddávat jejich okouzlujícím vůním. Nevelké keře ale nabízejí i potěchu pro oko a samozřejmě pro chuť.

Lístky obou druhů obsahují velké množství silic, které jim dávají charakteristické aroma s osvěžujícími účinky. Prchavé látky přispívají také k posilování obranyschopnosti organismu.

U tymiánu se setkáte s širokou paletou dekorativních odrůd, které zpestří malé i velké bylinkové záhony. Mezi ně patří také polštářovité druhy mateřídoušky, jako jsou mateřídouška úzkolistá (*Thymus serpyllum*) nebo mateřídouška vejčitá (*Thymus pulegioides*), které barvou svých kvítků půvabně krášlí suché zídky. **Pokryvné formy dobývají skalky i rozlehlější alpína.** Odrůda mateřídoušky úzkolisté 'Magic Carpet', která bez problému snáší sešlapávání, dokáže porůst celé pěšiny či rozlehlá prostranství a v době květu je zalije karmínovou barvou.

V době květu však raději přenechte voňavé plochy pouze včelám a čmelákům. Pokud budete hmyz při sbírání nektaru zbytečně rušit, není vyloučeno, že si odnesete nějaké to žihadlo.

I rozmarýna lékařská (*Rosmarinus officinalis*) může mít plazivou podobu, pěstovat můžete například odrůdu 'Repens'. Půdopokryvné odrůdy však prezimují hůř než ty vzpřímeně rostoucí. Rozmarýna sice může přes zimu zůstat venku, ale je pravděpodobné, že velmi chladnou zimu nepřečká. Chcete-li se pokusit nechat ji celoročně venku, zvolte chráněné stanoviště. V oblastech s mírným podnebím dosahují keře rozmarýny až dvoumetrové výšky. Mějte na paměti, že i odolnější odrůdy, jako například 'Arp', jsou ještě dva roky po vysazení citlivější – než si vytvoří mohutnější kořenový systém. **Důležité je přestat rozmarýnu a tymián sklízet ze záhonů na počátku září.** Sebemenší řez totiž podporuje nové rašení a přítomnost nových výhonů snižuje schopnost rostlin bez úhony přečkat tužší zimu. Pozdější dávky hnojiva mají tentýž účinek, a proto kompost či jiná organická hnojiva doprávejte bylinkám jen na jaře.

---

⁷⁶ Wittenboer, S. van den *Dropplant (Agastache)*. Bloem & Plant, juli 2012, 26. ročník, s. 39.

Voňavé polokeře se právě teď dají snadno množit hřížením. Stačí jeden nebo víc vnějších výhonů zatlačit dva centimetry do země a zajistit je kovovou sponkou ve tvaru písmene U. Zakořeněné výhony pak oddělte od mateřské rostliny a vysaďte do květináče nebo na zahradu.

Vonící odrůdy do nádob i bylinkového záhonu

1 Pomerančový tymián (*Thymus fragrantissimus*) je dokonalá pokryvná rostlina. Jeho listy pronikavě voní po pomerančích. **2 Tymián citronový** (*Thymus x citriodorus*) nabízí citrusovou vůni. Mimořádně dekorativní je odrůda 'Villa Nova' se žlutě lemovanými listy. **3 Mateřídouška úzkolistá** (*Thymus serpyllum* 'Magic Carpet') snadno zabydluje prosluněné záhony a štěrkové plochy. Nadchne karmínově růžovými kvítky. **4 Rozmarýna 'Majorcan Pink'** patří k řídce se vyskytujícím růžově kvetoucím odrůdám. **5 Rozmarýna 'Severn Sea'** překvapí kvítky v barvě moře. **6 Plazivá rozmarýna** (*Rosmarinus officinalis* 'Prostratus') je vhodná pro pěstování v závěsných nádobách. Je citlivější na mráz než vzpřímené odrůdy.⁷⁷

---

⁷⁷ Laně, P. *Tymián a rozmarýna*. Naše krásná Zahrada, červenec/july 2012, 17. ročník, s. 52-53.

Analýza paralelních populárně-naučných textů z časopisu:

1) Koheze – nizozemský i paralelní český text jsou z gramatického hlediska shodně kohezní a v obou případech jsou správně zapsány i latinské názvy a názvy kultivarů rostlin.

2) Koherence - ze sémantického hlediska jsou oba články koherentní a mají logickou posloupnost, i členění pomocí podnadpisů či zvýraznění. Co se týče obsahu, oba texty se věnují charakteristikám daných rostlin z hlediska vlastností, důležitých pro laického čtenáře jako je vůně, vzhled rostliny (především barva květů či listů), její využití a pěstební nároky (v případě českého článku i množení) a závěrem uvádí výčet oblíbených kultivarů. Jednotlivé části článku na sebe v obou případech plynule navazují.

3) Intence - u obou článků se jedná o charakteristiku dané rostliny či rostlin a jejich nároků doplněnou subjektivním hodnocením autora, (např.: „*Wat maakt hem dan wel meerdere seizoenen mooi? Een hele lange bloeitijd en een heel langzaam afsterven met veel grandeur. En dat is heel wat waard!*“), jejímž cílem je přesvědčit čtenáře o kvalitách rostliny, ale zároveň ho i upozornit na případná rizika jejího pěstování (např.: „*Rozmarýna sice může přes zimu zůstat venku, ale je pravděpodobné, že velmi chladnou zimu nepřečká.*“).

4) Akceptabilita - nizozemský i český text je určen v první řadě pro laickou veřejnost; u cílového příjemce se nepředpokládá žádná vstupní znalost a text je tomu přizpůsoben – udává pouze informace zajímavé pro cílového příjemce, a to v jemu srozumitelné podobě.

5) Informativnost – nizozemský i český text v tomto případě neobsahuje jen základní faktické informace k popisu rostliny, ale i praktické rady pro její pěstování a subjektivní hodnocení autora.

6) Situativnost - kontext těchto textů tvoří oblast populárně-naučné literatury, v tomto případě z oboru zahradnictví; vzhledem k tomu, že oba texty pochází z časopisu tohoto zaměření, jsou svým obsahem i úrovní sdělení relevantní pro cílového příjemce.

7) Intertextualita – u populárně-naučné literatury je intertextualita obecně nízká, protože tato literatura je určena především laické veřejnosti a tudíž se nepředpokládá, že čtenář bude pátrat

po dalších zdrojích; u článku z časopisu to platí dvojnásob, protože od žurnalistické literatury příjemce očekává zajímavé informace, případně rady ve stručné formě.

Stejně jako u předchozích typů textů i žurnalistické články procházejí redakční úpravou, jsou tudíž srovnatelně kohezní, koherentní i patřičně přizpůsobené úrovni cílového příjemce. Z obou paralelních textů je pak jasně patrný rozdíl v popisu daných rostlin ve srovnání s předcházejícími odbornými popisy – zatímco odborné popisy uvádí strohý výčet charakteristických rozlišovacích znaků rostliny, doplněný o výčet kultivarů, populárně-naučné popisy se koncentrují pouze na vlastnosti rostlin, zajímavé pro laického pozorovatele či pěstitele, jako je vzhled, vůně, nároky na pěstování a také případné praktické využití rostliny; výčet kultivarů zde najdeme také, ale ve zkrácené podobě. Tyto texty neobsahují jen čistě věcné sdělení, ale i určitý subjektivní náhled autora v hodnocení dané rostliny. Tyto texty bych označila jako operativně-informativní.

5. 6 Pragmatický text

Nizozemský text:

Liatris spicata

Liatris: Is een vaste plant die oorspronkelijk uit Noord Amerika komt. De plant stelt weinig eisen aan de grond, maar prefereert een zonnige standplaats. De plant wordt ongeveer 60-80 cm hoog en bloeit in juni/september. Het opmerkelijke is dat de bloem van boven naar beneden bloeit.

PLANTEN: Zo spoedig mogelijk planten, ongeveer 10 cm diep. De grond goed aandrukken en in het begin vochtig houden. Uit cultuurmateriaal vermeerderd.

TIP: Liatris is een goede snijbloem. In de border goed te combineren met perk dahlia's. Volledige bloei vindt plaats in het tweede jaar na aanplant.

Deze kwaliteitsbloembollen zijn met zorg geteelt en verwerkt. Mocht u desondanks niet tevreden zijn dan kunt u een brief met deze verpakking sturen aan: STICHTING KEURMERK BLOEMBOLLEN HOLLAND, POSTBUS 4, 2180 AA HILLEGOM, NETHERLANDS

Český překlad:

Liatris spicata

Tyto rostliny se mohou sázet na jaře a kvetou v létě. Uchovávejte v suchu a chladu až do zasazení.

Rostliny vykvetou kompletně až ve druhé sezóně. Další informace – viz schématický návod.⁷⁸

---

⁷⁸ Příbalový text rostliny *Liatris spicata* volně dostupný v obchodní síti.

Analýza pragmatického textu:

Liatris spicata

1) Koheze – nizozemský originál je z gramatického hlediska kohezní a nenacházíme zde vážnější nedostatky, s výjimkou latinského názvu rostliny, který by měl být uveden v kurzívě a anglického názvu země v adrese. Český text však příliš kohezní není, hned v první větě narazíme na nepřirozenou infinitivní vazbu „*se mohou sázet*“ a ve větách se střídá oznamovací a rozkazovací způsob; kromě toho tu najdeme ještě dva drobné jazykové defekty ve spojení: „*viz schématický návod*“ – za zkratkou viz se nepíše tečka a ve slově schématický se píše krátké e.

2) Koherence - zatímco původní nizozemský text má ze sémantického hlediska jasně zřetelnou návaznost – nejprve uvádí základní informace o rostlině a jejích nárocích, dále pokyny pro výsadbu, tipy pro využití a závěrem kontakt na dodavatele, kam je možné se obrátit v případě nespokojenosti, v překladové verzi nic takového nenajdeme. Český překlad je výrazně nivelizovaný a věty na sebe logicky nenasazují – první věta říká, kdy se rostliny sází a kdy kvetou, druhá věta obsahuje pokyn pro uskladnění a třetí věta se opět vrací k otázce kvetení, text je tudíž nekoherentní. Navíc polovina obsahu české verze (poznámka o jarní výsadbě a pokyny pro uskladnění) se v originále vůbec nevyskytuje – tento text tedy není možné považovat za překlad daného textu.

3) Intence - jedná se o příbalovou informaci k obchodnímu artiklu, která by měla spotřebiteli, jakožto cílovému příjemci, poskytnout veškeré informace potřebné ke správnému použití produktu, v tomto případě tedy informace potřebné pro úspěšné pěstování dané rostliny česká verze neposkytuje.

4) Akceptabilita - text je určen pro laickou veřejnost, u cílového příjemce tedy není předpokládána žádná vstupní znalost; vypuštění důležitých informací je proto v tomto případě neakceptovatelné.

5) Informativnost – nizozemský text obsahuje základní informace o produktu, odpovídající druhu textu, český překlad však vzhledem k nivelizaci a nekoherentnosti nelze označit jako informativní.

6) Situativnost - kontext těchto textů tvoří obchodní prostředí, jedná se tedy o texty komerční, přizpůsobené charakteru produktu a jeho účelu.

7) Intertextualita – u těchto drobných pragmatických textů je intertextualita nízká, v případě nivelizované české verze až nulová – text odkazuje pouze na schematický návod v rámci stejného zdroje.

V tomto případě se nizozemská a česká verze textu v daných parametrech značně rozcházejí. Vzhledem k výrazné nivelizaci a nedodržení intertextové koherence mezi originálem a jeho českou verzí z hlediska obsahu sdělení, nelze označit český text jako translát uvedeného nizozemského textu. V obou případech se jedná o informativně-operativní druh textu.

5. 7 Strojový překlad

Zvláštní formou překladu je překlad strojový. V praxi se často setkáváme s laickou představou, že strojové překladače dokáží nahradit překladatele a text adekvátně přeloží. Cílem tohoto experimentu je zdokumentovat a zhodnotit výsledek strojového překladu na příkladu vybraného odborného a populárně-naučného textu.

5. 7. 1 Strojový překlad odborného textu

Odborný text z nizozemské publikace:

BOOMVARENS & GINKGO

De Tasmaanse boomvaren en de Ginkgo zijn bijzondere bomen, uit zeer oude groepen. Ruim 300 soorten boomvarens uit de familie Cyatheaceae groeien op vochtige, wat koelere plaatsen in de tropen. De stam kan 25 m hoog worden en is bekleed met vezelige resten van oude bladvoeten; bijwortels nemen vocht op uit deze vezelmassa. De familie Ginkgoaceae was in het Mesozoïcum dominant maar stierf vervolgens uit, op één soort na.

Tasmaanse boomvaren *Dicksonia antarctica*

ZO.-Australië, Tasmanië; de meest winterharde boomvaren. In Ierland en Engeland na 150 jaar 5-6 m hoog en dan rijkelijk sporen vormend. De soort wordt allengs vaker in W.- en Z.-Europese tuinen en parken aangeplant; men importeert vaak volgroeide bomen (met kluit), rechtstreeks overbracht uit gekapte regenwouden.

KENMERKEN **Bladen** tot 2 m lang, van onderen groen.

ANDERE SOORTEN *Cyathea dealbata* (Nieuw-Zeeland): bladen van onderen wit; stam slank, tot 20 cm dik; teelt lukt alleen in zeer zacht klimaat.

Ginkgo *Ginkgo biloba*

In 1758 naar Europa gebracht, uit tempeltuinen in de provincie Zhejiang, China; in het wild een bedreigde soort. In Europa nu algemeen aangeplant.

KENMERKEN **Vorm** onregelmatig, veelpuntig; torenvormig met korte, afstaande takken aan een iets scheve stam of op een naar boven verbrede stronk. Tot 28 m. **Schors** grijsbruin, kurkachtig en op den duur gekloofd, soms met fraai zilverig kantwerkpatroon van blootgelegde jaarringen. Onze oudste exemplaren krijgen al de 'chi-chi' (tepels) die ook van oude bomen in China bekend waren. **Loten**

glanzend grijs. **Knoppen** dik maar wel spits, groen/rood. **Bladen** *waaivormig*, 9 x 7 cm, vooral bij jonge planten vaak duidelijk uitgerand; in bundels op korte loten geplaatst, verspreid langs stevige lange loten; frisgroen, in de herfst diepgeel verkleurend. **Bloemen** eenslachtig, tweehuizig. Mannelijke katjes geel, 2-4 cm, in kluwens (laat in voorjaar; bij ons zelden gevormd). Vrouwelijke bloemen groen, 4 mm, knopvormig, gepaard op 4 cm lange stelen. **Vruchten** klein, pruimvormig, onwelriekend, in de herfst geel afrijpend (alleen na warme zomers); de witte zaden worden in China graag gegeten. In onze tuinen worden vooral enten van mannelijke planten gekweekt.

VERGELIJK 's winters: Goudlarix: meer symmetrisch, met breed kegelvormige kroon en rechthoekig gekloofde schors. Gekweekte peer heeft soms ook zo'n grillige, dichte kroon met loof op korte loten, maar een bijna zwarte schors.

VARIANTEN 'Variegata' is zeldzaam, evenals de lage treurvorm 'Pendula'. De rechte, smalle vormen 'Sentry' en 'Fastigiata' uit de VS kunnen goed tegen warmte en zijn heel bruikbaar als straatboom; de beste klonen hebben een smalle kroon met haast verticale twijgen en doen zo aan de Italiaanse populier denken. Ook in de natuur komen zulke slanke vormen voor.⁷⁹

Strojový překlad vybraného textu:

Stromové kapradiny a G INKGO

Strom tasmánský kapradí a Ginkgo jsou speciální stromy, z velmi starých skupin. Více než 300 druhů stromů kapradin z čeledi Cyatheaceae rostou na vlhkých, chladnějších míst v tropech. Kmen může být 25 m vysoká a je lemována s vláknitými zbytky starých listových nohou náhodně kořeny absorbují vlhkost z hmotnosti vláken. Rodina Ginkgoaceae byl dominantní v druhohorách, ale pak vymřel, v jakési po.

Tasmánský strom kapradiny *Dicksonia antarctica*

ZO. Austrálie, Tasmánie, nejtvrdí strom kapradí. Pozemky v Irsku a Anglii po 150 letech 5-6 m vysoké a pak bohatě tváření výtrusy. Druh je postupně častější u W - a Z - Evropský zahrady a parky zasadil, často dovážet starší stromy (s hroudou), přímo přinesli z pokácených lesů.

VLASTNOSTI **Blades** až 2 m dlouhé, z níže zeleným.

DALŠÍ TYPY *Cyathea dealbata* (Nový Zéland): listů z níže bílým, stonek štíhlá, až 20 cm tlustý, pěstování je možné pouze ve velmi mírné podnebí.

Gingo *Ginkgo biloba*

V roce 1758 do Evropy, z chrámu zahrad v provincii Zhejiang, Čína, ve volné přírodě ohrožený druh. V Evropě nyní široce vystavěný.

---

⁷⁹ Johnson, O. & More, D. *ANWB Bomengids van Europa*. ANWB Media, Den Haag, c2005, s. 20.

VLASTNOSTI Nepravidelný tvar, mnozí zdůrazňovali, věž ve tvaru s krátkými, šíření větví mírně pokřiveným kufrem nebo na vzestupně rozšířeném pařezu. Až 28 Bark m šedavě hnědé, Corky a nakonec štípané, někdy s jemnými stříbrnými krajkami kroužky vzor vystavení. Naše nejstarší exempláře byly "chi-chi" (bradavky) i starých stromů v Číně byly známy. Spousta lesklý šedá. Knoflíky silné, ale špičatá, zelená / červená. Listy fan-tvarovaný, 9 x 7 cm, a to zejména u mladých rostlin často jednoznačně členit okraj, v krátkých svazcích umístěných aukcí, které jsou rozloženy podél pevných dlouhých větví, čerstvé zelené, tmavě žluté na podzim zabarvení. květiny unisexuální, dioecious. 2-4 Muž catkins žlutá, cm, v přadenech (pozdní jaro, kdy jsme jen zřídka tvořil). 4 Žena kytky zeleným, mm, válcový tvar, spojený až 4 cm dlouhé ukrást. Plody malé, švestka tvaru, zapáchající, žluté podzimní zrání (pouze po teplými léty), jsou bílé semena snadno jíst v Číně. V našich zahradách jsou hlavně setí rostliny pěstované samec.

SROVNÁNÍ v zimě: Goudlarix: více souměrný, s širokou kónickým korunou a obdélníkové rozdělení kůry. Kultivované hruška má někdy takovou nepravidelnou hustou korunu s listy na krátkých výhonech, ale téměř černou kůru.

"Variegata" variant je vzácné, jako je nízká pláčem formuláře 'Pendula'. Rovná, úzký tvar 'Sentry' a 'Fastigiata' z USA vydrží teplo a jsou velmi užitečné jako strom ulice, nejlepší klony mají úzký korunu s téměř svislými větvíček a to na italský topolu myslí. V přírodě existují takové štíhlé formy.⁸⁰

---

⁸⁰ Překladač Google [online]. [cit. 2012-11-10].

Analýza strojového překladu odborného textu

1) Koheze – text překladu je naprosto nekohezní, nedodržuje gramatická pravidla – narážíme na špatné skloňování např. „... *rostou na vlhkých, chladnějších míst*“, není dodržována shoda podmětu a přívlastku v rodě např. „*stonek štíhlá*“, shoda podmětu s přísudkem např. „*Více než 300 druhů stromů kapradin...rostou...*“, jednotlivé části vět na sebe gramaticky nenavazují; objevují se infinitivní konstrukce, jako např. „*často dovážet starší stromy*“. Použitá terminologie je v naprosté většině neadekvátní, díky čemuž dochází ke ztrátě významu a text se stává nesrozumitelným např. (v tomto případě) *Loten ≠ spousta, knoppen ≠ knoflíky* atd.

2) Koherence – přeložený text je ze sémantického pohledu nekoherentní; přestože dodržuje původní členění, nemá žádnou logickou souvislost. Díky nekoheznosti textu a neadekvátní volbě výrazů se smysl i obsah sdělení většinou vytrácí – viz příklad:

Originál: „*Vrouwelijke bloemen groen, 4 mm, knopvormig, gepaard op 4 cm lange stelen.*“

Strojový překlad: „*4 Žena kytky zeleným, mm, válcový tvar, spojený až 4 cm dlouhé ukrást.*“

3) Intence – intencí původního textu byla odborná charakteristika daných rostlin, avšak ve výsledném strojovém překladu se tento záměr vytrácí.

4) Informativnost a 5) akceptabilita – text, který není srozumitelný, nemůže být ani informativní, ani akceptabilní.

6) Situativnost – vzniklý překlad díky špatně zvolené slovní zásobě, nekoheznosti a nekoherentnosti nemůže být relevantní pro odborné prostředí, pro něž byl vytvořen výchozí text.

7) Intertextualita – vzhledem k výše zmíněným nedostatkům je minimální až nulová.

Výsledný překlad, který jsme tímto experimentem získali, je nekohezní, nekoherentní a tudíž neakceptovatelný; strojový překladač nejenže nevytváří soudržný a ucelený text, ale také nedokáže rozeznat terminologii od běžné slovní zásoby, což je v případě odborného textu fatální. Původní text patří do kategorie textů věcně-informativních, ale takto nekvalitní překlad není možné zařadit k žádnému z daných druhů textu.

5. 7. 2 Strojový překlad populárně-naučného textu

Nizozemský text:

Zomersnoei bij druif

Bladscheuten dunnen voor beter fruit

Alleen al om zijn blad zou je een druif willen planten, want het is prachtig van vorm.

De druiven zijn een heerlijk extraatje, die ook in ons land rijp worden als de zomer meewerkt. Een druif is wel een onstuimige groeier. Wijnboeren telen de planten vaak langs horizontale draden om ze beter in toom te kunnen houden. Alle scheuten die boven de draden uitkomen, worden 's zomers ingekort. Om vruchten van goede kwaliteit te krijgen houden ze bovendien maar een of twee trossen per scheut aan. Tijdens het groeiseizoen worden er alsmaar nieuwe zijscheuten gevormd; kort die stelselmatig in tot op één blad. Zo komt de energie van de plant ten goede aan de druiventrossen in plaats van aan extra groei. Bovendien krijgen de trossen meer licht, waardoor ze beter op smaak komen. Eind zomer kunt u nog wat extra blad wegnippen om de trossen meer zon te geven. Ditzelfde principe van blad dunnen kunt u ook toepassen als uw druif tegen de gevel of over een pergola groeit.⁸¹

Strojový překlad:

Letní prořezávání hroznový

Journal Snímá tenké pro lepší ovoce

Pokud jen pro jeho časopis byste chtít hroznů závod, protože to je krásná ve formě.

Hrozny jsou pěkné perk, který v naší zemi je připraven, když v létě spolupracuje. Hroznový je opojná pěstitel. Vinaři pěstovat rostliny často spolu horizontálních drátů, aby byly lépe schopny udržet na uzdě. Všechny výhonky nad dráty ven, být v létě zkrácen. Chcete-li získat kvalitní ovoce, které také vede jeden nebo dva hrozny na natáčení v. Během vegetačního období se neustále tvoří nové výhony, krátce, že systematicky do listu. Tímto způsobem se energie zařízení pro prospěch trsy hroznů, místo toho, aby další růst. Navíc, vzhledem k svazky více světla, což je lepší varianta přijde. Pozdní léto si něco navíc čepel přiklopením hrozny více slunce, aby. Stejný princip tenkého plechu, můžete také použít, pokud váš hroznový proti zdi nebo pergolou roste.⁸²

---

⁸¹ Wilmering, J. *Zomersnoei bij druif*. Bloem & Plant, juli 2012, 26. ročník, s. 37.

⁸² Překladač Google [online]. [cit. 2012-11-26].

Analýza strojového překladu populárně-naučného textu

1) koheze – text překladu je stejně jako v případě odborného textu naprosto nekohezní, nedodržuje gramatická pravidla a jednotlivé části vět na sebe gramaticky nenasazují – opět se setkáváme se špatným slovosledem, infinitivními konstrukcemi, jako např. „*Vinaři pěstovat rostliny...*“; není zde dodržována shoda podmětu a přívlastku v rodě např. „*je opojná pěstitel*“ překladač nerozlišuje mezi přívlastkem shodným a neshodným např. „*Letní prořezávání hroznových*“ - v tomto případě není opět dodržena ani shoda podmětu a přívlastku v rodě a pádě, nezná ustálené předložkové vazby, např. „*...pro prospěch...*“ a dokonce i zaměňuje morfológické kategorie, hlavně adjektiva a substantiva. Použitá terminologie je i u populárně-naučného textu neadekvátní; v důsledku toho dochází ke ztrátě významu a text se stává nesrozumitelným např. (v tomto případě) *blad* ≠ *časopis* / *plech*, *plant* ≠ *zařízení*, atd.

2) koherence – text strojového překladu je ze sémantického pohledu nesoudržný a postrádá logickou souvislost. Vzhledem k nekoheznosti textu a neadekvátní volbě výrazů smysl i obsah sdělení většinou uniká – viz příklad:

Originál: „*Alleen al om zijk blad zou je een druif willen planten, want het is prachtig van vorm.*“

Strojový překlad: „*Pokud jen pro jeho časopis byste chtít hroznů závod, protože to je krásná ve formě.*“

3) intence – intencí původního nizozemského textu byl populárně-naučný popis letního řezu vinné révy, ale ve výsledném strojovém překladu tento záměr zaniká.

4) informativnost a 5) akceptabilita – text překladu je stejně jako v předchozím případě nesrozumitelný, nemůže být tudíž ani informativní, ani akceptabilní.

6) situativnost – vzniklý strojový překlad díky špatně zvolené slovní zásobě, nekoheznosti a nekoherentnosti nemůže být relevantní ani pro laickou veřejnost, pro níž byl primárně vytvořen výchozí text.

7) intertextualita – vzhledem k výše zmíněným nedostatkům je minimální až nulová.

Výsledný překlad je i v případě textu nižší odbornosti nekohezní, nekoherentní a tedy jen těžko akceptovatelný; oba dva výslední strojové překlady jasně dokazují, že strojový překlad s dostupnými překladači nedokáže nahradit překladatele a adekvátně převést text do požadované podoby. Původní text se řadí do kategorie textů informativně-operativních, ale takto nekvalitní překlad nelze přiřadit k žádnému z uvedených druhů textů.

5. 8 Diskuse k analýze dle kritérií textuality

1. Legislativní text

Legislativní texty Evropské unie představují specifickou oblast právních textů. Vzhledem k tomu, že vycházejí z jednoho právního systému, nenaráží překladatel na rozdílnost právní struktury či orgánů v jednotlivých jazykových oblastech. Z jazykového hlediska se tyto texty vyznačují použitím formálních vazeb a právních formulací typických pro právní texty. Právní texty jsou určeny pro odbornou veřejnost a předpokládají u cílového příjemce alespoň základní úroveň znalostí z oblasti právní i odborné. Charakteristickým rysem těchto textů je vysoká intertextualita. Oba srovnávané texty mají identickou strukturu, obsah i jazykový registr a je u nich jasně patrná snaha o unifikaci právních textů v jazykových verzích všech členských států. Tyto texty jsou bezesporu překládány profesionálními překladateli a prochází odbornou a redakční úpravou, takže se v daných rysech textuality shodují.

2. Odborný text

Odborné texty, v tomto případě odborné popisy rostlin, se vyznačují stručnou výstižností i zvláštním členěním textu. Z jazykového hlediska jsou pro ně typické krátké, často neslovesné věty a několikanásobné rozvíjející se větné členy, stejně jako zkratky a číselné údaje. Stejně jako texty právní, jsou i texty odborné určeny odborné veřejnosti a předpokládají tedy u cílového příjemce určitou vstupní znalost. Intertextualita je zde též vysoká. Z překladatelského pohledu jsou takovéto texty náročné především z hlediska terminologie. Přestože i odborné texty nepochybně procházejí redakční úpravou, najdeme tu rozdíl – zatímco nizozemský a první český paralelní text se v daných kritériích shodují, v případě druhého paralelního českého textu jde snaha o obsažení značného množství informací v co nejstručnější podobě na úkor koheze a koherence; tento text je díky příliš velké frekvenci zkratk náročný na pochopení a má tím pádem menší akceptabilitu než zbylé dva paralelní texty.

3. Populárně-naučný text

Funkcí populárně-naučných textů je zpřístupnit a přiblížit odborná témata laické veřejnosti. Tyto texty nemají na rozdíl od předchozích dvou typů jasně danou strukturu ani specifické členění. Z hlediska jazykového v nich převažuje běžná slovní zásoba; obsažené termíny bývají vysvětleny či opsány. Populárně-naučné texty jsou určeny především laické veřejnosti, nevyžadují tedy od příjemce žádné specifické znalosti. Intertextualita těchto textů je

v porovnání s texty odbornými nízká, protože se nepředpokládá, že čtenář bude hledat další zdroje. Populárně-naučné popisy rostlin se pak od odborných značně liší, protože se zaměřují na vlastnosti zajímavé z pohledu laika, především vzhled rostliny, její využití a pěstitelské nároky. Kromě faktických údajů obsahují tyto popisy většinou i určité hodnocení rostliny, hlavně z estetického hlediska, které ovšem může být subjektivní. Populárně-naučné texty a to jak v publikacích, tak v časopisech prochází též redakční úpravou a v uvedených bodech se tyto paralelní texty shodují.

4. Pragmatický text

Pragmatické texty, v tomto případě příbalové informace, představují specifickou kategorii textů. Jedná se o krátké texty, které nemají žádnou pevně danou strukturu; jsou určeny laické veřejnosti, používá se zde tedy běžná slovní zásoba a intertextualita těchto textů je téměř nulová. Příbalové letáky rostlin by však měly obsahovat všechny základní informace, potřebné pro úspěšné pěstování rostliny a měli by být kohezní a koherentní, aby byly jasně srozumitelné. Tyto texty ale bývají překládány neodborně a narozdíl od textů předcházejících neprochází redakční úpravou. Nizozemský originál v tomto případě na rozdíl od českého překladu potřebné informace obsahuje; česká verze je však výrazně nivelizovaná a díky tomu nekoherentní. Vzhledem k tomu, že český text v tomto případě nedodrhuje ani intertextovou koherenci s originálem, tak nejen, že není akceptovatelný, ale dle zásad teorie skoposu ho nelze ani označit za translát nizozemského textu.

5. Strojový překlad

Cílem této části bylo zdokumentovat a zhodnotit výsledek strojového překladu u odborného textu a populárně-naučného textu, tedy v případě vyšší a nižší odborné úrovně. Zatímco nizozemské originály vybraných textů splňují všechna kritéria dle příslušné kategorie textu, výsledné překlady jsou naprosto neadekvátní. Oba texty strojového překladu jsou nekohezní – setkáváme se např. s nedodržením shody podmětu a přívlastku, špatným slovosledem, skloňováním či infinitivními konstrukcemi. Zásadním problémem je pak neodpovídající terminologie – překladač ani v jednom případě nerozpoznal terminologické výrazy, díky čemuž došlo k naprosté ztrátě významu. Přeložené texty jsou nesrozumitelné a tedy i nekoherentní. V důsledku porušení koheze a koherence jsou tyto překlady v dalších bodech v podstatě nehodnotitelné a tudíž i neakceptovatelné.

5. 9 Tabulkové srovnání dle kritérií textuality

Tab. 1 Textualita

Kategorie textů	Zdroj	Koheze	Koherence	Intence	Akceptabilita	Informativnost	Situativnost	Intertextualita	Druh textu
Legislativní text	Orig. - niz.	3	3	shodná	3	3	odpovídající	3	informativně - operativní
	Překlad - čes.	3	3	shodná	3	3	odpovídající	3	
Odborný text	Orig. - niz.	3	3	shodná	3	3	odpovídající	3	informativní
	Paralel. - čes. 1	3	3	shodná	3	3	odpovídající	3	
	Paralel. - čes. 2	1	3	shodná	2	3	odpovídající	3	
Populárně naučný (publikace)	Orig. - niz.	3	3	shodná	3	2	odpovídající	1	informativně - operativní
	Paralel. - čes.	3	3	shodná	3	2	odpovídající	1	
Populárně naučný (časopisy)	Orig. - niz.	3	3	shodná	3	2	odpovídající	1	operativně- informativní
	Paralel. - čes.	3	3	shodná	3	2	odpovídající	1	
Pragmatický text	Orig. - niz.	2	3	shodná	3	2	odpovídající	1-0	informativně - operativní
	Překlad - čes.	1	1	shodná	1-0	1-0	neodpovídající	1-0	
Strojový překlad odb. textu 1	Orig. - niz.	3	3	shodná	3	3	odpovídající	3	informativní
	Překlad - čes.	0	0	0	0	0	neodpovídající	0	
Strojový překlad populárně naučného textu	Orig. - niz.	3	3	shodná	3	2	odpovídající	1	informativně - operativní
	Překlad - čes.	0	0	0	0	0	neodpovídající	0	

Stupnice hodnocení	Stupeň Hodnota	0	1	2	3
		nulová	nízká	střední	vysoká

6. Kritická analýza překladů pragmatických textů z translatického hlediska

Tato část je věnována analýze pragmatických textů a to jak po stránce faktické či obsahové, tak po stránce překladové, a to se zaměřením na koherentnost textů, nivelizaci, terminologii, jazykové defekty, významové posuny a zaměření textů na cílového příjemce, kterým je v tomto případě laická veřejnost.

Zkoumaný textový korpus tvoří příbalové informace osiv nebo sadby rostlin, prodávaných v obchodní síti.⁸³

Naskenované texty jsou uvedeny v příloze 1. Obrazové plochy titulních stran skenovaných materiálů jsou vzhledem k zaměření analýzy minimalizovány a nahrazeny zadní textovou částí.

---

⁸³ Analyzované texty na stránkách 34-60 pochází z komerčních materiálů viz kapitola 10 Příloha.

6. 1 Příbalové informace rostlin

1) *Crinum 'Powelli Album'*

Textová část:

Na začátku je uvedeno latinské rodové jméno rostliny spolu s počtem kusů v balení; dále název kultivaru, číslo výrobku, latinský název čeledi a výška rostliny. Dále následuje vlastní popis rostliny s informacemi o nárocích a výsadbě. Nizozemský text je členěný do dvou částí. Píše se zde, že rostlina je původem z jižní Afriky a řadí se mezi nejkrásnější letní květiny; je vhodná ke zplanění, pokud ji ponecháme v zemi s překrytím přes zimu, pak nás každoročně odmění záplavou květů. *Crinum* kvete od srpna a dosahuje výšky 60 centimetrů. Druhá část popisu se věnuje vlastní výsadbě, nárokům a uskladnění cibulí před zasazením.

U českého překladu je rozdíl patrný na první pohled díky délce uvedeného textu – dochází zde k výrazné nivelizaci. Česká verze úplně vynechává první část nizozemského popisu. Uvádí jen informaci o době vysazení a kvetení, skladování před zasazením a závěrečnou informaci o tom, že rostliny plně vykvetou až ve druhém roce. Dále pak odkazuje na schematický návod a právě v tomto odkazu najdeme jediný jazykový defekt tohoto překladu – ve slově „*schématický*“ by neměla být čárka nad písmenem „e“. Slovenská verze je obsahově i svým rozsahem totožná s českou.

Všechny cizojazyčné překlady popisu se vyznačují stejnou, na první pohled patrnou stručností a podle mého názoru nebyly překládány z původního nizozemského originálu, ale z anglické verze překladu, která je pod originálem uvedena jako první v pořadí.

Další informace o dodavateli, původu rostliny se známkou kvality, s komentářem a adresou pro případ reklamace a sdělení v angličtině, že produkt je určen pouze k dekoraci a může se ve skutečnosti barevně lišit od fotografie na obalu, už do menších jazyků přeloženy nejsou. Mimo to se zde nachází ještě jedna poznámka, která říká, že v severní Evropě se tyto rostliny sází do skleníku. Toto důležité upozornění je však dále převedeno pouze do angličtiny a francouzštiny.

Schematická část:

Schematická část uvádí základní informace: dobu pro zasazení, období květu rostliny a schéma pro výsadbu: 1 – hloubka výsadbové jamky, 2 – vzdálenost mezi rostlinami, 3 – překrytí zeminou, 4 – zálivka po výsadbě.

2) *Dahlia*

Textová část:

Text začíná opět latinským názvem rostliny s počtem kusů v balení. Kromě toho tu najdeme informaci, že se jedná o kaktusovitý typ květu a označení barvy v nizozemštině a angličtině. Podrobný popis v nizozemštině je tentokrát členěn do tří částí. První část uvádí, že rostlina pochází z Mexika, odkud byla kolem roku 1800 přivezena do Nizozemí, kde byla dále šlechtěna; tyto rostliny kvetou od července až do prvních mrazů a dosahují výšky 110 centimetrů. Následují pokyny pro výsadbu – rostliny se vysazují od dubna do konce května do zahrady, nejlépe ve skupinách po třech a to do hloubky kolem 8 centimetrů; velikost sponu činí 45 centimetrů; po výsadbě vyžadují vydatnou zálivku. Dále se zde říká, že jiriny patří mezi hlíznaté rostliny a do zasazení mají být skladovány na suchém, vzdušném místě. Tip na závěr pak doporučuje ponechat hlavní pupen a menší postranní odstranit, abychom docílili velkých zářivých květů, vhodných k řezu. Řežeme však jen plně rozvinuté květy, nejlépe ráno nebo navečer.

Pod tímto obsáhlým popisem se však u tohoto materiálu nachází ještě druhé, výrazně nivelizované sdělení v nizozemštině, uvádějící pouze, že rostliny se sází zjara, kvetou během léta, přičemž plně kvetou až od druhého roku a do zasazení se mají uchovávat v chladu a suchu. Dále viz schematický návod.

Český překlad pak kopíruje tuto zkrácenou verzi, opět s jazykovým defektem dlouhého „é“ ve slově „*schematický*“. Navíc v tomto případě jak český tak i slovenský překlad začínají slovy: „*Tyto cibulky se mohou sázet...*“, což je poněkud nepřesné, protože jiriny nemají cibulky. Řadí se mezi cibuloviny (bloembollen), ale jejich zásobním orgánem je hlíza a nikoli cibule - dochází zde tak k významovému posunu.

Mimo to se zde opět vyskytují informace o dodavateli a zemi původu, doplněné značkou kvality, krátkým komentářem s kontaktní adresou pro případné reklamace a upozornění v angličtině na určení produktu pouze k dekorativním účelům a jeho možné barevné odlišnosti od vyobrazení na obalu. Tyto informace nejsou převedeny do menších jazyků.

Schematická část:

Schematický návod uvádí informace o výšce a vzdálenosti mezi rostlinami, o době výsadby a období kvetení. Pod tím je ještě poněkud zavádějící rámeček s cibulí a údajem o hloubce zasazení. Dále pak následuje klasické čtyřschéma: 1 – hloubka výsadby, 2 – spon, 3 – překrytí zeminou, 4 – zálivka po výsadbě.

3) *Canna indica*

Textová část:

Text začíná již tradičně latinským rodovým a druhovým jménem rostliny s údajem o počtu kusů v balení. Dále následuje v několika jazycích označení barvy květu a informace, že jde o zelenou rostlinu, která je vhodná jak do záhonu, tak na balkon nebo terasu. Krátký, nečleněný popis v nizozemštině uvádí, že rostliny se vysazují na jaře po skončení mrazů na slunné stanoviště a to do hloubky kolem 8 centimetrů a ve vzdálenosti 50 centimetrů od sebe. Dále se zde dozvíme, že *Canna* neboli „*Indisch Bloemriet*“ kvete od časného léta do prvních nočních mrazů a pokud chceme její kvetení urychlit, můžeme si ji uvnitř předpěstovat během února až března, v nádobě s vlhkou rašelinou. Mimo to tu najdeme opět i informace, které nejsou převedeny do menších jazyků - poznámku s adresou, kam se obrátit v případě stížnosti nebo reklamace, informaci, že se jedná o kulturně pěstované cibuloviny a upozornění na možnou barevnou odlišnost skutečné rostliny od vyobrazení na obalu.

Český překlad samotného popisu není nivelizovaný a odpovídá nizozemskému textu. Setkáváme se pouze se dvěma drobnými rozdíly – zaprvé, že český ekvivalent latinského názvu je uveden hned na začátku a latinský název následuje za ním v závorce. Druhým rozdílem je uvedená doba kvetení, kde v tomto případě dochází k významovému posunu – v nizozemském originálu se píše, že rostlina kvete od časného léta, zatímco česká verze uvádí kvetení od „*brzkého jara*“, což je nepochybně defekt překladu, vzhledem ke skutečnosti, že se rostlina na jaře standardně teprve vysazuje.

Schematická část:

Schematický návod se v tomto případě omezuje pouze na informace o výšce rostliny, hloubce, do které má být zasazena a na období květu rostliny.

4) Pioenroos (*Peaonia*)

Textová část:

Zde je nejprve uveden nizozemský ekvivalent názvu rostliny s počtem kusů v balení, dále pak latinské rodové jméno, označení, že se jedná o směs a tři sdělení v nizozemštině - že tyto rostliny je možné pěstovat i v nádobě na terase; jedná se o trvalky vhodné ke zplanění i dalšímu rozšíření a jejich květy se hodí k řezu. Vlastní popis je kromě nizozemštiny, přeložený do dalších šesti jazyků, ale mezi těmito překlady česká verze chybí. Český popis je v tomto případě přelepený přes další překlady a je dokonce v určitém směru obsáhlejší než nizozemský originál. V nizozemském popisu se říká, že se rostlina vysazuje na jaře po skončení mrazů na slunné stanoviště a pokud je na jaře sucho, je nutné udržovat půdu vlhkou, zvláště bezprostředně po zasazení; do výsadby má být skladována v suchu a rostlina je vhodná k řezu. Mimo to tu najdeme ještě upozornění v angličtině varující před konzumací těchto hlíz, označení v nizozemštině, že se jedná o pěstované rostliny a název firmy s odkazem na webovou stránku.

Česká verze začíná celým latinským názvem rostliny (rodové i druhové jméno), dále je zde uveden český ekvivalent a vlastní popis, kde se píše, že se jedná o trvalku pro záhonové výsadby, vhodnou k řezu, které se daří na slunném či polostinném stanovišti; vyžaduje vlhké, humózní a dobře propustné půdy. Potom následuje upozornění, že výběr stanoviště je nutné dobře uvážit, protože rostlina špatně snáší přesazování a v prvním roce po zasazení obvykle nekvete. Ani jedno s těchto upozornění se však v originále nevyskytuje. Popis uzavírá pokyn pro uskladnění před výsadbou v suchu, chladu a temnu, přičemž zmínku o „*chladu a suchu*“ nizozemská verze opět neobsahuje, stejně jako další specifikaci půdních nároků výše. Ale setkáváme se zde i s částečnou nivelizací, protože oproti originálu zde úplně chybí informace, že rostlinu je možné vysadit ven až po skončení mrazů, což je, vzhledem k rozmezí pro zasazení (únor – květen), důležité sdělení. Mimo to tu najdeme ještě jazykový defekt ve slově „*lhčích*“, kde vypadlo počáteční písmeno „*v*“ a tím pádem dochází ke ztrátě významu.

Schematická část:

Rámečkový schematický návod udává tyto informace: 1 – doba květu, 2 – období pro výsadbu, 3 – symbol vzrostlé rostliny, 4 – výška rostliny, 5 – minimální vzdálenost mezi jednotlivými rostlinami (spon), 6 – hloubka pro zasazení.

5) Tulip viridiflora 'Groenland'

Textová část:

Uvedený název rostliny se v tomto případě vyznačuje jistou zvláštností - rodové jméno rostliny je totiž oproti běžným zvyklostem psané anglicky, za ním následuje název skupiny kříženců Viridiflora, do níž se tyto tulipány řadí a která zahrnuje tulipány s exoticky vyhlížejícími květy s různým poměrem zelené barvy na okvětních plátcích nebo na středových žilkách⁸⁴ a název kultivaru. Zdánlivě obsáhlý popis je členěn do dvou sloupců o třech odstavcích. Ve skutečnosti se však jedná pouze o tři věty, přeložené do sedmnácti jazykových verzí, komentující schémata uprostřed. První dvě věty sdělují pouze, že rostlina má být vysazena před prvním mrazem a po zasazení dostatečně zalita. Třetí věta pak říká, že květina je vhodná k řezu. Kromě toho tu najdeme ještě v angličtině informace o původu rostliny a dovozci s adresou pro případné reklamace.

Do češtiny i ostatních jazyků jsou přeloženy pouze tři nekoherentní věty základního popisu, které plně odpovídají nizozemské verzi, pouze s výjimkou zmínky o „nočních“ mrazech, která v nizozemské ani anglické verzi není, ale např. v německé nebo španělské variantě se vyskytuje také.

Schematická část:

Schematickému návodu tentokrát vévodí mapa Evropy tzv., „Zone map“, odstupňovaná do tří pásem s anglickým komentářem sdělujícím, že se jedná o doporučenou dobu výsadby v jednotlivých pásmech, ale pokud není zmrzlá půda, tak je možné vysadit rostliny i později. Mapa je doplněna o specifikaci měsíců, vhodných pro zasazení v daném pásmu. Z obrázků začleněných v textu pak první značí výsadbu, druhý vydatnou zálivku po zasazení a třetí symbolizuje, že květina je určena k řezu.

---

⁸⁴Bryan, J. E. *Cibuloviny*. Euromedia Group, k. s. – Knižní klub, Praha, 2010, s. 203.

6) Narzissen Botanisch / Botanical 'Jetfire'

Textová část:

Název rostliny je v tomto případě uveden dokonce v bizarní německo – anglické kombinaci, následován již tradičně počtem kusů v balení a jménem kultivaru. Vlastní popis se objevuje v deseti jazykových verzích, v čele s německou. Každý z popisů začíná národním ekvivalentem názvu rostliny, ale latinský název se v tomto materiálu vůbec nevyskytuje. Nizozemský popis je shodný s německým a uvádí, že tyto narcisy se výborně hodí ke zplanění na skalkách, ale i pro výsadbu do květináčů, kde se dají dobře kombinovat s malými tulipány nebo modřenci; popis pokračuje pokyny pro vysazení, ochranu před mrazem a skladování. Kromě toho tu najdeme ještě upozornění ve všech deseti jazycích, že produkt není jedlý a adresu dodavatele.

Anglická verze popisu se liší pouze v úvodní větě, kde se píše, že tento druh narcisů dodá vaší zahradě přirozený vzhled, jinak též odpovídá předchozímu. Česká a slovenská varianta také kopírují původní popis, ale s drobnými odchylkami.

Český popis uvádí: „*Nechají se výborně kombinovat s malými tulipány či muscari.*“ K této větě bych měla dvě výhrady – za prvé spojení „*nechají se kombinovat*“ ukazuje na interferenci s jazykem originálu, druhým defektem je pak nesprávně uvedený výraz „*muscari*“ – *Muscari* je latinský název modřence, takže pokud je ponechán v latinské podobě, tak by měl být s velkým písmenem na začátku a psaný kurzívou, anebo přeložený českým ekvivalentem „*modřenec*“.

Slovenská verze naproti tomu říká: „*s malými tulipánmi alebo hyacintmi*“ - ve druhém případě dochází ke ztrátě významu, neboť doporučuje úplně jinou rostlinu než je v originále i ostatních verzích (*Muscari* je ve slovenštině „*modrica*“, nikoliv „*hyacint*“). Slovenský popis pak ke konci obsahuje dvakrát za sebou, jen v drobné obměně, informaci, že jde o pěstované cibulky kultivarů botanických narcisů.

Schematická část:

Schematická část udává následující informace: 1 – výška rostliny, 2 – období kvetení, 3 – vzdálenost mezi rostlinami, 4 – hloubka výsadbové jamky, 5 – optimální doba pro zasazení.

7) Lavender / Lavendel / Levandule

Textová část:

Tento materiál je odlišný od všech ostatních a podobá se spíše klasické příbalové informaci. Pokud porovnáme anglickou a nizozemskou verzi, tak je zde na první pohled patrný rozdíl v délce textu. Anglická verze je členěna do dvou částí – první část je věnována botanickému zařazení, původu a vlastnostem rostliny s jejím využitím. Druhá část textu pak obsahuje návod k použití „Levandule v plechovce“, pokyny pro následnou péči a informace o klíčivosti a trvanlivosti semen.

Nizozemská varianta je nivelizovaná - úvodní část úplně vypouští a věnuje se pouze pěstebnímu návodu. Návodů jsou pak víceméně shodné, až na jednu výjimku. Nizozemská verze obsahuje defektní větu, která se nevyskytuje ani v anglické ani v české variantě: „*Gebruik geen mest, aangezien men nooit weet hoe een dier hierop reageert.*“ Tato věta říká, že se nemá hnojit, poněvadž člověk nikdy neví, jak na to zvíře zareaguje – což v souvislosti s levandulí nedává smysl – dochází zde k úplné ztrátě významu.

Český překlad rozsahem i obsahem odpovídá verzi anglické, ale obsahuje množství jazykových defektů či nepřesností a v celém textu je patrná silná interference s angličtinou.

Defektní věty překladu:

1. „*Levandule patří do rodiny druhu hluchavkovitých.*“ – spojení „*rodiny druhu*“ se řadí z hlediska interference mezi chyby kvalitativní, protože výraz „*rodina*“ se v českém názvosloví nevyskytuje a „*druh*“ je nižší botanická kategorie, která v původním textu není zmiňována. Botanické kategorii, v angličtině označované jako „*family*“, odpovídá český ekvivalent „*čeleď*“ (správně má být: „*patří do čeledi hluchavkovitých*“). Dochází tu tedy ke ztrátě významu.

2. Další věta uvádí: „*Pochází z jižní Francie, kde se jí daří na velkých polích, které rozvánějí do dálky.*“ – zde najdeme jak chyby kvantitativní tak i kvalitativní. Ve druhé větě souvětí bych sloveso „*daří se*“ nahradila nebo doplnila výrazem „*pěstuje se*“, což je ve spojení s poli logičtější. V každém případě ale ve spojení „*se jí daří*“ musí být ve slově „*ji*“ dlouhé „*í*“. Dále bych zvolila místo slova „*pole*“ ve spojení s přídavným jménem „*velký*“ slovo „*lán*“, i když to není nezbytné. Nejzávažnějším defektem je však neexistující výraz „*rozvánět*“, protože zde opět dochází ke ztrátě významu. Výsledná věta by měla znít: „*Pochází z jižní Francie, (kde se jí daří a) kde se pěstuje na velkých lánech, které voní do dálky.*“

3. „*V naší zeměpisné šířce se ráda vysází, protože nejen že hezky voní, ale taky pěkně vypadá.*“ – v tomto případě se jedná o chyby kvantitativní – levandule se určitě „*ráda*

nevysází“, ale s oblibou vysazuje – zde musí být sloveso ve vidu nedokonavém, dále před „*že*“ by měla být čárka a nakonec výraz „*taky*“ je hovorový, spisovný tvar zní „*také*“ anebo v tomto případě by se mohla použít i spojka „*i*“: „V naší zeměpisné šířce se s oblibou vysazuje, protože nejen, že hezky voní, ale i pěkně vypadá.“

4. „*Takže je skvělá nejen na tělo, ale i na duši.*“ – tato věta zní velmi nepřirozeně a podle mého názoru se jedná o vedlejší větu, která je uvedena samostatně.

5. „*Návod k užití:*“ – defektní výraz „*užití*“ se v češtině nevyskytuje, dochází tedy opět k významovému posunu; musí být nahrazeno slovem „*použití*“.

6. „*Zalévejte pravidelně vodou a udržujte teplotu místnosti 18 – 22 stupňů.*“ Zde najdeme jak chyby kvantitativní tak kvalitativní. V první části souvětí by v rámci aktuálního větného členění mělo být slovo „*pravidelně*“ na prvním místě, ale celá tato informace je v tomto případě nadbytečná, protože už byla sdělena v předchozí větě. Ve spojení „*udržujte teplotu místnosti*“ pak chybí předložka „*v*“, takže zde dochází k významovému posunu a doplnila bych i slovo rozmezí pro teplotní údaj, čili „*udržujte teplotu v místnosti v rozmezí 18 – 22 stupňů*“.

7. „*Když se zárodečné pupeny objeví, zalévejte pečlivě vodou.*“ V tomto případě se jedná opět o problém nedodržení aktuálního větného členění – správně by mělo být: „*Když se objeví zárodečné pupeny, pečlivě zalévejte (vodou).*“

8. „*Prosím nalít více vody, pokud je půda suchá a / nebo plechovka ztratí hmotnost, pak je to v důsledku nedostatku vody.*“ - u tohoto souvětí se jedná o doslovný, přímo otrocký překlad z angličtiny. Zaprvé slovo „*prosím*“ by v rámci větného členění mělo být až za slovesem jako vsuvka oddělená čárkami, ale v rámci stručných pokynů návodu bych tento výraz úplně vyřadila jako stylisticky neadekvátní, za druhé sloveso „*nalít*“ je uvedeno v infinitivu místo v příslušném osobním tvaru „*nalijte*“. V případě vedlejších vět pak zde dochází k neadekvátnímu spojení významových celků. Věta by měla znít např.: „*Nalijte více vody, pokud je půda suchá, nebo když plechovka, v důsledku nedostatku vody, ztratí hmotnost.*“

9. „*Půda má být vlhká jen minimálně, jednou může dokonce kompletně vyschnout.*“ – tady nejde o nedostatky jazykové, ale faktické. Pokud totiž necháme vzcházející rostlinky úplně přeschnout, pak to s 90% pravděpodobností nepřežijí.

10. „*Kromě toho, potřebuje levandule hodně sluneční místo.*“ – za spojením „*kromě toho*“ by neměla být čárka, ve slově „*sluneční*“ je jazykový defekt v podobě dlouhého „*í*“ a výraz „*místo*“ bych v tomto případě nahradila výrazem „*stanoviště*“, který je pro popisy nároků rostlin specifický. Správně by tedy mělo být „*slunné stanoviště*“ nebo „*umístění na plném slunci*“.

11. „ *Extra semena rostliny můžete použít do půdy nebo květináče*“ – z hlediska interference zde najdeme opět jak chyby kvantitativní tak kvalitativní. V případě spojení „*extra semena*“ se jedná o doslovný překlad z angličtiny, ale výraz „*extra*“ zde jednoznačně neurčuje, o jaká semena se jedná; ve slově „*semena*“ najdeme ještě jazykový defekt v podobě dlouhého „á“ ve slově „*semena*“. Dalším problémem této věty je kombinace, říkající, že semena: „... *můžete použít do půdy nebo květináče*.“ – v tomto spojení chybí účel či způsob použití, dochází tu tedy opět k významové ztrátě. Správná věta by mohla znít např.: „Zbývající (/ další) semena můžete zasadit do květináče nebo volně do půdy.“

8) *Scorzonera hispanica*

Textová část:

Text začíná národními ekvivalenty názvu rostliny, ve všech šesti jazykových variantách; následuje latinský název rostliny a označení v nizozemštině, že se jedná o vylepšenou obří odrůdu. Nizozemská verze popisu říká, že se jedná o dlouhé, silné hladké kořeny, které se připravují stejně jako chřest. Semínka se mají vysít do řádků, přitlačit a udržovat půdu vlhkou; vzhledem k dlouhému vzcházení je dobré půdu často kypřit a v případě sucha vydatně zalévat; závěrem se zde píše, že potřebuje písčitou půdu bohatou na živiny. Dále tu najdeme informaci, že jde o standardní normované osivo, které je baleno s ochranou klíčků a údaj o velikosti plochy, k jejímuž osázení stačí obsah jednoho balení. Celý popis je ještě doplněn o datum plnění a datum trvanlivosti.

Český překlad odpovídá rozsahem i obsahem nizozemské verzi a to nejen co se týče vlastního popisu, ale i u vedlejších poznámek, což je poměrně vzácné. Všechny jazykové verze jsou v tomto případě vyrovnané a nedochází zde k nivelizaci, na rozdíl od většiny předchozích materiálů. Jazykové defekty v české verzi najdeme u poznámky o velikosti plochy k osázení – česká varianta zde říká: „*Obsah stačí na zhruba 4 běžných metrů.*“ – zaprvé předložka „na“ musí být až za výrazem zhruba, protože se pojí s údajem o počtu metrů, dále není možné napsat „*běžných metrů*“ v kombinaci s číslovkou čtyři, jedná se o špatné skloňování. A do třetice vlastní spojení „běžný metr“ se v češtině používá pouze v souvislosti se dřevem, takže v tomto případě dochází k významové ztrátě. Z informace není zřejmé, zda se jedná o osetí řádku v délce 4 m, nebo osetí plochy o velikosti 4 m².

Schematická část:

Schematický návod uvádí tyto údaje: 1 – doba výsevu, 2 – optimální teplota pro vzcházení, 3 – jednocení, 4 – spon výsadby, 5 – rostliny je možné pěstovat i v nádobě.

9) *Crocus 'Pickwick'*

Textová část:

Nejprve je již tradičně uveden latinský název rodu, jméno kultivaru, počet rostlin v balení a mimo to ještě poznámka, že rostlina je víceletá. Následuje popis ve třinácti jazykových verzích. Nizozemský popis je členěn do tří částí – použití, půdní nároky a péče. V první části se uvádí, že rostlina je vhodná ke zplanění do trávníku, skalky, trvalkových záhonů, mezi keře i do nádob na terasu či balkon. Následují nároky na půdu – ideální je dobře propustná s vyšším obsahem humusu; u lehkých písčitých půd je nutné humus doplnit. Poslední část je pak věnována dlouhodobé péči. Zde se píše, že cibulky mohou zůstat v zemi tři až pět let, poté by se měly vyndat, rozdělit a znovu zasadit; přidání malého množství průmyslového hnojiva na jaře podporuje růst a kvetení v příštím roce; po výsadbě je nutné rostliny pořádně zalít.

Ačkoli mezi dalšími jazykovými verzemi český překlad není, najdeme tu variantu slovenskou. Ale zatímco většina ostatních překladů zachovává rozsah i členění nizozemského textu, slovenská verze je výrazně nivelizovaná a uvádí pouze, že jsou vhodné do záhonů nebo přímo do trávníku, cibule mohou zůstat v zemi 3 – 5 let; na jaře se mají přihnojit a po vysazení zalít.

Kromě vlastního popisu jsou zde ještě uvedeny informace o dodavateli, doplněné známkou kvality, krátkým komentářem a adresou, kam je možné se obrátit v případě reklamace. Tyto informace jsou už však uvedeny pouze v několika světových jazycích a stejně jako poznámka, že se jedná o velkokvěté krokusy, do slovenštiny přeložené nejsou.

Schematická část:

Schematická část obsahuje základní informace o výšce rostliny, době kvetení, období pro zasazení a parametry pro výsadbu – hloubku a požadovanou vzdálenost mezi rostlinami.

10) Snijbloemvoedsel / přípravek pro řezané květiny

V tomto případě budu porovnávat několik vzorků stejného přípravku od různých firem, který se přidává do vázy a který běžně dostaneme v květinářství při zakoupení řezaných květin. Nejedná se však, jak si mnoho spotřebitelů myslí, o jakési hnojivo do vázy, ale tento přípravek zabraňuje zahnívání vody ve váze a tím prodlužuje trvanlivost řezaných květin. Všechny tyto vzorky pocházejí z českých květinářství, takže absence českého překladu u prvních tří vzorků je v rozporu s českými předpisy.

Vzorek 1 „Fleur 'Eau“

Nejprve zde najdeme nizozemský název přípravku, nizozemský výraz „*snijbloemvoedsel*“ neboli „výživa pro řezané květiny“ je však stejně jako anglické spojení „*cut flower food*“ trochu zavádějící. Dále následuje návod k použití, kde se píše pouze, že obsah sáčku se má nasypat do půl litru vlažné vody, přípravek je vhodný i pro květinová aranžmá a není určen k požití. Pod tím najdeme další čtyři jazykové varianty a adresu výrobce s odkazem na webové stránky. Český překlad však chybí. Po straně je pak malý schematický návod odpovídající popisu.

Vzorek 2 – „Flower food“

Název přípravku „*flower food*“ jakož i poznámka „*for all your flowers*“ je stejně jako v předchozím případě nepřesný, protože se nejedná o výživu pro všechny květiny, ale pouze o přípravek do vázy čili jde o významový posun. Z následného nizozemského popisu se dozvíme, že obsah sáčku se má nasypat do půl litru vlažné vody, květiny se mají šikmo seříznout a voda ve váze se nemá vyměňovat, ale pouze doplňovat. Níže jsou uvedeny překlady v pěti dalších jazykových verzích, které odpovídají nizozemskému popisu, česká verze ovšem opět chybí. Německá varianta je oproti ostatním navíc rozšířena o upozornění, aby byl přípravek držen z dosahu dětí. Na závěr je uvedena adresa a kontakt na výrobce s odkazem na webové stránky. Schematický návod je kromě informací uvedených v textu ještě obohacen o údaj, jak se mají rostliny seříznout.

Vzorek 3 – „Perfect flower“

V případě tohoto vzorku není vlastní produkt nijak nazván. Stručný návod opět uvádí, že obsah sáčku rozpustíme v půl litru vody, květiny šikmo seřízneme a doplňujeme vodou; přípravek pro křišťálově čistou vodu ve váze je vhodný i pro květinové aranžmá. Dále

následují čtyři další jazykové verze, česká varianta však mezi nimi ani v tomto případě není. Všechny překlady kromě německého jsou ještě rozšířeny o specifikaci, v jaké délce je třeba rostliny seříznout, kterou originál neuvádí. Na konci pak najdeme jen poznámku v angličtině: „*Made in E.C.*“, s jakýmsi telefonickým kontaktem, konkrétní výrobce či dovozce tu však vůbec není uveden. Stručný schematický návod znázorňuje pouze rozpuštění přípravku ve vodě.

Vzorek 4 – „Vitalife - Přípravek pro řezané květiny“

V tomto případě se jedná o přípravek německého výrobce, ovšem s českým (a slovenským) distributorem, takže popisy jsou uvedeny pouze v češtině a slovenštině. Tento vzorek jsem zařadila pro porovnání. Pojmenování „přípravek pro řezané květiny“ považuji v tomto případě za zdařilé. Český popis je členěný do dvou částí – první část se zabývá přípravkem jako takovým a jeho účinky, ve druhé části pak najdeme návod k použití. V části věnované přípravku se říká, že udržuje vodu ve vázách čistou a zabraňuje vzniku bakterií a hub, díky čemuž zůstává voda ve váze čistá a není třeba ji měnit. Jeho další funkcí podle popisu je podpora kvetení a prodloužení trvanlivosti květů až o 200%; je vhodný pro všechny řezané květiny. Návod k použití udává pokyny pro aplikaci přípravku – rostliny se mají seříznout ostrým nožem v požadované délce a to šikmo, dále je třeba odstranit listy pod hladinou a připravit roztok smícháním 5g přípravku s 0,5 l vody.

Pod vlastním popisem pak následuje ještě další drobnější část, kde jsou uvedeny podmínky skladování, pokyny pro bezpečnost při práci s přípravkem, informace o výrobcu a distributorovi pro Českou republiku s adresou a kontaktem. Česká textová část neobsahuje jazykové defekty.

Podrobný schematický návod znázorňuje jednotlivé kroky: 1 – pět gramů přípravku nasypeme do vázy, 2 – zalijeme půl litrem vody, 3 – květiny seřízneme v délce dvou centimetrů a 4 – vložíme do vázy s roztokem.

Slovenská verze rozsahem, obsahem i členěním odpovídá české variantě – liší se pouze v údaji o distributorovi, kterým je jiná firma.

6. 4 Diskuse k překladům pragmatických textů

Materiály 1 - 2

Tyto materiály pochází od stejného dodavatele, a i když nejsou graficky stejné, mají mnoho společných prvků. Hlavním společným rysem jsou bezesporu překlady – ačkoli podrobné nizozemské popisy se u jednotlivých rostlin liší, přeložené verze jsou u všech tří vzorků totožné. V jednom případě se pod podrobným popisem objevuje ještě druhá, nivelizovaná nizozemská verze, kterou překlad kopíruje, jiné ani tuto druhou variantu originálu neobsahují. Firma se očividně snažila vytvořit jeden univerzální překlad, použitelný pro všechny rostliny, kterým se nedá nic zkazit. Určitě není nezbytné opakovat věci, které jsou jasně uvedeny ve schematickém návodu, ale pokud v překladech chybí důležité informace týkající se nároků na půdu či stanoviště, nebo dokonce není přeloženo upozornění, že v severních oblastech Evropy se rostlina musí pěstovat ve skleníku (jako v případě cibuloviny *Crinum*), pak se jedná o závažný nedostatek. Vzhledem k tomu, že cílovým příjemcem těchto materiálů je převážně laická veřejnost, nelze předpokládat, že příjemce tyto informace zná.

Materiál 3

Tento příklad patří podle mne k těm zdařilejším. Popis není příliš rozsáhlý, ale obsahuje většinu potřebných informací, chybí zde pouze bližší specifikace nároků na půdu a eventuelně pokyny pro uchování přes zimu, které jsou v případě této rostliny poněkud specifické. Překladové verze popisu nejsou nivelizované, odpovídají rozsahem i obsahem originálu.

Materiál 4

Tento materiál bych řadila také mezi ty kvalitnější. Nizozemský originál stejně jako v předchozím případě není příliš dlouhý, ale kromě bližší specifikace půdních nároků, obsahuje potřebné informace, které nejsou znázorněny ve schematické části. Český překlad je v tomto případě dokonce obsáhlejší než originál – velmi oceňuji celý latinský název rostliny v úvodu české verze i doplnění půdních nároků včetně upozornění na choulostivost rostliny vůči přesazování, které v originále chybí. Jediné, co bych tomuto překladu vytkla, je nivelizace počáteční informace, že rostlinu je možné sázet až po skončení mrazů, což je vzhledem k rozmezí pro výsadbu od února do května v našich zeměpisných šířkách poměrně podstatné.

Materiál 5

Tento příklad patří podle mého názoru z vybraných vzorků k těm nejhorším. Opticky působí textová část rozsáhle, ale ve skutečnosti se zde vůbec nedá hovořit o koherentním textu, což však v tomto případě není chyba překladu, ale defekt originálu, který překladové verze věrně kopírují. Jedná se pouze o tři věty (či jednoslovné výrazy) doplňující obrázky uprostřed, převedené do velkého množství jazyků. Z obsahového hlediska v těchto materiálech úplně chybí nároky na půdu, stanoviště, vláhu či uskladnění a dokonce ani ve schematickém návodu není uvedena hloubka a vzdálenost, v jaké mají být rostliny zasazeny. Další zvláštností tohoto materiálu je uvedení názvu rostliny v angličtině, přičemž latinské jméno úplně chybí. U tohoto materiálu bych označila jak popis, tak schematický návod pro cílového příjemce jako nedostačující.

Materiál 6

Tento vzorek bych hodnotila o něco lépe. Název rostliny je v tomto případě uveden v němčině, což odkazuje na německého dodavatele a spojení německo-anglické „Botanisch Botanical“ v jeho druhé části působí poněkud zvláště, ale vlastní popis je koherentní a dobře doplňuje schematickou část. Bohužel chybí specifikace nároků na půdu a stanoviště a vytkla bych opět i absenci latinského názvu, který je mezinárodním unifikačním prvkem. Překlady popisu nejsou nivelizované a z většiny odpovídají originálu. V českém překladu se neztotožňují s již zmiňovanou větou: „*Nechají se výborně kombinovat s malými tulipány a muscari.*“, kde je zřejmá jazyková interference. V případě spojení „*nechají se kombinovat*“ se jedná o doslovný překlad a ukazuje na „hypnózu překladatele originálem“; určitě bych je nahradila přirozenější variantou (např. *dají se kombinovat / lze je výborně kombinovat*). Druhým oříškem této věty byl pak již rozebraný problém se slovem „*muscari*“. U slovenské verze by pak neměl být rozdíl v druhu rostlin, které doporučuje v kombinaci a sdělení, že se jedná o pěstované kultivary botanických narcisů, by nemělo být zdvojené.

Materiál 7

Anglický popis (patrně originál) je v tomto případě velmi obsáhlý, vytkla bych mu však absenci latinského názvu i druhové specifikace rostliny a chybějící označení, že se jedná o trvalku. Nizozemská varianta nivelizuje úvodní část a věnuje se pouze návodu k použití. Ten je pak téměř shodný s anglickým, s výjimkou již zmiňované defektní věty, která uživatele upozorňuje, že „se rostlina nemá hnojit, protože nikdo neví, jak na to zvíře zareaguje“. Tato

věta v rámci kontextu nedává smysl a jedná se tedy o úplnou ztrátu významu. Navíc se žádná taková informace nevyskytuje ani v anglické, ani v české či německé překladové verzi.

Česká varianta odpovídá členěním i obsahem anglické verzi, avšak samotný překlad je velmi nekvalitní. Obsahuje řadu jazykových i stylistických defektů a již první věta dává tušit, že tato verze nebyla zpracována fundovaným překladatelem. Hlavním rysem tohoto překladu je silná interference s angličtinou, v jejímž důsledku dochází v českém textu k četným významovým posunům a ztrátám. Setkáváme se zde i s neadekvátní terminologií a to dokonce u základních botanických kategorií, což je nepřipustné.

Materiál 8

Tento materiál patří v rámci zkoumaného korpusu k těm nejzdařilejším. Je zde uveden jak plný latinský název rostliny, tak jeho národní ekvivalenty ve všech jazykových variantách. Vlastní popis pak společně se schematickým návodem obsahuje všechny potřebné informace. Český překlad v tomto případě nenivelizuje, ale rozsahem i obsahem odpovídá originálu. Výjimečné na tomto materiálu je, že do dalších jazyků není přeložen pouze vlastní popis, ale i další postranní poznámky. Všechny uvedené jazykové verze jsou zde tedy plně vyrovnané. Jediným defektem českého překladu je pak špatné uvedení jednotky v poznámce týkající se velikosti oseté plochy.

Materiál 9

Hlavním rysem tohoto vzorku je absence českého překladu. Rostlinu, k níž tento materiál patřil, jsem bohužel osobně nekupovala, ale dostala jsem ji jako dárek, takže nevím jistě, jestli byla zakoupena v české obchodní síti – pokud ano, pak by absence českého překladu byla v rozporu s českými předpisy. Z uvedených překladových verzí je v tomto případě češtině nejbližší verze slovenská, na kterou jsem se v tomto případě zaměřila. Zatímco nizozemský originál je z hlediska obsahu členěný do tří částí a dostatečně podrobný, slovenská verze popisu je výrazně nivelizovaná a vypouští i některé informace ohledně nároků rostliny. Případné jazykové defekty však v tomto případě nemohu posoudit.

Materiál 10

Zde se jedná o porovnání čtyř vzorků stejného produktu – první dva vzorky jsou od nizozemského výrobce, třetí patrně také, ale konkrétní dodavatel není u tohoto vzorku uveden; čtvrtý vzorek od německého výrobce jsem pak zvolila pro porovnání, protože oproti předchozím třem obsahuje popis v češtině, patrně díky českému distributorovi. V tomto

případě však všechny tyto vzorky opravdu pocházejí z české obchodní sítě, tudíž absence českého překladu u prvních tří je v rozporu s danými předpisy. Všem čtyřem porovnávaným vzorkům bych pak určitě vytkla chybějící složení výrobku. Nizozemské popisy jsou dále v porovnání s českou verzí výrazně stručnější, což platí obzvláště u prvního vzorku, kde není ani uvedeno, že se rostliny mají seříznout. V dalších dvou vzorcích pak chybí jakékoliv bezpečnostní upozornění, u třetího je pouze v německé verzi. Český popis i schematický návod je naproti tomu podrobný a uvádí jak informace o účinku přípravku a návod k použití, tak pokyny pro skladování, bezpečnost při práci s ním a informace jak o výrobcu, tak o dodavateli. Jediné co mě u české verze trochu zarazí, je poznámka o „*prodloužení trvanlivosti květů až o 200%*“, což mi připadá poněkud nadsazené.

6. 3 Tabulkové srovnání překladů

Tab. 2 Překlady pragmatických textů

Číslo materiálu	Významová		Nivelizace obsahu	Rozšíření o další informace	Terminologie adekvátní	Frazeologie adekvátní	Poznámka
	shoda	ztráta					
1 Crinum	-	+	+	-	+	+	nivelizace, důležitá pozn. pouze v Aj
2 Dahlia	-	+	+	-	-	+	2. nivelizovaná verze v nizozemštině
3 Canna	+	-	+	-	+	+	nivelizace pouze u postranních pozn.
4 Paeonia	+	+	+	+	+	+	český popis obsáhlejší než originál
5 Tulip vir.	+	-	+	-	+	+	nekoherentnost textu, nivel. u pozn.
6 Bot. Narzissen	+	-	-	-	-	-	interference, absence lat. názvu
7 Lavender	+	+	-	-	-	-	silná interference s Aj
8 Scorzonera	+	-	-	-	+	+	nejzdařilejší překlad
9 Crocus P.	+	+	+	-	0	0	překlad pouze do slovenštiny
10 Přípravky	0	0	0	0	0	0	absence českého překladu

(Zdroje: viz Příloha)

0= Nelze hodnotit

7. Malý zahradnicko - botanický glosář

Tento glosář je věnován názvům rostlin. Rostliny jsou rozděleny ze zahradnického hlediska do dvou kategorií a to na květiny a dřeviny. Substantiva označující rostliny se v nizozemštině pojí se členem *de*. Výjimku tvoří pouze zdobněliny, které jsou neutra a mají člen *het*. Jsou zde uvedeny rodové názvy rostlin v nizozemštině, latině a češtině; pouze ve specifických případech, nebo pokud se jedná o monotypní rod je uveden i druhový název. Pokud je rostlina známa pod jiným lidovým názvem, je tento název uveden v závorce za botanickým názvem a označen zkratkou *lid.*

Květiny

Africaanse lelie ⁸⁵	<i>Agapanthus</i>	kalokvět
akolei / akelei	<i>Aquilegia</i>	orlíček
amaryllis	<i>Hippeastrum</i>	hvězdník (lid. amaryllis)
ananasplant	<i>Eucomis</i>	chocholatice
anemoon	<i>Anemone</i>	sasanka
astilbe	<i>Astilbe</i>	čechrava
bergamotplant	<i>Monarda</i>	zavinutka
blauwe druifjes	<i>Muscari</i>	modřenec
boshyacint	<i>Hyacinthoides</i>	hyacintovec
calla	<i>Zantedeschia</i>	kala
camelia	<i>Camellia</i>	kamélie
canna	<i>Canna</i>	dosna
cosmea	<i>Cosmos</i>	krásenka
cyclaam	<i>Cyclamen</i>	brambořík
dagbloem	<i>Ipomoea</i>	povíjnice
daglelie	<i>Hemerocallis</i>	denivka
dahlia	<i>Dahlia</i>	jiřina
dotterbloem	<i>Caltha</i>	blatouch
duifkruid	<i>Scabiosa</i>	hlaváč

---

⁸⁵ Nizozemské a latinské názvy na s. 85-88 pochází z: Spence, I. *Twaalf maanden in de tuin*. Terra Lannoo, Singapore, c2007; Kloet, J. van der. *Bloembol et Co*. Kosmos-ZetK Uitgevers B. V., Utrecht, 2006; *Speciaal Bloemschikken*, 15. ročník, č. 48, juni-juli 2012; *Bloem & Plant*, juli 2012, 26. ročník.

duizendblad	<i>Achillea</i>	řebříček
elfenbloem	<i>Epimedium</i>	škornice
flox / vlambloem	<i>Phlox</i>	plamenka / flox
fuchsia	<i>Fuchsia</i>	fuchsie / čílko
't gebroken hartje	<i>Dicentra</i>	srdcovka
gladiol	<i>Gladiolus</i>	mečík / gladiol
goudsbloem	<i>Calendula</i>	měsíček
grasanjer	<i>Dianthus</i>	hvozdík / karafiát
guldenrode	<i>Solidago</i>	zlatobýl / celík
heiligenbloem	<i>Santolina</i>	svatolina
hemelsleutel	<i>Sedum</i>	rozchodník
hengel-van-de-engel	<i>Dierama</i>	dierama
herfstaster	<i>Aster novi-belgii</i>	hvězdnice virginská
herfsttijloos	<i>Colchicum</i>	ocún
holwortel	<i>Corydalis</i>	dymnivka
hondstand	<i>Erythronium</i>	kandík
hyacint	<i>Hyacinthus</i>	hyacint
chryasant	<i>Chrysanthemum</i>	listopadka / chryzantéma
ijzerhard	<i>Verbena</i>	verbena / sporýš
incalelie	<i>Alstromeria</i>	alstromérie
indianenlelie / prairielelie	<i>Camassia</i>	ladoník
iris	<i>Iris</i>	kosatec
Jacobs ladder	<i>Polemonium</i>	jirnice
judasspenning	<i>Lunaria</i>	měsíčnice
't juffertje-in-'t-groen	<i>Nigella</i>	černucha
Kaapse hyacint	<i>Galtonia</i>	galtonia
kafferlelie	<i>Schizostylis</i>	schizostylis
kattenkruid	<i>Nepenta</i>	šanta
kattensnor	<i>Cleome</i>	kleome / luštěnice
kattenstaart	<i>Amaranthus</i>	laskavec
keizerskroon	<i>Fritillaria imperialis</i>	řebčík královský
kerrieplant	<i>Helichrysum</i>	smil
kerstroos	<i>Helleborus</i>	čemeřice
't kievitsbloemetje	<i>Fritillaria meleagris</i>	řebčík kostkovaný

klaproos	<i>Papaver rhoeas</i>	vlčí mák
klok	<i>Campanula</i>	zvonek
klokwinde	<i>Cobaea</i>	kobea / vilec
knikkende vogelmelk	<i>Ornithogalum nutans</i>	snědek nicí
kogelbloem	<i>Trollius</i>	upolín (lid. bublina)
korenbloem	<i>Centaurea</i>	chrpa
krokus	<i>Crocus</i>	krokus / šafrán
kruisdistel	<i>Eryngium</i>	máčka
lampionplant	<i>Physalis</i>	mochyně (lid. lampionky)
lavendel	<i>Lavandula</i>	levandule
lelie	<i>Lilium</i>	lilie
't lelietje-van-dalen	<i>Convallaria</i>	konvalinka
't lenteklokje	<i>Leucojum vernum</i>	bledule jarní
lobelia	<i>Lobelia</i>	lobelka
longkruid	<i>Pulmonaria</i>	plicník
lupine	<i>Lupinus</i>	vlčí bob / lupina
't madeliefje	<i>Bellis perenis</i>	sedmikráska
mannentrouw	<i>Plumbago</i>	olověnec
middaggoud	<i>Gazania</i>	gazanie
moerasaronkelk	<i>Lysichiton</i>	toulcovka
montbretia	<i>Crocsmia</i>	montbrécie
muurbloem	<i>Cheiranthus</i>	chejr / zimní fiala
nagelkruid	<i>Geum</i>	kuklík
narcis	<i>Narcissus</i>	narcis
Oost-Indische kers	<i>Tropaeolum</i>	lichořeřišnice
paardenbloem	<i>Taraxacum officinale</i>	smetánka lékařská / pampeliška
papaver	<i>Papaver orientale</i>	mák východní
passiflora	<i>Passiflora</i>	mučenka
pelargonium	<i>Pelargonium</i>	pelargonie (lid. muškát)
penstemon	<i>Penstemon</i>	dračík
pioen	<i>Paeonia</i>	pivoňka
primula	<i>Primula</i>	petrklíč
reukerwten	<i>Lathyrus</i>	hrachor
ridderspoor	<i>Delphinium</i>	ostrožka

roos	<i>Rosa</i>	růže
rozemarijn	<i>Rosmarinus</i>	rozmarýn
salie	<i>Salvia</i>	šalvěj
schildpadbloem	<i>Chelone</i>	chelone
schoenlappersplant	<i>Bergenia</i>	bergénie
sierui	<i>Allium</i>	česnek (okrasný)
't slaapmutsje	<i>Eschscholzia</i>	sluncovka (lid. kalifornský máček, hůlek)
't sneeuwkllokje	<i>Galanthus</i>	sněženka
sneeuwroem	<i>Chinodoxa</i>	ladonička
statice	<i>Limonium</i>	statice / limonka
ster van Bethlehem	<i>Ornithogalum umbellatum</i>	snědek chocholičnatý
sterhyacint	<i>Scilla</i>	ladoňka
stokroos	<i>Alcea rosea</i>	topolovka (lid. slézová růže)
Suzanne-met-mooie-ogen	<i>Thunbergia</i>	tunbergie (lid. černoooká Zuzana)
tijm	<i>Thymus</i>	mateřídouška / tymián
toorts	<i>Verbascum</i>	divizna
tuingeranium	<i>Geranium</i>	kakost
tulp	<i>Tulipa</i>	tulipán
vergeet-mij-niet	<i>Myosotis</i>	poměnka
vingerhoedskruid	<i>Digitalis</i>	náprstník
vlasleeuwenbek	<i>Linaria</i>	lnice
vrouwenmantel	<i>Alchemilla</i>	kontryhel (lid. rosička)
waterhyacint	<i>Eichhornia</i>	tokozelka (lid. vodní hyacint)
waterlelie	<i>Nymphaea</i>	leknín
wildemanskruid	<i>Pulsatilla</i>	koniklec
winterakoniet	<i>Eranthis</i>	talovín
wolfsmelk	<i>Euphorbia</i>	pryšec
zeekool	<i>Crambe cordifolia</i>	katrán
zilverkaars	<i>Actea simplex</i>	samorostlík
zinnia	<i>Zinnia</i>	ostálka / cínie
't zomerklokje	<i>Leucojum aestivum</i>	bledule letní
zonnebloem	<i>Helianthus</i>	slunečnice
zonnehoed	<i>Rudbeckia / Echinacea</i>	třapatka

Dřeviny

aardbeiboorn ⁸⁶	<i>Arbutus</i>	planika
abrikoos	<i>Prunus armeniaca</i>	meruňka
acacia	<i>Acacia</i>	kapinice / akácie
amandel	<i>Prunus amygdalus</i>	mandloň
amberboom	<i>Liquidambar</i>	ambroň
Anna Paulownaboom	<i>Paulownia</i>	pavlovnice
appel	<i>Malus</i>	jabloň
bergsneeuwkllokjesboom	<i>Halesia monticola</i>	halézie horská
berk	<i>Betula</i>	bříza
beuk	<i>Fagus</i>	buk
blauweregen	<i>Wisteria</i>	vistárie
boerenjasmijn	<i>Philadelphus</i>	pustoryl (lid. jasmín)
brem	<i>Cytisus</i>	čilimník / janovec
castorolieboom	<i>Kalopanax septemlobus</i>	dlanitec pestrý
ceder	<i>Cedrus</i>	cedr
cipres	<i>Cupressus</i>	cypřiš
cistusroos	<i>Cistus x cyprius</i>	cist
clematis	<i>Clematis</i>	plamének
dadelpalm	<i>Phoenix</i>	datlovník
dadelprium	<i>Diospyros</i>	tomel / kaki
den	<i>Pinus</i>	borovice (lid. sosna)
doodsbeenderenboom	<i>Gymnocladus dioica</i>	nahovětvec
Douglasspar	<i>Pseudotsuga</i>	douglaska
dwerkwewe	<i>Chaenomeles</i>	kdoulovec
duindoorn	<i>Hyppophae</i>	rakytník
dwergpalm	<i>Chamaerops humilis</i>	žumara nízká
eik	<i>Quercus</i>	dub
els	<i>Alnus</i>	olše
epaulettenboom	<i>Pterostyrax</i>	sturačník
es	<i>Fraxinus</i>	jasan

⁸⁶ Nizozemské a latinské názvy na s. 89-93 pochází z : Johnson, O. & More, D. *ANWB Bomengids van Europa*. ANWB Media, Den Haag, c2005; Spence, I. *Twaalf maanden in de tuin*. Terra Lannoo, Singapore, c2007.

esdoorn	<i>Acer</i>	javor
esp / ratelpopulier	<i>Populus tremula</i>	topol osika
euodia	<i>Tetradium</i>	ampák / evodie
fluweelboom	<i>Rhus typhina</i>	škumpa
ginkgo	<i>Ginkgo biloba</i>	jinan dvoulaločný
gomboom	<i>Eucalyptus</i>	eukalypt (us) / blahovičnik
gouden regen / goudenregen	<i>Laburnum</i>	štědřenec / zlatý déšť
haagbeuk	<i>Carpinus</i>	habr
hazelaar	<i>Corylus</i>	líška
hemelboom	<i>Ailanthus</i>	pajasan
hemlockspar	<i>Tsuga</i>	jedlovec
hibacipres	<i>Thujopsis dolabrata</i>	zeravinec japonský
hickorynoot/ bitternoot	<i>Carya</i>	ořechovec
(Europese) hopbeuk	<i>Ostrya carpinifolia</i>	habrovec habrolistý
hortensia	<i>Hydrangea</i>	hortenzie
hulst	<i>Ilex</i>	cesmína
Chinese dolkspar	<i>Cunninghamia</i>	ostrolistec
't Chinese klokje	<i>Forsythia</i>	zlatice (lid. zlatý déšť)
Chinese rubberboom	<i>Eucommia ulmoides</i>	eukómie jilmovitá (lid. gumojilm)
idesia	<i>Idesia polycarpa</i>	idezie mnohoplodá
iep	<i>Ulmus</i>	jilm
Japanse ceder / cipres	<i>Cryptomeria japonica</i>	kryptomérie japonská
Japanse sierkers	<i>Prunus serrulata</i>	třešeň pilovitá / sakura
jasmijn	<i>Jasminum</i>	jasmín
jeneverbes	<i>Juniperus</i>	jalovec
(Europese) Judasboom	<i>Cercis siliquastrum</i>	zmarlika Jidášova
kamperfoelie	<i>Lonicera</i>	zimolez
kardinaalsmuts	<i>Euonymus</i>	brslen
Katsuraboom	<i>Cercidiphyllum</i>	zmarličník
kers	<i>Prunus avium</i>	třešeň
klimop	<i>Hedera</i>	břečťan
't kornoeltje	<i>Cornus</i>	svída / dřín

kransspar	<i>Sciadopitis verticillata</i>	pajehličník přeslenitý / sciadopitis
't krentenboompje	<i>Amelanchier</i>	muchovník
kurkboom	<i>Phellodendron</i>	korkovník
kwee / kweeper	<i>Cydonia oblonga</i>	kdouloň obecná
lantarentjesboom	<i>Koelreuteria</i>	svitel
larix / lork	<i>Larix</i>	modřín
laurier	<i>Laurus</i>	vavřín
laurierkers	<i>Prunus laurocerasus</i>	bobkovišeň / vavřínovec
levensboom	<i>Thuja</i>	zerav / túje
lijsterbes	<i>Sorbus</i>	jeřáb
linde	<i>Tilia</i>	lípa
magnolia	<i>Magnolia</i>	magnolie / šácholan
mahoniestruik	<i>Mahonia</i>	mahonie / mahon
mammoetboom	<i>Sequoiadendron giganteum</i>	sekvojovec obrovský
meidoorn	<i>Crateagus</i>	hloh
mispel	<i>Mespilus</i>	mišpule
moerascipres	<i>Taxodium distichum</i>	tisovec dvouřadý
moerbe	<i>Morus</i>	moruše
molenpalm	<i>Trachycarpus</i>	trachykarpus
netelboom	<i>Celtis</i>	břestovec
nootmast	<i>Torreya</i>	toreja
olijf / olijfboom	<i>Olea</i>	olivovník
osagedoorn	<i>Maclura pomifera</i>	maklura jablkovitá
't paardekastanje / conker	<i>Aesculus</i>	jírovec (lid. kaštan)
't palmboompje	<i>Buxus sempervirens</i>	zimostráz vždyzelený
parelstruik	<i>Exochorda</i>	hroznovec
peer	<i>Pyrus</i>	hrušeň
't pepperboompje	<i>Daphne</i>	lýkovec
perzik	<i>Prunus persica</i>	broskvoň
Perzisch ijzerhout	<i>Parrotia persica</i>	parotie perská
photinia	<i>Photinia</i>	blýskalka
plataan	<i>Platanus</i>	platan
populier	<i>Populus</i>	topol

pruikenboom	<i>Cotinus coggygria</i>	ruj vlasatá
pruim	<i>Prunus domestica</i>	švestka
ranonkelstruik	<i>Kerria</i>	zákula
rode ribes	<i>Ribes sanguinea</i>	meruzalka krvavá
rododendron	<i>Rhododendron</i>	rododendron / pěnišník
sassafras	<i>Sassafras</i>	sassafras
sering	<i>Syringa</i>	šeřík (lid. bez)
smalle olijfwilg	<i>Eleagnus angustifolia</i>	hlošina úzkolistá (lid. česká oliva)
spar	<i>Picea</i>	smrk
spierstruik	<i>Spirea</i>	tavolník
stewartia	<i>Stewartia</i>	stewartie
storaxboom	<i>Styrax</i>	sturač
struikganzerik	<i>Potentilla fruticosa</i>	mochna křovitá
tamarisk	<i>Tamarix</i>	tamaryšek
't tamme kastanje	<i>Castanea</i>	kaštanovník
taxus / venijnboom	<i>Taxus</i>	tis
toverhazelaar	<i>Hamamelis</i>	vilín
trompetboom	<i>Catalpa</i>	katalpa
tulpenboom	<i>Liriodendron</i>	lyrovník / liliovník
vaantjesboom	<i>Davidia involucrata</i>	dauidie listenová
valse christusdoorn	<i>Gletsidia triacanthos</i>	dřezovec trojtrnný
vijg	<i>Ficus</i>	fikovník
vijnstok	<i>Vitis vinifera</i>	réva vinná
vleugelnoot	<i>Pterocarya</i>	paořech / pterokárie
vlier	<i>Sambucus</i>	bez (lid. bezinka)
vogelkers	<i>Prunus padus</i>	střemcha hroznovitá
vuurdoorn	<i>Pyracantha</i>	hlohyně
walnoot	<i>Juglans</i>	ořešák
watercipres	<i>Metasequoia glyptostroboides</i>	metasekvoje čínská
weigelia	<i>Weigela</i>	vajgélie
weichselboom	<i>Prunus mahaleb</i>	višeň mahalebka
wierookceder	<i>Calocedrus decurrens</i>	pazerav
wilg	<i>Salix</i>	vrba

wingerd

zelkova

zijdeboom

zilverspar

zure kers

Parthenocissus

Zelkova carpinifolia,

Albizia julibrissin

Abies

Prunus cerasus

přísavník / loubinec

zelkova

albizie hedvábná

jedle

višeň

8. Závěr

Z nasbíraných poznatků v oblasti botanické terminologie vyplývá, že jak nizozemské tak české publikace se drží stanovených mezinárodních pravidel, občas pouze se dvěma drobnými odchylkami - latinské názvy v nadpisech či popisech obrázků nebývají vždy v kurzívě a často se též setkáváme pouze s kombinací národního ekvivalentu rodového názvu následovaného výčtem kultivarů. To však platí shodně pro obě jazykové varianty.

V analytické části věnované oblasti textové lingvistiky byly porovnány překlady či paralelní texty různých stupňů odbornosti. Nejprve byly hodnoceny texty odborné a právní, které jsou specifickým typem odborného textu. Obě tyto kategorie jsou určeny odborné veřejnosti a vyznačují se vysokou informativností a intertextualitou. Jak právní texty, tak odborné popisy mají specifické členění. Z jazykového hlediska se v obou kategoriích uplatňuje funkční styl, z něhož se u právních textů vyčleňuje styl právní. Charakteristickým rysem všech odborných textů je použití terminologie, specifické pro každý obor; ta představuje největší problém při překladu těchto textů. Tyto texty však bývají překládány odborně a kvalita těchto překladů je vysoká.

Dále byly hodnoceny paralelní populárně-naučné texty a to jak z publikace, tak z časopisu. Tyto texty mohou být určeny jak laické tak odborné veřejnosti, ale jejich primární funkcí je přiblížit dané odborné téma laické veřejnosti a tomuto účelu jsou přizpůsobené. Z jazykového hlediska převažuje běžná slovní zásoba a obsažené termíny bývají vysvětleny či případně opsány; co se týče názvu rostlin, většinou se v těchto textech uvádí v latině i národním jazyce. Populárně-naučné texty mají v porovnání s odbornými nižší informativnost a nízkou intertextualitu. Tyto texty též nemusí být jen věcně informativní, ale mohou obsahovat i subjektivní náhled či hodnocení autora. Populárně-naučné texty z publikací i popularizační žurnalistické příspěvky však prochází redakční úpravou a většinou u nich nenacházíme vážnější nedostatky.

Posledním typem byly texty pragmatické. Tato kategorie může být poměrně rozmanitá; v tomto případě byl zvolen text příbalové informace k rostlině. V případě příbalových informací se jedná o krátké texty, které nemají pevně danou strukturu; jsou určeny laické veřejnosti, používá se zde tedy převážně běžná slovní zásoba s výjimkou latinských názvů rostlin, ale i u těch občas nacházíme nedostatky v jejich zápisu, v krajním případě pak latinský název úplně chybí. Intertextualita těchto textů je téměř nulová. Přestože tyto texty nemají žádná jasná pravidla, měly by vzhledem ke svému účelu obsahovat všechny základní

informace potřebné pro úspěšné pěstování dané rostliny a měly by být kohezní a koherentní, aby byly pro příjemce jasně srozumitelné. Tyto texty ale bývají překládány neodborně a na rozdíl od předchozích typů textů neprochází redakční úpravou, takže v této kategorii je situace mnohem horší. Co se týče analýzy pragmatických textů z translatického hlediska, překládány jsou většinou pouze vlastní popisy, ostatní poznámky či doplňkové informace přeloženy nebývají, nebo jen do jednoho či dvou velkých světových jazyků. Některé poznámky jsou dokonce uvedeny pouze v angličtině, protože většina producentů předpokládá u spotřebitele alespoň základní znalost tohoto jazyka. Hlavním rysem většiny překladů posuzovaných textů je nivelizace, což je zásadní problém – vzhledem ke skutečnosti, že cílovým příjemcem je laik, nelze předpokládat, že chybějící informace zná. Dále se zde setkáváme s interferencí, neadekvátní terminologií či frazeologií, různými jazykovými defekty i nekoherentností textu.

Zvláštní kategorii představují strojové překlady. Záměrem tohoto experimentu bylo zdokumentovat a zhodnotit na základě kritérií textuality výsledek strojového překladu, pro tento účel byly zvoleny dva texty odlišného stupně odbornosti, text odborný a populárně-naučný. Text strojového překladu je však v obou případech naprosto nekohezní, nekoherentní a zásadním problémem je i nedodržení příslušné terminologie, kterou překladač nedokázal odlišit od běžné slovní zásoby, a díky tomu došlo k úplné ztrátě významu. Strojové překlady obou textů jsou nesrozumitelné a tedy i neakceptovatelné. Tento výsledek jasně dokazuje, že strojový překlad s dostupnými překladači nedokáže nahradit práci překladatele a adekvátně převést text do požadované podoby.

Obecně lze konstatovat, že texty, které jsou překládány odborně a prochází redakční úpravou, odpovídají předpokládané úrovni daného typu textu a v kritériích textuality se shodují. A naopak texty, které jsou překládány neodborně nebo strojově vykazují zásadní nedostatky jako je nekoheznost či nekoherentnost, v jejichž důsledku dochází ke ztrátě významu a tyto překlady proto mohou být jen těžko akceptovatelné.

9. Seznam použité literatury

Knihy:

Broeck, R. van den, Lefevere, A. 1979. *Uitnodiging tot de vertaalwetenschap*. Coutinho, Muiderberg. ISBN 90 6283 531 7

Bryan, J. E. 2010. *Cibuloviny*. 1. vyd., překlad Pavlík, M., Euromedia Group, k. s. – Knižní klub, Praha, 224 s. ISBN 978-80-242-2716-0

Bürki, M., Fuchsová, M. 2007. *Pokožové a nádobové rostliny*. 1. české vyd., Euromedia Group, k. s. – Knižní klub, Praha, 360 s. ISBN 978-80-242-1766-6

Catford, J. C. 1967. *A Linguistic Theory of Translation*. 2. vyd., Oxford University Press, London, 103 s.

Čermák, F. 2010. *Lexikon a sémantika*. 1. vyd., Lidové noviny, Praha, 357 s. ISBN 978-80-7422-020-3

Heursel, J. c1987. *Japane Azalea's*. Kluwer Algemene Uitgeverijen België M & I nv, Deurne, 104 s. ISBN België 90 71889 04 1

Hurych, V. 2003. *Okrasné dřeviny pro zahrady a parky*. 2. vyd., Květ, Praha, 203 s. ISBN 80-85362-46-5

Christmann, A. 2006. *Jezírka a fontánky v nádobách*. 1. české vyd., Grada Publishing, a.s., Praha, 64 s. ISBN 80-247-1429-9

Jeffrey, CH. 1973. *Biological Nomenclature*. 1. vyd., Edward Arnold Limited, London, 69 s. ISBN 0 7131 2431 8

Johnson, O & More, D. c 2005 (2009 tisk). *ANWB Bomengids van Europa*. 3. vyd., ANWB Media, Den Haag, 464 s. ISBN 978-90-18-02027-9

- Kloet, J. van der 2006. *Bloembol et Co.* Kosmos-ZetK Uitgevers B. V., Utrecht, 128 s.
ISBN 90 215 8093 4
- Koblížek, J. 2006. *Jehličnaté a listnaté dřeviny našich zahrad a parků.* 2. vyd., Sursum, Tišnov, 552 s. ISBN 80-7323-117-4
- Kufnerová, Z. 2009. *Čtení o překládání.* 1. vyd., Nakladatelství H & H Vyšehradská, s.r.o., Jinočany. ISBN 978-80-7319-088-0
- Leuven-Zwart, K. M. van 1992. *Vertaalwetenschap: Ontwikkelingen en perspectieven.* Coutinho BV, Muiderberg, 174 s. ISBN 90-6283-862-6
- Poštolková, B., Roudný, M., Tejnor, A. 1983. *O české terminologii.* 1. vyd, Academia, Praha, 132 s.
- Praktische gids Kleine tuinen.* Naumann & Göbel Verlagsgesellschaft mbH, Keulen, 288 s.
ISBN 3-625-20755-9
- Rakšányiová, J. 2005. *Preklad ako interkultúrna komunikácia.* AnaPress, Bratislava, 141 s.
ISBN 80-89137-09-1
- Rakšányiová, J., Štefková, M. 2009. *Rozvoj prekladateľskej kompetencie v oblasti odborných textov.* 1. vyd., vydavateľstvo STU, Bratislava, 116 s. ISBN 978-80-227-3043-3
- Rybková, R., Haager J. 2002. *Nejhezčí letničky našich zahrad.* 1. české vydání, Ottovo nakladatelství, Praha, 223 s. ISBN 80-7181-539-X
- Spence, I. c 2007. *Twaalf maanden in de tuin.* Terra Lannoo BV, Singapore, 560 s.
ISBN 978-90-5897-753-3
- Swindels, P. c 2001. *Tuinieren met Waterelementen.* Zuid Boekproducties, Lisse, 128 s.
ISBN 90 5841 023 4

Slovníkové zdroje:

Martin, W., Tops, G. A. J. et al. c 1984. *van Dale, Groot woordenboek Engels-Nederlands*. Van Dale Lexicografie, Utrecht / Antwerpen, 1594 s. ISBN 90 664 8103X

Rejzek, J. 2001. *Český etymologický slovník*. Leda, Voznice, 752 s. ISBN 80-85927-85-3

Weijnen, A. A., Ficq-Weijnen A. P. G. M. A. c 2010. *Pocketwoordenboek Nederlands*. Přepřacování Hofman M. A. et al., 45 vyd., Prisma, Unieboek / Het Spectrum, Houten – Antwerpen, 718 s. ISBN 978 90 491 0083 4

Časopisy:

Laně, P. červenec/july 2012. *Tymián a rozmarýna*. Naše krásná Zahrada, 17. ročník, 66 s. ISSN 1211-4995

Special Bloemschikken, juni-juli 2012, 15. ročník, č. 48, 98 s.

Wilmering, J. juli 2012. *Zomersnoei bij druif*. Bloem & Plant, 26. ročník, 82 s.

Wittenboer, S. van den juli 2012. *Droplant (Agastache)*. Bloem & Plant, 26. ročník, 82 s. ISSN 0929-1512

Internetové stránky:

Beaugrande, R.–A., Dressler, W. *Introduction to Text Linguistics*. [online]. Digitally reformatted 2002. Original 1981. [cit. 2012-11-29].
Dostupné z: <http://www.beaugrande.com/introduction_to_text_linguistics.htm>

EUR – Lex *Prováděcí nařízení komise (EU) č. 769/2011*. [online]. 2. srpna 2011. [cit. 2012-10-15]. Dostupné z: nizozemská verze: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:200:0018:0018:NL:PDF>>

česká verze: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:200:0018:0018:CS:PDF>>

Görög, A., Vliet, H. van der. *Cursus systematisch terminologiebeheer*. Nederlandse taalunie, Taaluniversum.org. [online]. 2000 - 2012. [cit. 2012-03-27].

Dostupné z: <http://taaluniversum.org/taal/terminologie/SysTerm/Cursus%20systematisch%20terminologiebeheer_print.pdf#search=%22een+termijn+-+definitie%22>

Překladač Google [online]. [cit. 2012-11-10]; [cit. 2012-11-26].

Dostupné z: <<http://translate.google.cz/?hl=cs&tab=wT#nl/cs/>>
<http://translate.googleusercontent.com/translate_f>

Vokabulář webový [online]. 1. listopadu 2011. [cit. 2011-11-14]. Zdroj: Bělič, J., Kamiš, A., Kučera, K. 1978. *Malý staročeský slovník*. SPN, Praha.

Dostupné z: <<http://vokabular.ujc.cas.cz/hledani.aspx>>

Komerční materiály

Komerční texty a příbalové informace rostlin a volně prodávané v obchodní síti – seznam v příloze.

10. Příloha

Analyzované komerční materiály ke kapitole 6:

1. *Crinum 'Powelli Album'* - Mosselman, Holland
2. *Dahlia Cactus* – Mosselman, Holland
3. *Canna indica* – Stichting Keurmerk Bloembollen, Holland
4. Pioenroos (*Paeonia lactiflora*) – BALTUS Bloembollen, NL
5. Tulip viridiflora 'Groenland' – Royal Park Quality Mark, NL
6. Narzissen Botanisch Botanical 'Jetfire' – ROOZEN GmbH, Hürt-Stotzheim, D
7. Lavender - Mosselman, G&B Handels GmbH
8. *Scorzonera hispanica* – FloraSelf, Hornbach
9. *Crocus 'Pickwick'* – Stichting Keurmerk Bloembollen, Holland
10. Přípravky pro řezané květiny – vzorek: 1 – Zwapak, NL; 2 – Broekhof, NL; 3 - dodavatel neznámý; 4 – Forestina s.r.o.

(Pozn. názvy u obrázků jsou zjednodušené.)